nr. 1, ianuarie 1984

Proletari din toate țările, uniți-vă !

(anul XC, nr. 1169)

CONVORBIRI LITERARE

REVISTĂ LITERARĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA «JUNIMEA» DIN IAȘI LA 1 MARTIE 1867
EDITATĂ DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

125 de ani

Trăind secole de-a rîndul în formațiuni statale diferite, românii au avut mereu vie în conștiința manifestată ideea unității, a apartenenței la același popor unic. Poate mai mult decît alte popoare ale bazinului dunărean, fărîmițate și integrate în imperii despotice, țările române, beneficiind de statutul unei relative autonomii, au marcat o dezvoltare mai intensă a forțelor și relațiilor de producție, a conștiinței unității de neam — ajunsă la jumătatea secolului trecut o conștiință generală. Într-un proces-verbal al ședinței Adunării ad-hoc a Țării Românești din 9 octombrie 1857 se consemna : „... încă din timpuri bătrîne, dorința românilor luminați a fost ca aceste două țări, cari nu au decît un singur suflet, să fie împreunate într-un singur stat, ca astfel naționalitatea română să poată prospera și înflori subt apărarea unui scut de două ori mai tare decît scutul fiștecărui Principat în parte. Această dorință a Unirii, ce în timpii trecuți numai luminile o insuflau românilor, a devenit astăzi, prin lungile suferințe, un simțămînt tare, care domnește în inimile tuturor fără deosebire de clasă, de vîrstă sau de sex". Sînt aproape aceleași cuvinte pe care le vor rosti reprezentanții celor două principate, doi ani mai tîrziu, la Focșani, sub cadența nemuritoarei **Hora Unirii** a moldoveanului Vasile Alecsandri. Sînt aproape aceleași cuvinte pe care le scrisese cu sîngele martiriului, șapte ani mai devreme, Nicolae Bălcescu în celebrele sale fraze intrate de mult și definitiv în conștiința tuturor generațiilor : „Unitatea națională fu visarea iubită a voievo[zilor] noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noș[tr]i mari, cari întrupară în sine individuali[tatea] și cugetarea poporului spre a o manifesta ...n. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră și muriră. (...) Aceea ce conchista n-a putut isprăvi, frăția o va face. Aceea ce voievozii cei mari în vitejia lor n-au putut, poporul armat și întărit de un principiu o va putea".

Spre mîndria istoriei literaturii române însăși a celor trăitori astăzi și a celor ce vor veni sporind zilele fără sfîrșit ale patriei, cum spunea Pârvan, scriitorii vremii s-au situat în primele rînduri ale militanților pentru Unire, pentru făurirea statului român modern. Întîlnirile de la Mînjina sau cele de la București și Iași nu erau simple demersuri sentimentale, ci acte energice ale spiritului revoluționar, premergător și impus de mișcarea pașoptistă, însemnau acceptarea conștientă a riscurilor și sacrificiilor, luminarea în perspectivă istorică a unui fapt cu adevărat istoric. Urmîndu-i pe cronicari și pe Dimitrie Cantemir, Cezar Bolliac scria convingător la 1853 : „Unirea României nu este o idee ieșită din dezbaterile de la '48 încoace ; ea a fost sentimentul național în toate părțile României de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia". Cam tot atunci Mihail Kogălniceanu își sistematiza asemănător ideile ce vor sta la baza pilduitoarei sale activități ministeriale, iar salutul adus de Dimitrie Bolintineanu dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza în ianuarie 1859 sînt o apoteoză a simțămintelor scriitorilor epocii ca reprezentanți ai celor mai netăgăduite speranțe populare : „Din ziua cînd Adunarea Națională se pronunță cu atîta mărire pentru domnul Moldovei, Alexandru Ioan I, noi considerăm Principatele unite pentru totdeauna, din acea zi nu mai sînt valahi și moldoveni, din acea zi românii de dincoace de Milcov se bucură de aceleași libertăți de care se bucură Moldova sub Alexandru Ioan I. Dacă Adunarea, dacă popolul, dacă armia, dacă junimea, dacă nația română au salutat cu transport de fericire această alegere, au făcut-o pentru că domnul Moldovei este simbolul unirii țărilor". La sărbătoarea națională ce cuprinsese atunci întreaga suflare românească nu putem uita, desigur, și cuvintele pline de optimism și speranțe ale lui Alexandru Papiu Ilarian : „Cînd s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii transilvăneni era poate mai mare decît în Principate" !

Înfăptuirea unității naționale, desăvîrșită în decembrie 1918, a întruchipat, cum bine se știe, năzuința dintotdeauna a tuturor românilor.

C. L.

Înțelepciune și curaj

Istoria ne învață în fiecare zi că UMANISMUL nu este o noțiune abstractă. El se întruchipează în oameni și faptele lor, în măreția și noblețea lor sufletească. A fi uman înseamnă să cunoști să înțelegi, să dai răspunsuri potrivite la fiecare împrejurare în parte atunci cînd viața o cere, și să lupți cu toată forța minții tale pentru împlinirea idealurilor care izvorăsc din conștiință și rațiune.

În bimilenara istorie a poporului nostru, am avut fericita parte de a ne bucura la timpul potrivit de bărbați care, ducînd mereu făclia progresului și dreptății, să fie întotdeauna suflet din sufletul neamului. Altfel, nu ne putem închipui cum am rezistat noi, românii, secole de-a rîndul pe acest pămînt, călăuziți de nestinsa flacără a libertății de popor și de țară, de dreptate și fericire pentru toți. Șirul acestor nume este nesfîrșit înșirîndu-se în cartea patriei ca mărgăritarele pe salba de preț a memoriei noastre. Astăzi, în fruntea țării, avem un om providențial : NICOLAE CEAUȘESCU. Înțelepciunea și curajul său, dragostea de patrie și oamenii ei, indiferent de naționalitate, constituie însăși viața și exemplul unui erou dăruit de-a lungul atîtor decenii slujirii celor mai nobile idealuri ale societății noastre socialiste.

Ninge, ca într-un colind, peste plaiurile noastre. Aud cum, sub omături, sămînța freamătă în brazdă, se pregătește să izbucnească în primăvară. Ninge și peste tîmplele noastre, dar sufletul tînăr stă mereu de veghe. Iar exemplul pentru noi toți și pentru omenire se numește NICOLAE CEAUȘESCU. El este gîndul și fapta care ne întruchipează idealurile, speranța și încrederea în ziua de mîine.

Corneliu STURZU

GEORGE SCUTARU: „ISTORIE"

Flacăra vie a unirii românilor

Arzi flacără vie a Unirii Românilor
pulsul meu cald îți urmează
idealul cu credință eternă

Prielnic bat clopotele
Anului Nou zăpezi vizionare
acoperă ființa României întregi

Suluri de marmoră fiți voi oseminte
ale înaintașilor în
făgașele timpului

Data sfîntă a calendarului iernii
pururi păstrează a inimii noastre
pasionată culoare

O suflete sărută tricolorul înfăptuit !
Vis secular troienit de lacrimi !
Stea unanimă azi ne lucești

tuturor deopotrivă.

Ovidiu GENARU

Viteaz cîrmaci de țară

Viteaz cînd ți-e cîrmaciul
pe-acest ocean al faptei
pe-acest ocean al muncii
pe-acest ocean de dor
în pace-ți cresc și pruncii
și-i patria-n lumină
și flutură prin veacuri
drapelul Tricolor.

Nimic nu ne-ngenunche
și ție-ți ești stăpîn
cînd e viteaz cîrmaciul
și-i comunist de frunte
și-adevărat român.

Corăbier de seamă,
viteaz fără pereche
erou de veac aprins,
spre comunista eră
porți un popor prin fapta-ți
cutezător, ne-nvins.

Viteaz cînd ți-e cîrmaciul,
oricare-ar-fi vîltoarea,
talazul cît de-nalt,
străbați prin ani meandre
spre-a duce-n timpuri țara
spre evul mult visat.

E comunistă era
viteaz cîrmaci de țară
spre care porți prin faptă
partidul și poporul.
Ești țării primăvară
și călăuză dreaptă —
tu-i ești Conducătorul.

Emilian MARCU

Fiică mîndră a României

Țara mea, o casă mare,
Cu Stejari, cu mîndri Brazi,
Se cuvine-n sărbătoare
Să rostim un imn de-amiaz'.

Pentru mama ce-n iubire
Poartă tricoloru-n lume
Și savantul, în mărire,
Poartă pe Planetă-un nume,

Pentru mama iubitoare
De copii și Fii ai țării,
Pentru Sora cea mai mare,
Imn de slavă-n largul zării,

Pentru Omul de știință
Și neobosit Stegar,
Pentru nobila ființă,
Imn de slavă-n Ianuar'.

Pentru Ctitora de bine,
Fiică dragă-a României,
Înălțăm spre zări senine
Românescul imn al gliei.

Astăzi inimile toate
Adresăm urarea-n cor :
Să trăiască-n sănătate,
Viață lungă-n plai de dor,

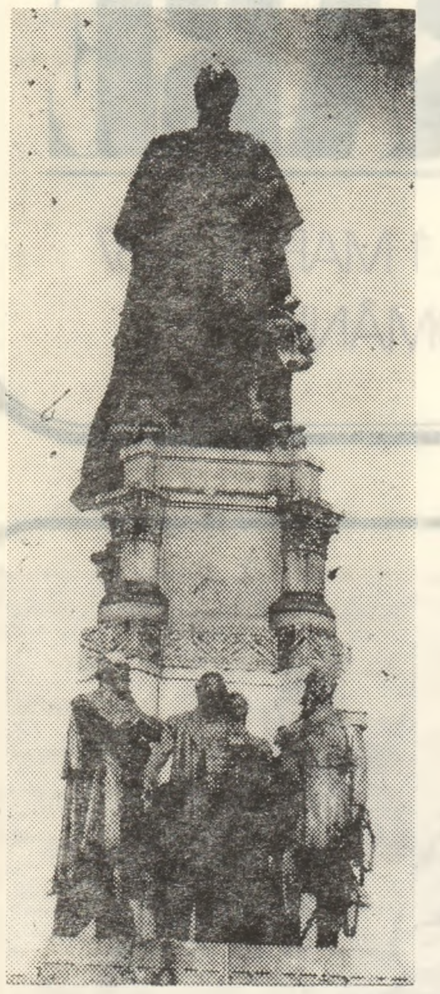
Să ne fie, în iubire,
Lîngă primul Președinte,
Care ne conduce țara
Spre mai bine, spre 'nainte.

Țara toată-n sărbătoare
Îi cinstește vitejia,
Celei ce [illegible]
Să înalțe România !

Toată țara îi urează
La mulți ani, cu sănătate,
Celei care azi veghează
Pentru pace și dreptate !

Constantin MATEI

„unire-n cuget şi-n simţiri"

Iaşi : Statuia Domnului Unirii
Foto : Leonid Stratulat

leagănul unirilor

Sîmburele iubirii vine de departe, din istoria noastră cea care nu cunoştea hotare atunci cînd a durat castre romane pe toată întinderea Daciei, chiar şi dincoace de spinarea de mistreţ a Carpaţilor, la Barboşi în confluenţa Siretului cu maica Dunărea, la Bîtca Doamnei în Valea Bistriţei, cetăţi geto-dacice la Cătălina Cotnarilor şi valuri ale lui Traian în prevestire de cîmpie.

El a mijit în politica unui Mircea, domn pînă la marea cea mare ori a unui Ştefan, mîndru în a-şi impune domn prieten pe scaunul de la Bucureşti chiar intrînd cu oşti în capitala Munteniei, a se încuscri cu familii de dincolo şi a avea cetăţi garante peste munţi, în Ardeal, — pînă ce să prindă colţ de rădăcină şi lujer semeţ în zvîcnirea vitejească a lui Mihai, care, dintr-un gest scurt ca o arcuire de braţ, a îngemănat trei surori. Iar punctul culminant al măreţei împlinirii din mai 1600 s-a petrecut la Iaşi, cetate asprită de încercări ca şi voievodul primei uniri : ars de tătari în 1513, pustiit de turci şi tătari în 1564, abia se ridica din hrube şi bejenii, reînviind din propria-i cenuşă, cînd a scos pe uliţele cu tarabe, prapurii bisericilor şi ale breslelor spre a-l întîmpina sărbătoreşte pe unificator, proclamîndu-l şi domn al Moldovei.

Cum o fi arătat Iaşul acelui început de veac XVII ? Nu ni-l putem imagina decît plecînd de la ceea ce era cu trei secole mai tîrziu şi coborînd în timp.

„Iaşul este singurul oraş românesc în care nostalgia dezafecţiunii sale mai păstrează risipiri de bogăţii care fuseseră aruncate din belşug maeştrilor, nu atît din sete de glorie, cît din nesaţ de viaţă", scrie G. M. Cantacuzino în „Izvoare şi popasuri" (1934). Suceava a fost un oraş de credinţă, de energie, o cetate, la Iaşi atmosfera e mai îmbătătoare, aş zice mai veninoasă. Suceava a fost a eroismului, Iaşul al pasiunilor. Suceava a rămas aşa cum au lăsat-o Muşatinii, împlîntată în pămîntul Moldovei ca un mănunchi de drapele şi de suliţi. La Iaşi dorul şi miresmele sale te copleşesc. Suceava e ca o statuie, sau mai bine zis ca un trofeu, Iaşul, ca o grădină părăsită cu bazinuri uscate şi trepte acoperite de muşchi, cu lespezi de morminte printre tufe de lilieci. Suceava e semnul energiei şi al jertfei, Iaşul al poeziei şi al dorului înăbuşit şi straniu, care circulă pe uliţi strîmbe, te îmbată în mirosul unor grădini bogate în buruieni, te apucă prin cimitire părăsite, te surprinde surîzător în suişul din Tătăraşi.

Alhimia subtilă a farmecului ieşan nu este numai în funcţia arhitecturilor umile ori impunătoare, acel farmec se compune din lumina blîndă care învăluie totul din umbre, din praful sărăciei, din jalea uitării, din ecoul amintirilor, din miresmele aduse de vînt".

Tabloul e al Iaşului celei de a treia uniri, a unirii cele mari din 1918, pentru înfăptuirea căreia Iaşul a fost din nou oraş martir, ducînd greul rezistenţei dar cunoscînd şi bucuria victoriei. Şi de astă dată, aici s-au ţesut toate nodurile diplomatice, e destul pentru aceasta să citeşti memoriile unor Nicolae Iorga, I. G. Duca, Martha Bibescu ori să răsfoieşti presa vremii.

Coborînd însă cu un veac în vechime, deci în deceniile pregătitoare ale unirii din 1859, cea înfăptuită din iniţiativa şi prin sacrificiul Iaşului, ne vom da seama că, de astă dată, a lucrat numai diplomaţia. Teribil e acest cuvînt, aproape înfricoşător ! Pentru a ne da seama, mai ales în perspectiva timpului care limpezeşte multe, de atmosfera Iaşului şi implicit a Moldovei din epocă, vom recurge la o sursă puţin ştiută, dezgropată din ziarul „Universul" (26 mai 1910). E vorba de corespondenţa soţiei unui anume Reinhard, sosit în august 1806 la Iaşi ca ministru al Franţei. Doamna lui a purtat corespondenţă şi cu Goethe şi datorită acestui fapt, scrisorile ei au devenit publice. Ziarul citat a tradus pasajele referitoare la situaţia din Principate. Iată o mostră :

„Manu, favoritul principelui, a venit să ne comunice noutatea adusă de la Constantinopol de un curier, că Moruzi a fost dat afară. Curierul a pornit la drum înainte ca numirea principelui Calimachi, noul hospodar, să fi fost publicate ; tocmai a doua zi urma să-l îmbrace cu caftan. Manu nu a ascuns soţului meu că depunerea celor doi hospodari din principate, Moruzi şi Ipsilante, avu loc la cererea generalului Sebastiani, ambasadorul Franţei la Constantinopol, care îi învinuia de a fi în ascuns partizani ai Rusiei. Moruzi a adunat numaidecît pe boieri şi le-a vestit detronarea sa. Bărbatul meu l-a găsit foarte necăjit, zicea că este victima unei cabale de duşmani şi intriganţi de care e plină ţara şi mai ales cancelariile marilor puteri. La rîndul meu m-am dus s-o văd pe principesă. Ea era tot bolnavă de friguri şi mai necăjită că-i murise chiar ieri un copil decît de mizeriile obişnuitei puteri. Bărbatul ei fusese în mai multe rînduri guvernator în Moldova şi în Valahia şi asemenea întorsături nu o surprindeau. Cu toate acestea, deşi cele două ţări seamănă de parcă ar fi una, i-ar fi plăcut să stea măcar vreo trei ani la Iaşi, tocmai pregătise o mare serbare pentru săptămîna viitoare la inaugurarea noului său palat.

Moruzi a părăsit Iaşii în seara de 1 septembrie şi s-a dus cu o numeroasă suită la mînăstirea Galata, pe drumul Varnei..."

Nu e de mirare, că înfăptuitorii unirii au plătit pentru izbînda lor. Iaşul le-a legănat visele în toate trei momentele cruciale de istorie găsind simbolul românesc al unirii în care toţi sînt egali: hora, acest joc născut din legănarea molcomă a blîndelor coline moldave Hora Unirii, cîntată pentru prima dată în tainic ceas de noapte, sub castanul din via de la Bucium a lui Kogălniceanu şi apoi jucată sub lumina lui 24 ianuarie în piaţa de lîngă hanul lui Bacalu, s-a născut şi a rămas la Iaşi. Astăzi, la fiecare împlinire de oră, carillonul din turnul de la Iaşi o trimite peste oraş, făcînd să tresară Sala Elefantului şi urna de lemn din Muzeul Unirii, cea care l-a ales pe Cuza ; incinta curţii domneşti pe unde a păşit Mihai unificatorul în mai 1600, dînd ordin să se dea jos cele două spînzurători ridicate lîngă fîntîna de de la intrare...

La Iaşi, unde nu există zi în care alaiul nunţilor tinereşti, ieşind de la primărie, să nu facă popas obligator în bătrîna piaţă a unirii, şi oprite pe mozaicul cu legenda lui Dragoş, sub privirea lui Alexandru Ioan Cuza, să nu intoneze în cor : „Să se pupe mirii / În Piaţa Unirii!"

Orice nouă căsnicie însemnînd unire şi inel rotund de horă în deget, nuntaşii schiţează paşi de învîrtire în cerc şi apoi, siguri că vor avea noroc, păşesc fericiţi în viaţă.

Aurel LEON

focşani, un oraş ce împiedică trecerea timpului

Totdeauna, spre Ianurie, spiritul meu contemplă gesturile, şi faptele şi vocile acelor mari bărbaţi, creatori şi susţinători de Cărţi şi de Istorie, şi mă cuprinde un sentiment ciudat a ceea ce numim obişnuit : „trecerea timpului...".

Aţi gîndit vreodată cît de scurt este timpul pe care îndeobşte, îl numim veşnic, măsurîndu-l în milenii secole, decenii sau lustri ?

Ce scurt este timpul petrecut de la Ştefan cel Mare pînă la noi... Cîteva generaţii, acolo !, dacă admitem că, înr-un veac, ele ar fi trei. Şi, dacă ultima generaţie, din secol, are legătură de văz şi auz cu ultima, şi, chiar cu ultima din veacul trecut, ne apropiem, astfel, ideea de timp, cu mult mai mult.

Păşind cu sfială în sala Muzeului focşănean de istorie şi, aşezîndu-mi privirile, pe umbrele acelei mese a Comisiei Centrale, pe „fotoliile" ei simple, parcă lucrate în lemn mănăstiresc, am senzaţia că mă ascult şezînd la cea mai scumpă masă a umbrelor din istoria noastră naţională.

Pe unul dintre aceste scaune a stat Grigore M. Alexandrescu, cel ce venise pentru îniia oară la Focşani — cum precizează undeva istoricul literar Emil Bogdan — în 1837. Un superior al său, auzind că poetul e „bun scriitor", înţelegînd, prin aceasta, un bun copist, îl trimite la Focşani pentru ca „să taie la răboj oile care veneau dintr-un mal în celălalt al Milcovului" (Ion Ghica).

Aici, se simte exilat, precum Ovidius la Tomis.

Al doilea popas la Focşani al lui Grigore Alexandrescu are loc în toamna lui 1844, cînd, făcînd parte din suita domnitorului Gh. Bibescu, participă la întîlnirea dintre acesta şi Mihail Sturza.

A treia oară poetul vine aici în septembrie 1845, tot în suita lui Bibescu, la nunta domnitorului cu Maria Văcărescu.

În sfîrşit, ca reprezentant al Comisiei Centrale, rămîne un timp mai îndelungat, căsătorindu-se cu focşăneanca Raluca Stamatin. Aşadar, pe unul dintre aceste mici tronuri ale viitorului Tron al Domnului Cuza a stat clasicul Grigore Alexandrescu...

Dar poetul Dimitrie Dăscălescu, a cărui operă, aşa cum notează G. Călinescu, „cînd Unirea fu înfăptuită. misiunea poetului de la Milcov se sfîrşi", în ce colţ de masă a primului, minusculului prim-parlament al Ţării va fi stat ?

...Şi cît de ger va fi fost, oare, cînd a intrat Cuza în durerile Milcovului ?

Şi glasurile acelor oameni, care au fost, atunci, îmbrăcînd, anonimi, armura istoriei, unde se mai păstrează ?

Dar Vama — una dintre puţinele ce nu aveau nevoie de o „limbă internaţională", pentru a se înţelege oamenii simpli între ei şi vameşii între ei —, vama aceea, ce fel de Trecere va fi fost ?

Şi de la Cîmpuri, de pe Valea Suşiţei, Moş Ion Roată cum se „transporta" la Divanurile Ad-hoc ? Şi de ce neapărat El şi nu altul ? ! Pentru că ieşise la nu-măr ? Nu !, pentru că Istoria şi Cărturarii recunoşteau în El, şi prin el, o inteligenţă tipic românească.

Cel mai neaşteptat sat românesc este — după opinia mea — din punctul de vedere al Unirii, Soveja. Aici a fost descoperită, de către Alecu Russo, „Mioriţa". Există, acolo, la începutul baladei, o Triadă a despărţirilor : „Unu-i Moldovean / Unu-i Ungurean / Şi unu-i Muntean".

Această alegorie a fost anulată de către Unire. Apoi, la Soveja, se vorbeşte o limbă ciudat-armonioasă, o vulturie limbă între reflecţiunea melancolic — moldovenească, claritatea sacerdotal — muntenească, acea „iuţeală" argeşeană şi cumpătul ardelenesc.

La Soveja s-a făcut, astfel, cumva, una dintre primele noastre Unirii.

Toate acestea, în, şi prin, jurul Focşanilor, devenit de la 1859, Focşani.

Iată, de ce, pentru mine, în ianuarie, „trecerea timpului" este mai uşoară..

Florin MUSCALU

Piaţa Unirii din Focşani

ruginoasa, tărîm de aduceri aminte

Dacă memoria este un şipot la care se adapă posteritatea de la înaintaşi, atunci reconstituirile de epocă, stil veac XIX, de la Palatul Ruginoasa se constituie, azi, într-un fascinant izvor de unde ţîşneşte năvalnic istoria însăşi. Îmi potolesc adesea setea în vîna acestui şipot, fiind convins că mă uit la o comoară ce nu trebuie atinsă decît cu tentaculele amintirii. S-a sedimentat, în sufletul meu, prea multă iubire de glie, ca să nu revin, din cînd în cînd, în acest loc memorabil, pentru a-i redescoperi înţelesurile.

Intrarea prin arcada porţii, în spaţiul silvestru dintre bătrîne ziduri refăcute, îmi îngăduie, de fiecare dată, o mîngîiere a privirii şi cugetului. Între molizi şi arborete, iată răsărind castelul gotic, în candoarea zilei, patrulater masiv, cu ferestre ogivale, balcoane, peroane, turnuri ornamentale. Arhitectura e armonioasă, fără încărcături baroce ca la ambiţiosul palat din Miclăuşeni. Simt ceea ce simţea poate în secolul trecut, scriitorul nostru Costache Negruzzi : sînt „transportat ca printr-un farmec într-un castel descris de Walter Scott". Edificiul elegant (acum restaurat cu multă grijă) are o istorie ilustră, o întreagă „odisee", cu vremuri de măreţie şi decădere. Splendori existau aici la întemeiere, cînd ctitorii sturdzeşti au înălţat o reşedinţă domenială ; splendori existau aici după Unire, cînd noii proprietari, domnitorul Al. I. Cuza şi Elena Doamna, şi-au aflat la palat rezidenţa de vară ; splendori există şi-n zilele noastre, după refacerea temeinică a edificiului şi intrarea în circuitul marilor călătorii, cînd plăgile războiului au dispărut, iar palatul gotic şi-a recăpătat forma de odinioară, prin eforturile statului, constructorilor, localnicilor.

...Mă opresc în parc, admir albul strălucitor al zidirii actuale, dar gîndul îmi zboară pe firul memoriei livreşti şi parcă umblu prin celălalt veac, trezindu-mă în vremea de glorie a stăpînirii cuzeşti. Sîntem la cîţiva ani după Unire. Prin vrednicia Elenei Cuza, între 1862—64 castelul, cumpărat de la sturdzeşti, a fost reparat cu gust, iar în interior luceşte mobilierul parizian, comandat special fabricantului Mazaroz Ribaillier, de la cea mai bună casă de mobilă din Franţa. Zi frumoasă de primăvară, an 1864. Noii stăpîni ai Rugiroasei inaugurează rezidenţa lor de vară. Totul sclipeşte în jur. Pe sub portic intră caleaşca domnească, urmată de o suită de trăsuri acoperite, cu armăsari înspumaţi. Cuza-Vodă coboară la scările centrale, pe peron, cu fast protocolar. Grupul de prieteni îl urmează. Odată cu venirea musafirilor dragi, curtea se ticseşte de săteni, sosiţi în costume naţionale pentru a-şi exprima dragostea faţă de Domnul Unirii. S-au întins mese de ospăţ pentru tot poporul, iar la urmă ţăranii se prind în Hora Unirii, zisă focos de lăutari, în joc intrînd chiar şi domnitorul în persoană. Iar seara tîrziu, după ce musafirii admiră interioarele rafinate (încăperi asemănătoare cu cele descrise în romanele lui Balzac), bărbaţii ies în balcon, la cornul lunii, şi grăiesc treburi serioase despre ţară. Căci după cîteva zile, ajuns la Bucureşti, Al. I. Cuza va înfăptui cele plănuite la Ruginoasa. După lovitura de stat de la 2 mai, la 14 august 1864 se decretează Legea rurală, desfiinţîndu-se iobăgia, unul din visurile făuritorilor Unirii de la 1859. Iar ţăranii ruginoşeni au beneficiat printre primii de reformă.

...Urc scările, pe urmele domnitorului, intru pe sub ancadramentul ogival, spre interioarele restaurate în stilul epocii. Scara este o bijuterie în lemn, refăcută după o fotografie veche. La parter şi etaj — culuare largi, încăperi înalte, unde parcă disting paşi, umbre, siluete ale celor intraţi în nemoarte. Aici, înlăuntrul pereţilor, anii se amestecă pe canavaua timpului, pînă şi veacurile se împreunează, căci înfăptuirea muzeotehnică are calităţile unei veritabile reconstituiri de epocă. Impresia de pătrundere discretă spre trecut e tulburătoare. Travaliul specialiştilor Complexului muzeistic Iaşi s-a împlinit într-o formă expoziţională de excepţie, apreciată ca atare, într-o zi ceţoasă de decembrie an 1982, cînd au coborît la Ruginoasa din autocare numeroşi istorici, scriitori, ziarişti, sosiţi pentru a admira finalizarea trudei muzeistice. Într-un salon, pe o plăcuţă modestă, sînt notaţi autorii reconstituirii : Ion Arhip, Maria Teclean, Petrea Irinciuc, Maria Voicu, Mihai Măcărescu, Ludwig Dombrovski, Mihai Croitoru, George Popa, Mihai Munteanu, Mariana Vicol, conducător ştiinţific al tematicii fiind prof. dr. Gh. Platon, de la Universitatea ieşeană.

Parterul se alcătuieşte dintr-o expoziţie circumscrisă vieţii şi activităţii lui Cuza-Vodă. Pe moduli de expunere, sînt înfăţişate documente, fotografii, obiecte originale, exemplare din presa vremii, îmbinate armonios cu fotocopii, replici, mulaje. S-au refăcut galeriile de lemn, draperiile de pluş, perdelele din pînză de in. Vizitarea etajului, însă, ne umple sufletele de emoţie adîncă. În sălile de sus s-a înfiripat un autentic Memorial Cuza, încercare reuşită de reconstituire a epocii Unirii. S-au întors în aceste saloane destul de multe mobile şi alte obiecte care au aparţinut palatului şi se risipiseră prin ţară, în vremuri de restrişte. Au mai fost transportate cîteva valori ce au aparţinut familiei domnitorului (însă nu provin din zestrea bine ştiută a Ruginoasei) şi un număr important de achiziţii de epocă.

Muzeograful Petrea Irinciuc şi conservatoarea Mariana Vicol îmi arată cu răbdare obiectele originale. În aripa unde locuia prinţul Dimitrie autentice sînt : biblioteca, lampadarul, jilţul, sfeşnicul de argint. Numeroase obiecte se află în odăile locuite de Doamna Elena. Frumuseţea sufrageriei e cuceritoare. O masă mare, cu şase scaune şi-un dulap cu rafturi, toate aduse de la Muzeul Unirii din Iaşi. Masa e aranjată ca pe timpul sosirii oaspeţilor dragi : tacîmuri de argint, cristaluri de Jena, platouri încîntătoare, veselă din porţelan de Sèvres, iar dulapul e migălos sculptat în lemn, folosindu-se de către meşteri stilul elementelor arhitectonice ale castelului, cu turnuleţe, creneluri. Pe rafturile acestei mobile-unicat găsim farfurii cu monograma domnitorului, fructiere, platouri din faianţă. Mai departe, în marele salon, se vede într-un colţ oglinda originală a stăpînei, celelalte obiecte fiind mobile de epocă, un pian şi comode. Sofaua circulară din mijloc este executată după o schiţă păstrată la Biblioteca Academiei (cabinetul de stampe) de către I. S. Decorativa — Bucureşti, autoarea graficii întregului muzeu. În celelalte încăperi, sînt expuse — printre unele achiziţii în stilul vremii — şi cîteva obiecte din inventarul locului: un iconostas, o ladă de călătorie, un ursuleţ din lemn sculptat şi altele.

La Ruginoasa, memoria locului este un şipot unde ne adăpăm noi, urmaşii, de la înaintaşi. Aici redescoperim cu toţii înţelesurile fundamentale ale întregii naţii, lăsate drept testament de către făuritorii Unirii de la 1859 : românii au vocaţia vieţii paşnice, dorinţei de progres şi armonie, într-o ţară, unită, liberă. Memorialul Cuza este, de fapt, un testament izvodit pentru slăvirea ctitorilor statului naţional român, pentru păstrarea cu sfinţenie a celor cucerite ieri şi azi pentru mîine...

Boris CRĂCIUN

Președintele Nicolae Ceaușescu, strateg al păcii în lumea contemporană

Niciodată, în istoria sa milenară, omenirea nu s-a aflat într-o situație atît de gravă ca acum, cînd însăși existența sa este pusă sub semnul întrebării. Această evoluție îngrijorătoare este ilustrată printre altele de sporirea considerabilă a cheltuielilor militare, care au ajuns la uriașa sumă de 800 miliarde dolari în cursul anului 1983.

Aflate, astăzi, poate în cel mai grav pericol al dezvoltării lor istorice, popoarele lumii dau expresie voinței lor de pace, dorinței lor de a trăi într-o atmosferă de înțelegere și conlucrare, speranței lor în triumful rațiunii.

Cea mai prețuită contribuție în această vitală problemă, a întregii omeniri, este adusă din partea României de președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu. În cadrul intîlnirii cu participanții la smpozionul internațional Pugwash, desfășurată în capitala țării noastre, la sfîrșitul lunii octombrie, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că există un pericol major în actuala situație internațională agravată, acela de a fi distrusă însăși viața pe pămînt. „De aceea — sublinia președintele României socialiste — problema opririi cursei înarmărilor, împiedicarea unui nou război și impunerea dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare, asigurarea păcii constituie problema fundamentală a epocii noastre. Întrecerea dintre statele cu diferite orînduiri sociale trebuie să aibă loc nu în domeniul armelor de distrugere, ci în domeniul creației științifice, culturale, de bunuri materiale, în domeniul asigurării unor condiții tot mai bune de muncă, de viață, de cultură, pentru popoare".

În expunerea la adunarea festivă consacrată sărbătoririi a 65 de ani de la făurirea statului național unitar român, subliniind necesitatea renunțării la punerea în practică a planurilor de amplasare a noilor rachete ale SUA în Europa, precum și a măsurilor de răspuns adoptate de URSS, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „Popoarele europene se pronunță ferm pentru reluarea negocierilor de la Geneva dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii și realizarea unui acord care să asigure un echilibru al forțelor între cele două părți la un nivel cît mai scăzut al înarmărilor, care să excludă amplasarea noilor rachete cu rază medie de acțiune în Europa și să ducă la retragerea și distrugerea celor existente".

În aceste împrejurări deosebit de grave, președintele Nicolae Ceaușescu face în numele României socialiste din nou apel la rațiune, chemînd statele, popoarele, pe toți cei ce iubesc viața, să-și unească eforturile pentru a determina ajungerea la acorduri care să asigure un echilibru în Europa și în lume, la un nivel cît mai scăzut al înarmărilor. În acest sens, secretarul general al P.C.R. menționează: „Pentru a păstra un echilibru în raportul de forțe și pentru a înlătura pericolul unei catastrofe nucleare, este necesar să se treacă și de o parte și de alta, la reducerea armamentelor nucleare existente și să se mențină un echilibru la un nivel cît mai redus posibil al înarmărilor, pînă la eliminarea totală a armelor nucleare".

Pentru ca problemele complexe ale lumii contemporane să fie rezolvate în interesul popoarelor, pentru ca voința lor de pace să nu mai fie ignorată se impune intensificarea luptei lor, creșterea unității lor de acțiune. „Avem ferma convingere — subliniază conducătorul partidului și statului nostru — că stă în puterea popoarelor, acționînd într-o deplină unitate în spirit de răspundere pentru existența și viața lor, a planetei noastre, să oprească cursul spre prăpastie, spre catastrofă al evenimentelor, să asigure triumful rațiunii, să impună dezarmarea și în primul rînd dezarmarea nucleară, să asigure pacea, libertatea și independența fiecărui popor, dreptul fundamental al oamenilor, la existență, la viață".

Concepția umanistă a tovarășului Nicolae Ceaușescu are la bază recunoașterea unor valori fundamentale ca dreptul la viață, la pace, la muncă, aspirații fundamentale ce-și găsesc o consacrare plenară în sistemul politic, în legislația României socialiste, în economia și cultura sa.

Exprimînd adînca îngrijorare a poporului român pentru situația deosebit de gravă creată în ultima vreme în Europa prin declanșarea unei noi curse a înarmărilor nucleare, tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza în cuvîntarea la sesiunea Marii Adunări Naționale din luna noiembrie a anului trecut: „Ne aflăm în al 12-lea ceas, în momentul hotărîtor pentru existența lumii. Acum, pînă nu este prea tîrziu, să acționăm cu toată hotărîrea și să facem să fie oprite amplasarea noilor rachete și dezvoltarea celor existente".

Președintele Nicolae Ceaușescu are meritul istoric de a fi avertizat la timp împotriva escaladării fără precedent a cursei înarmărilor, chemînd la rațiune, la salvgardarea intereselor popoarelor de a se dezvolta libere și independente, la adăpost de amenințarea cu forța, cu nimicitoarea forță a armelor nucleare. Cu clarviziune și spirit de înaltă responsabilitate față de soarta lumii întregi, el arată: „Acum se pune problema: ce trebuie făcut pentru a opri acest curs periculos al evenimentelor, pentru a determina oprirea amplasării rachetelor americane în unele state din vestul Europei și, în același timp, oprirea realizării contramăsurilor anunțate de Uniunea Sovietică și reluarea negocierilor de la Geneva în vederea ajungerii la un acord care să ducă la reducerea substanțială a mijloacelor racheto-nucleare existente, la realizarea unui echilibru în raportul de forțe dintre cele două părți la un nivel cît mai scăzut posibil".

Democratizarea vieții internaționale constituie unul din obiectivele esențiale ale politicii externe a României socialiste. În gîndirea politică a președintelui Nicolae Ceaușescu aplicarea fermă a principiilor fundamentale ale dreptului internațional constituie calea cea mai sigură pentru promovarea unor noi raporturi de prietenie și colaborare între state, pentru eliminarea definitivă a vechii politici de dominație și asuprire, de forță și dictat. „O cerință imperioasă a timpurilor noastre — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — este generalizarea în viața internațională, în relațiile dintre state a principiilor deplinei egalități în drepturi, respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța în raporturile interstatale. Astfel vom asigura promovarea unor relații noi, a unui umanism nou care să asigure popoarelor posibilitatea de a-și afirma multilateral geniul uman și forțele creatoare într-un climat de prietenie și colaborare".

L. EȘANU

Viață dăruită socialismului, bunăstării și libertății poporului

Personalitatea pretutindeni recunoscută și apreciată în lume a Președintelui României, Nicolae Ceaușescu, întruchipează legitatea istorică potrivit căreia un om și un conducător politic este produsul și exponentul dinamic al vieții societății și al spiritului epocii trăite. Criteriul științific presupune că asta înseamnă cunoașterea directă și în profunzime a tuturor realităților înconjurătoare, a preocupărilor și năzuințelor colectivității umane pe care o reprezintă, devenirea acesteia pe spirala timpului, sensul evoluției social-politice general umane, instruindu-se necurmat la școala vieții cu tot ce implică aceasta pe plan social, politic, economic, cultural, spiritual, internațional etc. Asta înseamnă numaidecît înțelegerea rolului mulțimilor în făurirea istorei, al maselor populare dezlănțuind revoltele (în acest an vom aniversa și bicentenarul mișcării populare conduse de Horia, Cloșca și Crișan) ori revoluțiile, înfăptuind marile Uniri de la 1859 și 1918, făcînd să rodească idealurile pentru care s-au jertfit în insurecția armată din August 1944, în războiul antihitlerist ce a urmat.

Născut în anul memorabil 1918 în mijlocul unei colectivități sătești, unde și-a petrecut și primii ani ai copilăriei, Conducătorul de azi al Statului și Partidului nu uită că de la părinții săi a învățat să crească și să trăiască drept „fiu credincios al poporului" pe care să-l servească „neabătut, în toate împrejurările". Dragostea și recunoștința pentru existența de pilduitoare înfăptuiri eroice ale milenarei clase din care provine și-o va exprima, fără prejudecăți, mai tîrziu, subliniind, printre altele, că aceasta este „creatoarea comorilor poeziei populare, a Mioriței, a doinelor și baladelor. În furtunile veacurilor, țărănimea a rămas neclintită, păstrînd și dezvoltînd limba strămoșilor". Încă foarte tînăr fiind, tovarășul Nicolae Ceaușescu a intrat în rîndurile clasei muncitoare, apoi ale mișcării muncitorești, ale Uniunii Tineretului Comunist și ale Partidului Comunist Român. Clocotul luptelor revoluționare, în care s-a avîntat cu entuziasm și clarviziune, i-au călit și dezvoltat calitățile de militant comunist, consecvent și îndrăzneț totodată. La numai 15 ani a fost desemnat de Partid să reprezinte interesele tineretului în Comitetul Național Antifascist, s-a remarcat cu pregnanță apoi în procesele ceferiștilor din 1934, antifasciștilor din 1936 ori cu prilejul demonstrației antirăzboinice din 1939: „Am început activitatea revoluționară în condițiile grele ale ilegalității. Am intrat în mișcare în anii luptei împotriva fascismului, împotriva războiului", atrăgîndu-și, în repetate rînduri, opresiunea statului burghez militarizat.

Organizarea complexă a insurecției armate este astfel sintetizată de către tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Înfăptuind o largă unitate a forțelor patriotice naționale, partidul a condus cu succes revoluția de eliberare națională și socială care a deschis poporului român calea făuririi unei vieți noi". Înfrîngerea reacțiunii, refacerea economiei, trecerea la revoluția democrată și socialistă, cucerirea puterii economice și politice de către clasa muncitoare, condusă de Partid, au însemnat tot atîtea etape de referință pe calea făuririi, consolidării și dezvoltării orînduirii noi.

Acest drum de istorice schimbări nu a fost de loc ușor. În primul număr legal al ziarului „Scînteia", tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta larga perspectivă a sarcinilor tinerei generații, între care „serviciul științei și progresului" se afla enunțată prioritar, el însuși îndeplinind de-a lungul anilor următori funcții diverse și de maximă răspundere în conducerea unor comitete regionale de partid, în armată ori ministere, acumulînd o neprețuită experiență politică și organizatorică, desăvîrșindu-și aptitudinile de conducător revoluționar.

De aproape 20 de ani tovarășul Nicolae Ceaușescu își slujește cu aceeași ardoare și înțelepciune poporul și patria ca secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român și de aproape 10 ani ca Președinte al Republicii Socialiste România. Este o epocă glorioasă de înfăptuiri nemaivăzute de la un capăt la altul al țării de care beneficiază întreg poporul muncitor, fără deosebire de naționalitate, epocă ce-i poartă, pe drept cuvînt, numele.

Încrederea fermă în capacitatea și hotărîrea poporului român de a dezvolta viața sa nouă, tot mai prosperă și demnă, încrederea în virtuțile sale strămoșești în fața greutăților, în hotărîrea de a apăra munca și liniștea fiilor săi și în a contribui la pacea lumii întregi sînt tot atîtea idei nobile ce s-au desprins cu claritate din îndemnurile cuprinse în mesajul de Anul Nou adresat Națiunii de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii. Ca întotdeauna, scriitorii, detașament de încredere al intereselor statului și partidului, au în față un ideal înălțător pe care sînt chemați să-l împlinească la înaltele cote ale exigențelor contemporaneității: „Să ridicăm la un nivel superior gîndirea și creația științifică, învățămîntul, cultura și arta, asigurînd fiecărui om al muncii un orizont tot mai larg de cunoaștere și pregătire politică, tehnică, științifică și profesională! Să intensificăm activitatea politico-educativă pentru formarea unui om nou, cu o conștiință înaintată, să promovăm, în toate domeniile, principiile eticii și echității socialiste, ale umanismului revoluționar!".

Sînt idei de neprețuită valoare, înflăcărate îndemnuri ce vibrează astăzi în inimile noastre, ale tuturor!

Pimen MESEȘAN

Un model de umanism

Marile momente aniversative trimit întotdeauna către ceea ce dă relief particular, semnificații adînci unui eveniment sau unei vieți. Omagiind, la acest început de an, aniversarea zilei de naștere a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-viceprim-ministru al Guvernului R. S. România, președintele Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, poporul nostru exprimă înalta apreciere și prețuire pentru prestigioasa activitate a savantului, omului politic și femeii — soție și mamă — care prin muncă și realizările sale a pus la temelia lumii noi ce se caută a se edifica, valori ale științei și culturii românești.

Larga recunoaștere a rezultatelor cercetării sale științifice, contribuția la dezvoltarea și progresul vieții științifice și învățămîntului românesc constituie dovezi că nu armele, poziția geografică sau situația demografică sînt dominante în destinul unei culturi, ci capacitatea poporului și a personalităților pe care le produce de a răspunde nevoilor dezvoltării istorice, prin creații care, izvorîte dintr-o cerință aparent imediată, s-au dovedit a fi în stare să satisfacă trebuințe mai largi ale umanității.

Cînd vorbim de secolul nostru și mai ales de ultima lui jumătate, de fenomenele care-i conturează specificitatea, nu putem să nu amintim de rolul marcant al revoluției științifice și tehnice, cu o înrîurire contradictorie asupra evoluției societății omenești, legată intim de contextele concrete ale dezvoltării social-politice contemporane, de numeroasele probleme acumulate în lume de o extremă gravitate, de căutările și inițiativele promovate de oameni de știință, filosofi, politicieni, organizații statale și internaționale, societăți savante pentru eliberarea umanității de spectrul crizelor, ce se amplifică apreciabil ca număr și profunzime, al războiului și chiar al distrugerii speciei umane. În această luptă pentru progres și pace, alături de popoarele de pretutindeni, oamenii de știință și cultură, ca exponenți ai conștiinței lucide a umanității, a dezideratelor ei, au un rol de mare însemnătate. După cum arată tovarășa Elena Ceaușescu, cu prilejul ceremoniei desfășurate la Universitatea din Malta, ceremonie prilejuită de decernarea titlului de Doctor Honoris Causa al acestui important institut de învățămînt, cea mai de seamă îndatorire a oamenilor de știință și cultură este astăzi aceea de a milita cu toată forța pentru încetarea cursei înarmărilor, pentru apărarea dreptului fundamental al oamenilor la viață și pace.

Opinia publică mondială recunoaște că România promovează, în întreaga viață internă și internațională, **o strategie umanistă a dezvoltării** care îmbină exigențele cunoașterii științifice cu cele ale responsabilității morale pentru destinele omului și umanității, strategie caracterizată prin creșterea rolului educației, culturii și științei în dezvoltarea economico-socială, prin promovarea unei atmosfere de destindere și echitate în relațiile internaționale. Ca expresie a înțelegerii rolului valoric uman și social al științei, tovarășa Elena Ceaușescu a impus, atît prin inițiativele sale în domeniul organizării și orientării cercetării învățămîntului, cît și prin realizările directe în unul din domeniile de vîrf ale dezvoltării științei contemporane, chimia macromoleculară, sporirea considerabilă a aportului oamenilor de știință și cultură la transformarea în ritm vertiginos a pămîntului și sufletului țării, la prezența prestigioasă, în front unitar, a tuturor oamenilor de știință români în procesul revoluționar general de constituire a viitorului țării și al lumii. Datoria omului de știință de a fi prezent în lupta și activitatea neamului din care face parte, de a face din această epocă a revoluției tehnico-științifică, nu o epocă a înarmării și distrugerii omului, ci a libertății, bunăstării și înfloririi civilizației umane, conștientă de răspunderea pentru generațiile ce vin și-au găsit cea mai vie concretizare în preocupările sale pentru afirmarea științei românești, în promovarea idealurilor pașnice, constructive în calitatea de președinte al Comitetului național român „Oamenii de știință și pacea", în constanta grijă pentru înlocuirea specializării înguste în cercetare și învățămînt cu interdisciplinaritatea și cultivarea perspectivei asupra evoluției întregii umanități, ca și aceea a personalității umane.

Tovarășa Elena Ceaușescu constituie un exemplu de afirmare plenară a personalității în toate domeniile de activitate, o afirmare cu atît mai semnificativă cu cît exprimă exemplar, accesul neîngrădit al femeilor din România la afirmarea profesională, la elaborarea și înfăptuirea programelor naționale de dezvoltare economică și socială.

Ca membru al unor Academii și Doctor Honoris Causa al unor universități, societăți și institute științifice străine, tovarășa Elena Ceaușescu promovează schimbul de valori între națiuni și culturi ca o condiție a oricărui progres material și spiritual, a lichidării marilor decalaje dintre țările avansate și cele rămase în urmă, a stingerii conflictelor și surselor de încordare care există în lume, a opririi cursei înarmărilor și instaurării unui climat de pace și deplină securitate pe planeta noastră.

Conștienți de semnificația adîncă pe care o dobîndesc pentru destinul unei societăți și culturi, personalități ce-și consacră viața, alături de întregul popor, dăruind cu generozitate întreaga energie și putere creatoare înfăptuirii unor nobile idealuri dorim, și în acest an, ca prinosul acestor idealuri să înrîurească propria viață, pe măsura aspirațiilor sale, ani mulți și rodnici pe altarul științei și al unei culturi milenare, al cărei destin este deschis unor noi împliniri.

conf. dr. Elena PUHA
prorector al Universității „Al. I. Cuza"

tezaur

„...sentinelă neclintită pe pămîntul strămoșesc!"

Pe drumul național ce duce de la Iași spre Bacău, după ce am trecut de comuna Strunga și peste podul înălțat peste apa Siretului, m-am abătut la dreapta și, cale de aproape 4 kilometri, am străbătut pe panglica de asfalt pînă la Mircești, locul de baștină al acelui „rege-al poeziei, vecinic tînăr și ferice / Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți zice, / Ce cu basmul povestește — veselul Alecsandri".

Casa în care a trăit și a creat marele bard, străjuită de un falnic stejar, de brazi și de tei, cu ușile deschise, își aștepta oaspeții. În holul de la intrare am citit versurile din poezia „Serile la Mircești" — „Perdelele-s lăsate și lămpile aprinse / În sobă arde focul, tovarăș mîngîios / Și cadrele — aurite ce de păreți sînt prinse / Sub palida lumină apar misterios". În același hol, fotografii de familie, un citat din „Istoria literaturii române", un portret al poetului realizat de C. D. Stahi și alte cîteva obiecte îl introduc pe vizitator în intimitatea creației celui ce a fost deschizător de drumuri în poezie, dramaturgie, în proză și eseistică literară, celui ce a contribuit la fixarea și îmbogățirea limbii și literaturii românești.

Într-una din camere, acolo unde se află masa de lucru a poetului, între obiectele folosite de Vasile Alecsandri se află și geanta sa diplomatică pe care a purtat-o la Paris, la Veneția și la Constantinopol, în Africa și Spania, și pretutindeni pe unde a umblat în lume, în ea păstrîndu-și actele diplomatice, dar și vibrantele lui versuri în care-și preaslăvea poporul din care s-a născut, pe care-l iubea și-l dorea unit și independent.

Sorbind de la izvorul viu al realităților istorice ale vremii, poetul exprima limpede aspirațiile sale izvorîte din aspirațiile poporului. „Fă ca anul care vine să aducă-un mîndru soare / Să deschidă-o cale nouă de mari fapte roditoare / Pentru neamul românesc, / Căci el are din vechime o menire strălucită! / El a fost și vrea să fie sentinelă neclintită / Pe pămîntul strămoșesc!".

În aceeași cameră se află lampa la lumina căreia și-a scris stihurile pline de patos și farmec, biblioteca personală a poetului, un bogat și strălucit tezaur al culturii românești și o piesă pe cît de cochetă, pe atît de prețioasă — cutia Cupei, obținute de Vasile Alecsandri la Montpellier pentru poezia „Ginta Latină".

Am trecut prin camera în care se află patul pe care se odihnea și medita și un șifonier, cufărul de voiaj al ministrului plenipotențiar al României la Paris și o fotografie din tinerețe a bardului împreună cu Ion Ghica și m-am oprit ceva mai mult în salonul în care poetul își primea musafirii. Acesta este împodobit cu fotografii ale scriitorului din perioada studenției, vitrine cu cărți, reviste, ziare. O fotografie o înfățișează pe fermecătoarea Elena Negri, prietena poetului, care i-a inspirat cele douăzeci și două de poezii ale ciclului „Lăcrimioare". Tot aici sînt expuse „Gazeta de Moldova" în care este publicat un Decret semnat de Secretarul de stat Vasile Alecsandri și gazeta „Steaua Dunării" din 24 ianuarie 1859, care anunță alegerea la București a domnitorului Al. Ioan Cuza. Într-o vitrină sînt rînduite cărțile care au apărut între anii 1890 și 1944 în colecția veche „Biblioteca pentru toți". Notez cîteva titluri: „Doine", „Lăcrămioare", „Barbu Lăutaru", „Mărgăritărele", „Fîntîna Blanduziei", „Ostașii noștri"...

Pe un panou sînt reproduse cuvintele calde, din februarie 1869, pe care poetul le expedia de la Paris la Mircești: „Cînd primesc o scrisoare din țară ea trezește în mine tabloul pe cît de înfiorător, pe atît de poetic al cîmpiilor căptușite cu omăt alb; îmi pare că văd prin ferestrele de la Mircești mișcarea valurilor de zăpadă de la suflarea crivățului și în fundul orizontului dunga neagră a Luncii, cîntată de mine cu atîta dragoste".

Manuscrisele unor opere, tabloul lui Peneș Curcanul și fragmente din celebra poezie cu același titlu, un tablou cu Atacul de la Smîrdan întregesc această bogată și frumoasă cameră.

Am parcurs prin celelalte încăperi și m-am oprit în fața tabloului oamenilor de cultură contemporani lui Vasile Alecsandri în care tronează Heliade și alături de el Bolintineanu, Negruzzi, Bolliac, Alexandrescu, Aricescu... La

(continuare în pag. 10)

Lazăr BĂCIUCU

noul roman istoric

Dacă admitem ideea că romanul modern ar fi avut o evoluţie asemănătoare cu aceea a picturii, ar fi părăsit, adică, „figurativul" pentru a tinde către „abstract", atunci romanul aşa-zis istoric este, cu siguranţă, ultimul dintre tipurile de roman ce cunoaşte această transformare. În fond, tonul l-au dat chiar întemeietorii romanului modern. Dostoievski, apoi Proust, Joyce, Musil, Kafka, după ei Faulkner sau Camus scriu, nu-i aşa, romane „de actualitate", şi efortul lor de înnoire vizează în principal două aspecte: acela al perceperii realităţii (exterioare sau interioare) şi acela al organizării materiei epice. Cu oarecari excepţii, romanul istoric s-a menţinut pe linia unui academism confortabil, nevoind, probabil, să înşele aşteptările unui public care cerea, înainte de toate, coerenţă, credibilitate, plasticitate documentară, portrete memorabile. Primele semne ale contestării se produc la nivelul viziunii şi mai puţin la acela al scriiturii. Se mizează pe trimiterile la actualitate, se exploatează resursele parabolei, e răsturnată versiunea consacrată, „canonizată", a unor evenimente importante, mergîndu-se pînă la parodie şi caricatură. Descrierea bătăliei de la Waterloo făcută de Stendhal în **Mînăstirea din Parma** nu reprezintă doar o mică „revoluţie" (cu profunde urmări) în ceea ce priveşte perspectiva narativă, dar şi un alt mod, neconvenţional, neconform cu o anumită tradiţie, de a insera istoria în romanesc. Mai tîrziu, Flaubert face şi el, în **Salammbo**, un fel de „anti-roman" istoric, operînd de data aceasta o subversiune la nivelul însuşi al scriiturii: aceasta devine, în fapt, adevăratul protagonist al romanului, limbajul e opac, nu transparent, descrierile (bazate pe o documentaţie în care nu există nici cea mai mică fisură) îşi au finalitatea în ele însele. Dar romanul istoric nu a putut părăsi niciodată cu totul „figurativul". Lipsa determinărilor spaţiale şi temporale, anonimizarea personajelor, deplasarea interesului exclusiv către scriitură în dauna „aventurii" (fenomene frecvente în „noul roman") i-ar fi fatale, l-ar anula ca gen. „Modernizarea", în cazul romanului istoric, nu poate fi decît relativă, şi nu radicală, ca în cazul romanului care nu trimite la o realitate istorică situată într-un trecut mai mult sau mai puţin îndepărtat.

Mai lent şi, aşa cum spuneam, nedepăşind anumite limite, acest proces de reînnoire a mijloacelor este observabil şi în proza românească de inspiraţie istorică. Într-o cronică dedicată recentului roman al lui Eugen Uricaru, Mircea Iorgulescu făcea un mic inventar al modalităţilor romanului de azi. El distingea o proză de reinterpretare (şi de rescriere) a istoriei (Paul Anghel, Francisc Păcurariu etc.), una aflată sub semnul „legendarului cărturăresc şi basmului artizanal" (Eugen Barbu, Platon Pardău) şi alta care proiectează în materialul istoric teme moderne (Paul Georgescu, Ştefan Agopian, Dana Dumitriu). E de observat aici că principalul criteriu de delimitare a celor trei categorii este acela al **viziunii**, prin raportarea la realităţile atestate ale istoriei obiective. În care din cele trei categorii să introducem romanul lui Vasile Sălăjan, **Rodeo**? Timpul acţiunii, ca să zic aşa, e bine precizat: revoluţia de la 1848. Un „avertisment" ne indică faptul că ficţiunea se trage din realităţi incontestabile: „Refăcînd o perioadă istorică distinctă, romanul purcede din vecinătatea documentului de epocă. Cititorul va recunoaşte, în parfumul vechii limbi, fragmentele care şi-au cîştigat dreptul de a trece ca atare în corpul ficţiunii". Dar urmează, imediat, un motto (în franţuzeşte) din **Ulysse** al lui Joyce, care ne mută, orice s-ar zice, în alt sistem de referinţe. Formula pentru care optează Vasile Sălăjan ilustrează foarte elocvent contradicţiile şi riscurile a ceea ce am putea numi „noul roman istoric": coerenţa viziunii e minată de voinţa de a face apel la procedee moderne, eminamente destructurante. Începutul romanului se petrece în vremea noastră, sîntem apoi trimişi cu mai bine de o sută de ani în urmă, pentru ca, ulterior, alternarea de planuri temporale să reapară, fără ca să putem vedea limpede în ce constă funcţionalitatea ei. Peste evenimente, pare să spună autorul, s-au depus aluviunile istoriei, cărora le corespund nivelele, straturile succesive ale textului: „întîmplările atinse aici au fost scrise parte în 1848, parte în anul următor, şi de atunci încoace li s-au adăugat mereu, ca literele numelor umflate în coadă ca să sune cînd într-un fel, cînd în altul, noi înflorituri pentru ca împreună să decoreze pereţii acelei piramide de durere ce-şi semeţeşte vîrful peste grohotişul a o mie de ani". În text sînt inserate fragmente de discursuri, de articole de ziar; în ciuda opiniei autorului, nu e totdeauna uşoară identificarea lor, iar procedeul, pe lîngă faptul că nu mi se pare cea mai fericită soluţie, îngreunează pe alocuri lectura. Nu lipsesc nici intervenţiile naratorului, comentîndu-şi propria-i povestire: „Să închei, să pun punct, să sting lumina. Prea mulţi morţi, prea mult sînge. Prea multe ţipete, prea multă gălăgie". „Colajul" nu se produce doar la nivelul textual, ci şi la acela al evenimentelor. Personaje istorice celebre (Avram Iancu, Bălcescu, Bariţiu etc.) se amestecă printre nenumărate personaje secundare, multe, desigur, fictive. În final, un „Indice de persoane, locuri şi întîmplări" ne propune o aiuritoare alăturare de nume şi fapte. Pe lîngă Avram Iancu, găsim un „Iancu Avram (1940 —) — lucrător la G.I.G.C.L. Cluj, într-o vreme topometrist", ce cunoaşte la un moment dat „lungi perioade de dedublare" şi „rătăceşte o vară în munte". Sau iată alte două fişe biografice: „**Francisca Ţiura**, născută Tobias (1821 — ?) soţia preotului Ţiura, amatoare de versuri, fapt pentru care este abonată la **Foaia pentru minte, inimă şi literatură** a lui Andrei Mureşeanu, pe care o citeşte pînă a şti pe dinafară numere întregi; după unele mărturii contemporane (Dariu Tăpăstău-Ionescu nu susţine pînă la urmă altceva), discretă prietenă a Prefectului General"; „**Francisca Sucs Marcu** (1956 —) — preoteasă în Roşia Montană, originară din Sic; liceul la Gherla. Nereuşind să ia examenul de admitere la Facultatea de ştiinţe economice, după anunţarea rezultatelor simte acut nevoia să intre într-o biserică; prima care îi iese în cale este Catedrala metropolitană unde îşi întîlneşte viitorul bărbat; acesta, grăbit să se hirotonisească, îi propune căsătoria. Fructul pripelii lor este Raveca Marcu, elevă în clasa a V-a a Şcolii generale nr. 2, din Roşia, în prezent colaboratoare trimestrială la **Cutezătorii**". Exemplele ar putea continua. Să fi intenţionat autorul scrierea a două romane paralele care să urmărească două planuri, unul istoric, altul actual, unul real, altul fictiv? Nu am impresia că răspunsul ar putea fi aflat în **Rodeo**. Romanul e stufos, deliberat confuz, fragmentat pînă la exces, obturînd cu bună ştiinţă canalele de legătură dintre secvenţe. Simbolurile — Muntele, drumul, căruţa — sînt ceţoase. Romancierul nevoind să facă protretistică „tradiţională", personajele rămîn vagi şi enigmatice. Impresionează, în schimb, scenele — atroce — ale represiunii, reconstituirea unor momente de înalt dramatism. Dar atît în ansamblu cît şi pe porţiuni, construcţia cărţii e atît de complicată încît produce perplexitate.

Deloc convenţional este şi romanul lui Eugen Uricaru, **Memoria**, a cărui acţiune se petrece în perioada imediat următoare primului război mondial. Şi aici ne întîmpină un avertisment „către cititor": „Această carte este reconstituire afectivă şi nu istorică a unor evenimente tragice(...). Mi s-a părut firesc să încredinţez unor personaje din romanul **Aşteptîndu-i pe învingători** povara desprinderii faptelor din real pentru a le trece în imaginar. Am numit cartea **Memoria** deoarece la izvorul său grecesc **mnimi** — memoria este umbra cuvîntului **mnima** — loc însemnat spre a aminti de cineva care nu mai este. Ce altceva este o pagină de carte dacă nu un loc plin de semne spre a aminti ?". Romanul demarează greu şi se încheagă din dezvăluiri succesive; scriitorul stăpîneşte în chip remarcabil tehnica amînării, a întîrzierii revelării adevărului, distribuind abil luminile, menţinînd, vreme îndelungată, zone întregi în întuneric. Iată un pasaj din care am putea extrage elementele unei arte poetice: „Ca şi cum viaţa noastră s-ar alcătui doar din priviri piezişe, fugare către ceea ce dorim, către ceea ce ne stă poate la îndemînă dar a cărei atingere este amînată de teama spulberării vrăjii. Nu atingerea realităţii ci întreţinerea iluziei pare să fie principiul fundamental pe care moartea, frica de moarte, de sfîrşit ni l-a (sic!) strecurat în sîngele, simţirea, sufletul şi imaginaţia noastră". Romanul cuprinde opt secvenţe, datate 1—8 decembrie 1920, dar evenimentele povestite trimit în permanenţă la fapte petrecute cu doi ani înainte şi care culminează cu demonstraţia muncitorească din Piaţa Teatrului. Un ziarist, pus să identifice o fotografie făcută, pare-se, întîmplător, se trezeşte prins într-un angrenaj infernal şi misterios. Mircea Iorgulescu a remarcat, cu justeţe, posibilitatea raportării la **Blow-up** al lui Antonioni. Se poate adăuga că, în „noul roman" un tablou, o fotografie sau un vitraliu (vezi Claude Simion sau Butor) pot juca o funcţie asemănătoare: ele se situează în centrul naraţiunii, organizînd-o şi instituind un joc subtil între „real" şi „ficţiune". Fotografia din **Memoria** produce, nu încape îndoială şi un efect de „mise en abyme", dar ea permite cu deosebire suprapunerea, confuzia planului „real" cu cel „imaginar". În final, ziaristul „intră" în ficţiune, amestecîndu-se printre personajele din fotografie. Romanul, deşi cu destule pasaje obscure, e remarcabil şi pe latura reconstituirii istorice: apar cîteva personaje binecunoscute (Gheorghiu, Frimu) şi, mai ales, e refăcut cu îndemînare decorul Bucureştiului de după întîiul război. Memorabile sînt paginile aşa-zicînd „de atmosferă", cu deosebire acelea în care intervine, apăsător, mutilat, aparatul represiv. Deşi inegal, inutil contorsionat uneori, **Memoria** confirmă înzestrarea unui prozator autentic.

Al. CALINESCU

Vasile Sălăjan, **Rodeo**, editura Dacia, 1983.

Eugen Uricariu, **Memoria**, editura Dacia, 1983.

tratate literare

O nouă generaţie lirică pe potriva aceleia reprezentată de Ioanid Romanescu, Dan Laurenţiu, Cezar Ivănescu, Emil Brumaru, este pe cale să se afirme în Iaşi. Localizarea nu are un caracter regional: Nichita Danilov şi Lucian Vasiliu, **leaderi** ai generaţiei lor, scot la iveală un filon aurifer ale cărui resurse sînt departe de-a fi epuizate. Meritul de-al fi descoperit revine poeţilor de acum afirmaţi.

A doua carte a lui Lucian Vasiliu, **Despre felul cum înaintez**, prelungeşte vorbirea lirică din **Mona-Monada**, volumul de debut, premiat în concursul Editurii Junimea. Poetul are un fel al lui de a se instala — personaj — în centrul discursului liric: fără emfază şi fără mască, ascuns, ca şi în viaţă, sub mantia de modestie şi umilinţă, veşmînt al bunei cuviinţe, dar şi al încrederii depline în forţele proprii. Convins că duce o existenţă poetică, Lucian Vasiliu îi scrie jurnalul cu mare simplitate de mijloace. Nu se **imaginează** în ipostaze arhetipale (orfice, titanice, demonice ş.a.m.d.), ci copiază, parcă, fraze, dintr-un **jurnal de poet**. Sînt pasagii de reportaj („n-a mai rămas nimic din / tot ce ai făcut / (acestea îmi sînt dictate acum / la maşina de scris)"), însemnări zilnice („Acest poem a început să fiinţeze în dimineaţa / zilei de 28 iulie în gara / municipiului nostru, după ultima îmbrăţişare a / Iolandei, în clipa în care / hotărîsem să merg pentru prima oară la mare"), confesiuni („Confesiune asasină! Pe peronul gării, / printre muritori, sînt un om fără identitate"), cronologii („Ora 1: / urc în genunchi treptele Capitoliului / ora 2: / în fotoliu şade îngerul şi dictează / ora 3: / trei balerine îmi pansează rănile / ora 4: un ştreang atîrnă din tavan / ora 5: / arderea pe rug, cenuşa radioactivă / ora 6: gimnastica de înviorare").

Tot ce atinge poetul se transformă în poezie, „blestemat" să nu se împlinească decît în imagine, să nu se trăiască decît atinsă ca de un ochi poetic — un deget — de melc. O definire a acestei poezii va trebui să lege firele dintre mai multe arte poetice, cîte feţe are spiritul liric. Spuneam că Lucian Vasiliu nu se opreşte la nici o mască poetică: le poartă pe toate, ca într-un carnaval nesfîrşit, însă cu neglijenţă studiată, ca sub fiecare din ele să se poată vedea, nestînjenit, chipul autorului. Iată cum îşi descrie întoarcerea acasă, temă de bocet ardelenesc: „Mă întorc pauper acasă, îi ofer mamei / două mandarine. Ea îmi spune: / „Miroşi încă a ţărînă şi a femeie crudă, / ultimul nostru cîine a murit / ultimul nostru vecin a murit —/ miroşi încă a ţărînă, asta e bine". / Pe chip, cenuşa florii negre / pe creştet, cununa de spini" (**Acasă**). Iese, îmbrăcat în reporter, pe stradă: «„Într-un cîmp cu varză roşie şi tomate" / astfel / poate începe vorbirea la ora tîrzie: / ochiul navighează în întuneric / încearcă să discearnă / varza roşie de tomate / alcătuirea lumii vegetale într-un cîmp minat // O frază mă plesneşte, mă orbeşte: / înţelesul ei îmi scapă. / ALARMĂ! / EU nu mă mai întîlnesc cu mine! // Cadranul difuz al deşteptătorului / ucide acum orice libertate. / În el adorm, în el mă trezesc — / abandonat silenţiei suverane» (**Epistola II**).

Cartea lui Lucian Vasiliu e, totuşi, un **tratat**, revendicîndu-se, din titlu şi din cîteva dintre poeme, de la definiţia clasică: tratatul este lucrarea în care sînt expuse principiile fundamentale ale unei discipline. **Despre felul cum înaintez** e un „tratat de poezie", în sensul că defineşte poezia drept căutare a esenţei proprii. Poezia se caută pe sine şi nu în acele puneri în scenă în care Poetul se întreabă asupra condiţiei limbajului, ci în tatonarea de limbaje, de măşti lirice şi de obiecte poetice. Poezia lui Lucian Vasiliu este ironică, dacă dăm ironiei un sens mai înalt. Ironia este literatura în stare de interogaţie, limbajul în stare de veghe: un ochi priveşte lumea, pe care vrea s-o salveze prin imagini, celălalt se întoarce spre sine, cu suspiciune, golit de dorinţa de-a destrăma iluzia, dar stors şi de supunerea oarbă la mecanismele ei. Tensiunea aceasta e cel mai bine ilustrată de poemele vehemente ale *tratatului*, în care poetul îşi astupă strigătul cu un căluş de cuvinte: „Iau la bătaie cuvintele contestatare: / JAP-JAP! JAP-JAP! / Nu ascultă decît de domnul Eminescu // Nu au încredere în furia-mi năprasnică. / Mă detestă: le-am scos de sub regimul Metaforei, / nu le-am învăţat filosofie arabă // Le iau la bătaie... / Se ascund în praful de pe rafturile / bibliotecii, / în vecini, / în subteranele Academiei // La mari intervale, / organizează mitinguri. / Cum le prind, le snopesc în bătaie // Ele ştiu că astfel nu rezolvă nimic. / Eu ştiu că astfel nu rezolv nimic: / m-am obişnuit să le biciui / s-au obişnuit cu zdravene bătăi / s-au obişnuit cu marile demonstraţii... / JAP-JAP! JAP-JAP!" (*Epistola IV*). Citez şi *Şobolanul Bosch*: „Absent la Apelul de seară: / condamnat la trei nopţi de gardă. / ORDIN: / să nu pătrundă şobolanul Bosch! // Îl las să vină. / Îmi roade cătuşele: // Cranţ! Cranţ! Cranţ! // Dezertez. / Plutesc peste / acoperişe / oraşe / imperii // Naufragiile îmi amintesc / de alte naufragii / Prizonierii, / de alţi prizonieri // Cătuşele, / de alte cătuşe // Sînt readus în graţioasa celulă. / ORDIN: / să nu pătrundă / şobolanul Bosch! // Cranţ! Cranţ! Cranţ!".

La o primă lectură am sentimentul că n-am izbutit să descriu decît una din feţele acestui poet, ce impune respect prin chiar arta de-a nu se supune nici unei convenţii, de a dresa, fie şi cu biciul, limbajul, obligîndu-l la ascultare şi supunere. Talentul lui Lucian Vasiliu, dublat de inteligenţă critică, promite o carieră lirică ieşită din comun.

Un „tratat" scrie şi George Cuşnarencu, parcă ceva mai explicit, nu numai din titlul (*Tratat de apărare permanentă*), dar şi din distribuţia discursivă a materiei: o primă parte parodiază discret clasificările balzaciene din *Comedia umană* (*Tablouri după realitate*), a doua secţiune grupează „basme de azi" (*Basmul de azi*), iar ultimul capitol aşază, cu mai mare generozitate, povestiri de mai multe stiluri sub genericul *Imaginaţia înaintea tuturor*. Culmea e că împărţirea tematică se şi respectă, ca într-un veritabil tratat. Bineînţeles, în deplină contradicţie cu rigoarea principiilor, maniera de abordare a subiectelor e mai degrabă ludică, procurînd cititorului mici festinuri ale imaginaţiei, în locul aşteptatelor principii asupra metodei. Eram pe punctul să laud şi desenul copertii — un om-rinocer în armură —, cînd memoria, stimulată probabil de neîndemînarea compoziţiei, în care grafica făcea notă discordantă, m-a trimis la volumul *Grafică americană*, editat de Iordan Chimet. Personajul figurat pe coperta lui Dumitru Verdeş face parte din lucrarea Anitei Siegel — *Colaj*. M-am liniştit: scoasă dintr-un „colaj", imaginea se poate „cola" pe o copertă de carte. Să ne-nţelegem: nu caut noduri în papură. Dar desenul e prea expresiv şi prea se potriveşte subiectului cărţii, pentru ca autorul coperţii să nu indice sursa, fie şi în forma amabilă „după o idee de..." Există, altfel, riscul, ca editurile să solicite graficianului colaborarea cu desene în aceeaşi manieră şi compoziţia Anitei Siegel nu are decît optsprezece asemenea personaje (fără a mai pune la socoteală „figurinele" ce abia se disting şi nu au pregnanţa metaforei).

Tratat de apărare permanentă e un debut inteligent şi matur, dovadă bună a unui talent ce caută, încă, cea mai potrivită formă de exprimare. Indecis, George Cuşnarencu ni se prezintă în toate ipostazele talentului său, cu o carte de spirit critic ascuţit, tandră şi amară, de o mare vervă imaginativă şi totuşi temperată de un control sever al raţiunii, George Cuşnarencu e un cerebral fără leac: şansa lui în proză e să scrie la margine de eseu, declarîndu-şi cu mai multă convingere, înclinaţia culturală, pe care o ascunde, cel puţin în bucăţile din acest volum, cu o neînţeleasă pudoare.

Într-un dialog numit *Mulţumiri*, George Cuşnarencu se simte obligat să aducă prinos „realităţii înconjurătoare", datorită căreia a putut scrie şi termina această carte. Mă tem că mulţumirile ar trebui adresate mai curînd literaturii, la ale cărei forme consacrate tînărul debutant se referă mai mult decît la faptele de viaţă, ce nu sînt decît lutul pe care exersează statui. *Baladă pentru Un Ban de Tinichea* (observaţi că, din titlu, se impune modelul anglo-saxon de majuscule), *Toate apărările sînt vulnerabile* (Ce frumos era filmul *Conversaţia* şi cum era tratat „spionajul" cuvintelor!), *Războiul caselor de fier...* (titlul este prea lung pentru a fi reprodus), *Cum se numeau cei patru Beatles*, *Hora marionetelor* sînt modele de adecvare a prozei de comportament, social şi lingvistic, pe material autohton. Paradoxal e faptul că din toate aceste povestiri nu se reţine substanţa, de viaţă trăită la cald, ci *metoda* şi aceea nu aparţine autorului. Mai interesantă e *Rezervorul de lapte al cartierului*, prin hiperbolă parodică, deşi insolitarea vine din nuvelele lui Truman Capote.

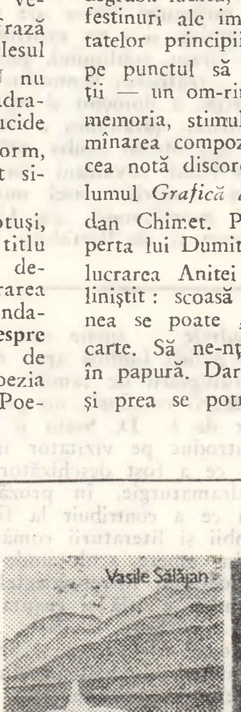
Ultima secţiune, *Imaginaţia înaintea tuturor*, frapează prin anti-retorică. Totul pare scris în paradox: acolo unde prisoseşte realitatea (*Tablouri după realitate*) lipseşte imaginaţia; unde totul se revendică de la imaginaţie, lipseşte consistenţa realului. Veleităţile prozatorului se realizează unde era mai puţin de aşteptat, în prelucrările de basm, exerciţii ludice, de grave înţelesuri contemporane.

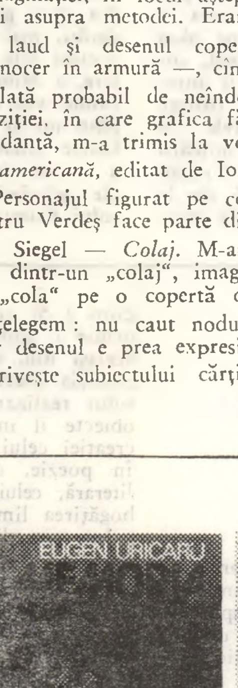
Tratat de apărare permanentă e o carte cu pagini delectabile de proză, scrisă egal, concentrat, cu simţul cuvîntului şi al construcţiei epice pe mici dimensiuni. „Prozele scurte" nu se pot rezuma, pentru că farmecul lor e concizia. George Cuşnarencu e un nume ce trebuie urmărit cu interes, pentru calitatea unei scriituri — precisă şi plastică. Avînd toate datele — cunoaştere bună de realităţi şi limbaje, inteligenţă critică, imaginaţie şi forţă expresivă —, autorul se priveşte în oglindă, oferindu-ne mostre din toate aceste virtuţi. Mai rămîne ca, după trecerea probelor cerute în examenul „de admitere", să facă din ele o sumă.

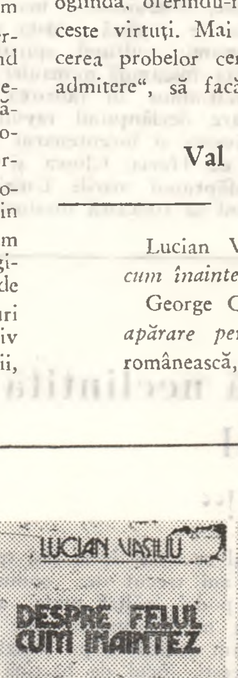
Val CONDURACHE

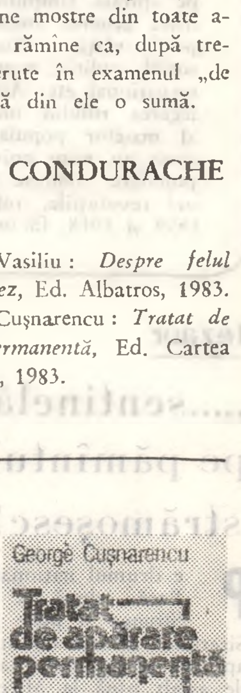
Lucian Vasiliu: *Despre felul cum înaintez*, Ed. Albatros, 1983.

George Cuşnarencu: *Tratat de apărare permanentă*, Ed. Cartea românească, 1983.

cronica literară

ficțiunea erotică

Al șaptelea volum al lui Emil Brumaru, **Ruina unui samovar,** pare un fel de „recapitulare a materiei", în sensul că ilustrează pe scurt etapele străbătute pînă acum de acest poet „de duminică", așa că cine vrea să-și facă o idee asupră-i se poate, la o adică, dispensa de precedentele culegeri. Firește că exagerez, dat fiind că poemele anterioare, prin care Brumaru a dobîndit o poziție fruntașă în lirismul contemporan, sînt, fiecare în parte, adevărate bijuterii, a căror contemplare presupune cel puțin răbdarea cu care au fost șlefuite. Dar impresia de repetiție, pe care lectura cărții mi-a trezit-o, a fost atît de puternică și de persistentă, încît m-a încercat bănuiala că ni se oferă, printre destule noutăți, resturi de la trecutele festinuri editoriale. Nu e vorba numai de ton și de recuzită poetică, ușor de recunoscut, de la care plecînd am putea încerca o cronologie a pieselor, constatînd bunăoară că nu mai știu care sonet are vîrsta **Versurilor** (1970), ci, uneori, de imagini (precum aceea a „sînilor albi cu fruntea-n infinit", prezentă deopotrivă în ultimul **Cîntec naiv** din **Ruina unui samovar** și într-un sonet din **Șapte cîntece naive pentru parfumat gura**: „Motani invidioși și clăpăugi / Ce te păzesc cînd dormi iar la sfîrșit / Sînii tăi albi cu fruntea-n infinit..") și chiar m-am mirat că un poet atît de inventiv și de scrupulos își îngăduie să le reia, fie și în alte contexte. Să fie oare un simptom sau o pură întîmplare, un accident ori semnul sleirii unei formule poetice dintre cele mai personale? Greu de presupus. Să ne mulțumim mai bine, deocamdată, a arunca, stimulați de compoziția volumului, ce sintetizează o evoluție, întocmai cum ontogenia rezumă filogenia, o privire asupra întregii poezii a lui Emil Brumaru.

Critica a remarcat încărcătura erotică a poemelor, atmosfera lor preaplină de senzualitate. Divanurile moi, acoperite cu dulci catifele, pernele pufoase, fotoliile gata să îmbrățișeze, miresmele exotice (ceai, piper, scorțișoară), lichiorurile subtile, fructele provocatoare, concentratele de legume, prăjiturile fine închează un spațiu pe gust oriental, somptuos și ademenitor, menit a găzdui excitante ospățuri și rafinate jocuri erotice. Încăperile poetului (bucătării, cămări, dormitoare) sînt organizări savante, după un principiu de artă, compoziții baroce, în care fiecare element și toate la un loc anunță, reclamă aproape nebunatice amoruri. Poezia lui Emil Brumaru a fost întotdeauna fundamental erotică, pînă și atunci cînd se concentra exclusiv asupra roadelor și deliciilor gastronomice. Ea făcea elogiul pătrunjelului, al castraveților și rodiilor, al bulionului și pandișpanului, al cepei și compoturilor pentru că întrezărea în ele simboluri ale erosului. O pudoare jucată se afla la obîrșia acestei exprimări „eufemistice", din pricina căreia Brumaru s-a pomenit situat pînă și în descendența lui Ion Pillat. Parcă spre a îndepărta dubiile și neînțelegerile, poezia sa a renunțat pe încetul la „fabula" gospodăresc-alimentară, scoțîndu-și la vedere chipul nemachiat, fățiș erotic. Echivocul relativ și altminteri destul de superficial a fost abandonat în favoarea rostirii clare. S-a văzut atunci că întreaga imagerie domestică funcționa ca preludiu și ca apropò, ca pregătire și ca invitație: „Ți-am pus piper pisat în așternuturi / Ca să tresari uimită cînd te culci / Din pat și pijamalele să-ți scuturi / Cu patimă, dorind doar lucruri dulci! / Atunci o să-și aduc din vechi ținuturi / Mari cozonaci pe care-o să te urci / Gălăgioasă, nuci de zece puduri, / Aluaturi franțuzești, faimoase bulci / / Compoturi limpezi o să-ți torn în ceașcă, / Creme de zahăr ars o să despic / Subtil, lîngă caise-aproape fleașcă, / / Pîn'ce sătui de liricul picnic / O s-alungăm motanii din verandă / Ca să dansăm cea mai naivă allemandă..." **(Sonet).** Nimic nu lipsește din recuzita primitoarelor alcovuri, cu excepția adoratei, pentru a cărei pe măsură întîmpinare s-a cheltuit atîta ingeniozitate. Ea e marea absență din poezia lui Emil Brumaru, veșnic dorită și chemată, invocată, somată, rugată, dar niciodată prezentă. („Cu nări adînci și-ntr-o ureche / Sub coama ta fără pereche / Vai, niciodată n-o să vii"). Preparat cu minuție, actul rămîne doar o amețitoare promisiune. Numai îngerii îl practică, însă și ei „c-o lină groază". Altfel, erosul e amintire sau proiect: „O, melancolia / Acelor zile: / Palidul scaun Vasile / Iubea pe masa Maria! / / Și-n ce bulion / Își înneca (sic!) infidela / Strecurătoare Angela / Amorul ei pentru ligheanul Napoleon!" **(Epigramă).**

Sub raport literar, această imaterialitate a iubirii, în flagrant contrast cu voluptuoasele, rubensienele descrieri, această neîmplinire a ei, această cantonare în clamare și invocație e dintre cele mai fertile, constituind unul din cele mai expresive capitole ale poeziei așteptării din lirica noastră. Dacă ar fi să-i căutăm, totuși, strămoși, ei sînt naivii Văcărești, plîngăciosul Conachi, mintos de lumescul Anton Pann (cel din **Cîntecele de lume**), veșnic suspinătorii de amor, ale căror teme și ticuri le actualizează Emil Brumaru în registru suav-ironic („Iluminat, ca pe-o icoană, / Spre a-mi mîntui viața-mi vană"), inclusiv promisiunile și reproșurile succesive („Degeaba scrisori cu reproșuri / Îți scriu pentru suflet și trup / Cînd fustele tale în cloșuri / Au trîntori fugiți de la stup / / Și cînd doar serafii-s de vină / Că sînii ți-i umflă cu-n pai / Iubito topită-n lumină / Precum o biserică-n ceai"), dar și Radu Stanca, ale cărui cadențe își trimit ecourile în baladele poetului nostru, M. R. Paraschivescu din **Cînticele țigănești** („Lua-te-aș lua la mine acasă / Să te sui sveltă pe masă, / Nu culcată ci-n picioare / Ca să nu se verse gazul, / Să-ți pup glezna și obrazul / Luminos / Din sticlă tare, / Pînă-n șold flacăra-ți moare / Cu *miros...*" *(Lampă)* și Leonid Dimov, el însuși autor de **Istorii cu domestic iz.** Originalitatea autorului **Dulapului îndrăgostit** e însă în afară de discuție, posibilele apropieri avînd doar rostul de a-l fixa pe un anume meridian liric. Ca să revin, după această paranteză cu valoare orientativă, la gîndul rostit numai pe jumătate, Brumaru este un expert al erosului fictiv, al îmbrățișărilor la modul optativ, al pasiunilor consumate în imaginar. Prelungitul răgaz al așteptării dezlănțuie imaginația, dînd consisență de miraj întîlnirilor etern amînate. Promisiunea se materializează în limbaj. Universul ațîțător domestic al poetului își dezvăluie, pînă la urmă, o gratuitate de obiect estetic, fiind generator doar de iluzie, așadar de literatură. Prin artă, ficțiunea erotică uzurpă demnitatea realului.

S-ar părea că singura obsesie a acestei poezii este feminitatea în exercițiul funcțiunii, că numai ea îi tulbură apele. Și totuși... Chiar dacă cel mai adesea durerile și melancoliile și plînsul și neliniștile sînt ale poetului cu mască de anacronic supirant, aderența ei la piele e îndeajuns de imperfectă ca să distingem nu doar ironia întipărită pe chipul care o poartă, dar și o tristețe, cum să zic, iremediabilă. Intr-un loc, îl surprindem regretînd abandonarea vechilor obiceiuri, dar și, mai grav, pierderea unui tip anume de sensibilitate: „Nu mai cunoști emoțiile rare, / Fragranța țiplei, țipătu-i subțire / Cînd sfîșiai în coarda suplei lire / Pachete străvezii pline cu soare" **(Elegie).** Ba pînă și a harului: „Dă-mi rana grea și dulce-n piept / Și-n așternut femeie-amară, / Poate c-așa o să-mi deștept, / Blînd, cîntecul de-odinioară / Spre care-n zori de zi mă-ndrept / Ci nu-l găsesc în nici o seară" **(Rugăciune).** Ori a trecutei nevinovății: „Mi-e sufletu-n amurg o troacă / În care foi de varză mor / Și vin motanii să beie apă / Și-s fluturi putreziți pe fund; / O, ce n-aș da din nou să-nceapă / În noi copilăria, blînd, / Ca-n fructe moi să ni se-nnece / Tristețea și s-ajungem bravi" *(Scrisoare).* În plin inventar al voluptăților probabile, uneori chiar în plin efort de provocare a erosului, tristețea se strecoară cu grație în rîndul întîi („Căci eu sînt serafu-n care / Tristețea a prins lin floare, / Cine o miroase-o dată / Moare / Crăcănată"), impalpabilă, tiranică prezență („Oh, Nichita, oh Nichita, / Mă apucă infinita / Cu o mînă lungă, tristă / Care nici nu mai există"; „Plantă mică și păroasă / Am în mine o angoasă / De parc-aș fi urmărit / De un ucigaș plătit"). Persistentă și invulnerabilă, delicata neliniște a poetului prefațează, ca într-un **Bocet de adult,** triumful disperării: „Roua nu mai știe, / Călină, Călină / Să-mi stea-n farfurie / Doldora și fină. / Și-mi dă ges urîtul; / Cine-o să-mi desprindă / Din funie gîtul / Atîrnat de-o grindă?". Violentul titlu al volumului afirmă dar o schimbare a centrului de greutate al poeziei lui Emil Brumaru; „ruina" unei întregi mitologii poetice are întotdeauna consecințe imprevizibile și tot ce se poate ca ulterioarele culegeri poetice să consacre un Emil Brumaru scuturat de ficțiuni, plonjînd, artistic și primejdios, înlăuntrul existenței.

Cîteva cuvinte, în final, și despre celălalt Brumaru, de care am luat cunoștință mai cu seamă de la **Cîntecele naive** încoace, abandonat unei nostime înclinații ludice. El se joacă fermecător, mimînd a fi acaparat de o ocupație dintre cele mai importante. Cuvintele se înșiruie după criterii predominant muzicale, într-o desfășurare pe cît de sonor ademenitoare, pe atît de suficientă sieși. „Improvizațiile" sînt, totuși, studiate, lucrate, vocabula prețioasă și rima rară se lăfăie ca pisicile-i siameze pe somnoroase perne: „În fundul acelei provincii / jucam pînă-n zori biliard / cu marele artist Leonard / o da Vinci. / / Pe urmă, tablouri vivante / făceam, printre fluturi, lejer, / cu palidul Alighier / i Dante. / / Și-n cești distilam sîni mai rari ca / IDEEA / (ce risc îngeresc!) / alături de tristul Francesc / o Petrarca" **(Scrisoare).** E treapta cea mai de sus a divertismentelor, de obicei joase („nimfa / si / cu / faunul / vor / să-ți fure / scaunul / faunul / și / nimfa / vor / să-ți / sugă / limfa / bum / bum / și-o / sticluță / cu / parfum"), ale poetului, prea conștient de însușirile proprii ca să-și prelungească odihna în asemenea ușurătăți.

Al. DOBRESCU

Emil Brumaru, **Ruina unui samovar,** Editura Cartea românească, 1983.

P.S. În cronica din numărul precedent s-a strecurat o greșeală a cărei răspundere îmi revine întreagă. Cititorul e rugat să rectifice: A. Petrescu: **Mihai Eminescu — originile romantismului.**

Al. D.

prozatori și inovatori

Bibliografia lui Vasile Andru (**O zi spre sfîrșitul secolului,** cartea pe care o discutăm aici, este al șaselea volum al autorului) indică o adaptare lentă dar relativ sigură a arsenalului tehnicilor literare, la care autorul s-a arătat întotdeauna sensibil, la însușirile sale native. Primele două volume, oarecum sub semnul noului roman, conțineau povestiri într-o formă dialogată. Dialogul (uneori un monolog deghizat) „rupea" epicul nespectaculos, jocul replicilor circumscriindu-se într-un efort dialectic. Incursiunile în genul fantastic sau în cel istoric vor masca, în cărțile de mai tîrziu, acte inițiatice tratate cu efortul de a depăși linia tradiției care le marca. **O zi spre sfîrșitul secolului** conține o mutație și este cartea care-l reprezintă, cred, cel mai bine. Autorul e, în fapt, un căutător obstinat, deplasîndu-se pînă acum între promisiunile și capcanele unor modalități narative în speranța descoperirii momentului fericit în care o sensibilitate individualizată se poate transpune pînă la identificare în țesătura textului. Tentația e mai aproape de poezie decît de ceea ce se înțelege îndeobște prin proză — pentru că, de data aceasta cel puțin, autorul nu ilustrează o temă pe care să o dezvolte în acțiune și personaje, ci surprinde secvențe, stări afective etc. — totul văzut sub impresia irepetabilului, a clipei imortalizate pentru capacitatea ei de a fi semnificativă. „Proza aceasta este inspirată din realitate, pe alocuri e pură memorialistică. Mi-e silă să inventez, să potrivesc întîmplări, să scot parabole, să decad în ficțiune. Cîndva făceam și asta. Cînd inventezi ai tot ce cauți. Poți inventa adevărul. Dar cînd culegi adevărul pe viu, te îneci în cazuistică, în informație, în deruta lor. Numai dragostea dă un înțeles neludic despre om, dragostea mă curăță pînă la os, altoiul de lume prinde direct pe os. Restul e biografia planetei, e știință". Să înțelegem din prima parte a citatului că autorul renunță le ficțiune în speranța culegeri autenticului direct din viață?

Ar fi, evident, o eroare. În **O zi spre sfîrșitul secolului** nu vom întîlni „copii după realitate" — sau, în orice caz, ceva care să ne sugereze că dincolo de puternica impregnare subiectivă a textelor am putea găsi ochiul aparatului fotografic. Renunțarea la ficțiune, e, în esență, renunțare la convențiile ficțiunii. Nu numai la convențiile literare ale unui gen, ci, înainte de toate, la un mod de a gîndi literatura ca pe o incursiune în ireal, în ludic, într-o lume a tot-posibiliului. Dar, deși scrise la persoana întîi povestirile nu prezintă un autor omniscient și omnipotent care poate face și desface oricum și oricînd firele narațiunii. Încă o dată, nu pentru că ar exista o supunere necondiționată la fapte „obiective". (De altfel, în ce măsură o astfel de supunere ar fi într-adevăr posibilă?) Vasile Andru urmărește o cu totul altfel de subordonare — și o urmărește în sensul preocupării aproape obsesive (deși proza sa pare mai degrabă o relatare degajată) de a nu pierde nimic din adevărul raporturilor care se crează între subiectivitatea scriitorului și textul care, din momentul edificării lui, devine o realitate exterioară. Naratorul poate fabula, poate „scorni" trăiri (ale sale sau ale personajelor) dar nu poate inventa raportul (real, singurul care nu are cum să fie redus la imaginație) dintre eul creator și cuvinte. Narațiunea devine o descătușare, o izbucnire menită să depășească o relație posibilă — și firească — dintre narator și textul său: relația dintre artizan și obiectul muncii sale. Mici semne, „uitate" într-o relatare sau alta ne certifică presupunerea. „Pentru cine vorbesc, pentru cine scriu carte? De ce vreau să-mi difuzez întîmplarea de a fi trăit? Competiția de incizare a trupului tău în trupul altuia. N-am limbaj pentru plante, n-am limbaj pentru animale". Textul e o poartă de intrare în existența altora și e resimțit ca atare. Textul însuși devine un trup, e supus condiției acestuia, „schimburilor" sale de energie cu mediul înconjurător. El există prin afecte și intelect — dar, dincolo de dorința autorului, e condamnat să le transmită, nu să le conțină. Condamnare care limitează speranțele scriitorului deși, undeva, unul din personaje afirmă că „spiritul nu face deosebire între experiența trăită și cea intens imaginată". Spațiul vieții și al scrierilor nu se suprapun pînă la identificare. Literatura rămîne, totuși, într-o latură a vieții, nu poate deveni chiar Viața și atunci există tentația, căreia autorul îi cedează, de a face drumul invers, de a vedea viața ca pe un text. „Viața se deapănă ca o frază în care nu poți schimba ordinea cuvintelor". Inadvertență fertilă întrucît creează tensiune emoțională și o parte din piesele din volum reușesc să o transmită cititorului. Iarăși sîntem mai aproape de conceperea literaturii din punctul de vedere al poeziei decît din acela al construcțiilor epice „obiective". Apropiere care impune, evident, mijloace tehnice adecvate. Spațiul paginii nu mai este uniform și indiferent, ca în proza tradițională. Autorul intervine, intercalîndu-și vocea. Și nu prin cuvintele autorului / narator ci prin propriile sale cuvinte conținute în fragmente culese distinct, pe alt format tipografic. Desigur că nu Vasile Andru este inventatorul unor astfel de tehnici, dar povestirile sale au meritul de a le prezenta nu ca pe niște artificii, ci ca pe o necesitate. Cît se poate de sugestiv e procedeul în **Hrisoterapia** — o piesă „avortată" în a cărei operație de „reanimare" (eșuată, trebuie s-o spunem) mai interesant (acesta constituind și justificarea publicării ei) este comentariul „de pe margine" al autorului, decît povestirea în sine, schematică și tezistă". Dacă celelalte proze din sumarul volumului sînt scrise aproape spontan, fără multe retopiri și variante, propozițiile așezîndu-se firesc între trupul meu și lumea mare, ei bine. „Hrisoterapia" nu se lăsa scrisă. Totul concura la ratare și eșec: „grandiosul, alegoricul, cele șapte învelișuri, neobișnuitul, rapiditatea decantării simbolice, uimirea și încurajarea celor cărora le-o povesteam". Dacă **Hrisoterapia** arată că și din ratarea unui text se poate extrage un motiv literar, **Explozie de geană,** cea mai slabă bucată din volum — de nimic salvată de astădată — devine „periculoasă" pentru condiția cărții pentru că, folosind aceleași mijloace literare ca și textele cele mai bune, scoate în evidență „lucrătura", cusătura cu un ac prea mare și cu ață nepotrivită. **O zi spre sfîrșitul secolului** este un pariu ambițios pe care autorul îl face cu el însuși: el vrea să ne ofere, folosind convențiile literaturii (oricine scrie o operă literară se „contaminează" cu ele), autenticul vieții, exploatînd forțele ludice dintr-o formulă literară modernă, gravitatea faptului existențial ș.a.m.d. Pariu ținut în măsura în care autorul se supune acestei încercări și în măsura în care această supunere transpare în literaură ca o experiență auctorială netrucată. Aceasta fiind și încercarea prin care autorul obține acea vibrație care lipsea în cărțile lui anterioare — prea reci, prea exacte, prea detașate de personalitatea autorului. Prezență discretă, dar prin nimic mai puțin importantă decît altele, mai des licitate de critică, Vasile Andru e un prozator care și-a găsit, în **O zi spre sfîrșitul secolului**, dicțiunea care i se potrivește și care-i fixează un loc între prozatorii contemporani.

Înainte de a trece la **Desant '83,** aș remarca faptul că acest mijloc editorial care este antologia n-a fost folosit în anii din urmă pe măsura posibilităților pe care le oferă. Antologiile bine concepute sînt la fel de căutate de cititori ca și cărțile de autor — cele cîteva publicate pînă acum stîrnind discuții dinamizante și fertile. Spre deosebire de acele „caiete ale debutanților", eterogene prin formulele prezentate și prin valoare pînă la lipsa oricărei unități, **Desant '83** propune o imagine coerentă — și texte într-adevăr bine alese — a aspirațiilor și posibilităților unora dintre prozatorii tineri cei mai dotați ai momentului. Spun „unora" pentru că n-aș vrea să cad în greșeala acelora care au confundat poezia unei generații cu poezia unui cenaclu. Sumarul volumului e generos — cei 18 autori reuniți între coperțile cărții reușind să ofere o „propunere" pentru o eventuală direcție a prozei noastre de mîine. Cîțiva dintre ei sînt deja nume binecunoscute fie din volume (Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, George Cușnarencu — despre primii doi am scris, la timpul potrivit și nu mă voi repeta în rîndurile ce urmează), fie din presa literară.

Iată-i, prezentați foarte pe scurt, pe semnatarii acestei culegeri. Pe urmele lui Mircea Nedelciu și ale lui Gheorghe Crăciun, Nicolae Iliescu își supune mijloacele tehnice virtuos stăpînite prezentării unei succesiuni de observații ale mediului și de trăiri subiective; Emil Paraschivoiu renunță, în **(Sic)** la orice legătură între cuvintele care ar contura un text lăsîndu-l pe cititor să reconstituie, ca un ihtiolog, carnea pe un schelet prea fragil — pentru a ne oferi în **știați că...** o scriere fragmentată în genul celei din **Roland Barthes par Roland Barthes** (cu un mai pronunțat accent pe autoironie); George Cușnarencu în **După amiaza lui Proteus V** ne relevă „multiplicările" lipsei de identitate, iar în **Corabia gladiatorilor** o „poveste plină de tîlc"; Gheorghe Iova **(Un text al excursiei)** știe să dea tensiune printr-o frazare savantă, unui fapt banal; Ion Bogdan Lefter, critic și poet, se arată, de această dată, un analist nu lipsit de seriozitate — poate cu prea multă seriozitate — al unor situații minore pe care le vrea ilustrative pentru complexitatea existenței; Hanibal Stănculescu îngroașă pînă la grotesc banalitatea unor scene din realitate; Mircea Cărtărescu, poetul „modernist", ni se prezintă cu un text în linie tradițională constituind o analiză rezistentă a detaliului psihologic; Ion Lăcustă se împarte între o povestire de atmosferă în genul lui Gib Mihăiescu, violentă și coșmarescă și alte două în care imaginația știe să-și găsească pretextele pentru a-și susține plauzibil construcțiile ludice; Cristian Teodorescu semnează o narațiune cu un final ratat și o alta în care demonstrează pătrunderea în psihologia feminină — ca și Sorin Preda în **Intîlnirea**: Constantin Stan concentrează mici romane", așa cum îl prezintă Ov. S. Crohmălniceanu în prefața pe care o semnează; Marius Băditescu redescoperă lumea dură cu peregrinări în cabinele marfarelor și parafrazează texte care se învățau cîndva în școală. Sau naive, sau prea îngroșate, sau pur și simplu greoaie mi s-au părut prozele semnate de Gheorghe Ene, Mihai Rogobete, Valentin Petculescu și Maria Holmeia, apariția lor fiind justificată, probabil, de generozitatea selecției.

Preocupați de observarea lumii înconjurătoare, a trăirilor personajelor, dar în aceeași măsură atenți la depășirea unor tehnici literare „uzate" (uneori mai atenți în această direcție decît în celelalte) tinerii prozatori din **Desant '83** anunță o generație care va năzui să obțină, în terenul epicului, aceeași independență față de generațiile imediat anterioare pe care au manifestat-o poeții „promoției" 80. Dintr-o antologie nu se pot desprinde cu exactitate profilurile scriitorilor de mîine. Meritul cărții e însă de a-i fi anunțat pe cîțiva — și asta într-o culegere care nu poate decît să rețină atenția criticii.

Constantin PRICOP

Vasile Andru, **O zi spre sfîrșitul secolului,** ed. Cartea Românească, 1983.

* * *, **Desant '83,** ed. Cartea Românească, 1983.

unirea — 125

unirea principatelor în documente diplomatice

Unirea Principatelor, rod al străduințelor românești, rezultat al energiei tactului și priceperii politice, a prilejuit numeroase ecouri în presa străină cît și în rapoartele diplomaților, interesați să informeze cu exactitate guvernele pe care le reprezentau. Cabinetele diplomatice și politice ale continentului, ca și opinia publică, au urmărit cu atenție chestiunea românească din momentul în care aceasta, mai ales după 1855, a devenit un element de care depindea, în esențială măsură, rezolvarea conflictului european. Întreaga diplomație a Europei, în funcție de interesele pe care fiecare le avea în această zonă, a acceptat sau respins ideea Unirii, dar în același timp i-a analizat originea și a încercat să-i intuiască implicațiile. Mai mult sau mai puțin subiective, aprecierile diplomaților au totuși unele puncte de vedere comune : rolul determinant al poporului român în alegerea propriului destin și neputința puterilor Europei de a împiedica evoluția firească a acestui popor care se dorea unit și independent. Nenumărate informații provenind din arhivele de peste hotare, folosite de istoriografia mai veche sau mai nouă, română sau străină, au reconstituit cu claritate evoluția evenimentelor din acel timp pînă la detaliu, precizarea pozițiilor fată de Unirea Principatelor și de alesul națiunii, Alexandru Ioan Cuza, efectele și consecințele înfăptuirii statului național român. O serie de date inedite, culese din arhivele și bibliotecile din Austria ne permit unele nuanțări la adresa unor fapte și persoane din perioada domniei lui Cuza cît și anterior acestei perioade.

Două dintre marile puteri care au încercat să împiedice realizarea Unirii au fost Austria și Turcia. Prima a înțeles imediat că, odată unite, Principatele vor deveni punctul de atracție al românilor aflați între granițele sale. Cea de a doua s-a opus cu înverșunare acestui fapt pentru că a recunoaște actul istoric realizat de români nu putea duce decît la o scădere a influenței ei și la o pregătire a independenței. Înțelegînd ce poate însemna Unirea, ce efect poate avea ea pentru statul multinațional Austria, reprezentantul acesteia la Constantinopol, avînd veritabile veleități de profet, îi scria ministrului său de externe, în 1862, următoarele rînduri : „...Nu-mi pot înlătura impresia că în principele Cuza se dezvoltă pentru noi un pericol real. Vom vedea născîndu-se la Dunărea de Jos un stat român care nu poate fi decît ostil Austriei". Că un astfel de stat urma în mod firesc să fie creat, lucru pe care l-au dorit și declarat oamenii politici români în frunte cu Al. I. Cuza, fusese sesizat și de consulul Austriei la București, Eder, care nota, la 30 noiembrie 1859, că românii nu se mulțumeau cu unirea celor două Principate ci se gîndeau la înfăptuirea unui stat independent daco-român care să cuprindă în granițele sale pe toți membrii aceluiași popor.

Una din sursele mai puțin cercetate, privind atitudinea Imperiului habsburgic față de Principate sînt rapoartele ambasadorului la Londra, Apponyi. Lectura lor ne-a convins că avem de-a face cu informații de primă mînă, care reflectă cu fidelitate încercările austriece de a împiedica realizarea Unirii, iar mai tîrziu de a nu recunoaște alegerea lui Cuza. Calitatea lor deosebită se datorește faptului că repreznatntul austriac nu s-a ferit deloc să declare intențiile țării sale, față de ministerul de externe englez considerînd că Anglia, susținînd integritatea Imperiului Otoman, va fi alături de Austria în chestiunea Principatelor.

La sfîrșitul anului 1858 o telegramă a Cabinetului turc, datată 20 decembrie, adresată Puterilor Garante, propunea amînarea alegerilor în Moldova și Valahia sub pretextul că, mai ales în prima provincie, se aplicaseră denaturat dispozițiile legii electorale, și s-ar fi violat flagrant, chipurile, spiritul și litera Convenției din 19 august. Mai mult, Poarta se grăbea să afirme că în asemenea condiții s-ar găsi obligată să refuze investitura candidatului la domnie. Telegrama respectivă a făcut obiectul discuției dintre Apponyi și ministrul de externe englez Malmesbury, ultimul, sub pretextul informațiilor contradictorii primite, făcîndu-și mari rezerve asupra oportunității amînării alegerilor. „Impresia lordului Malmesbury — scrie, în raportul său din 1 ianuarie 1859, Apponyi — este de a lăsa ca lucrurile să meargă de la sine, să se desfășoare alegerile, care n-ar fi probabil mai bune peste trei săptămîni decît în prezent și ca atare amînarea n-ar face decît să prelungească agitația". Și ambasadorul austriac este convins de inutilitatea opoziției turce făcute la alegerile din Principate, ca unul care știe exact atmosfera existentă în cele două țări românești. Lucrul care îl sperie cel mai mult pe diplomatul austriac este ideea unei revoluții generale a provinciilor ocupate, revoluție care ar compromite serios nu numai existența Imperiului Otoman, cum îi place lui să afirme, ci și a imperiului pe care îl reprezintă. „Ce complicații se pot ivi din anularea alegerilor — spune el în raportul amintit mai sus — în mijlocul efervescenței actuale a spiritelor. Nu e de crezut, de exemplu, că moldovenii nu se vor supune ordinelor Porții, că adunarea aleasă nu se va constitui într-o manieră răzvrătită, și nu va proclama independența absolută ?".

Un interes aparte prezintă, însă, un alt raport al ambasadorului austriac pe care-l trimite ministrului de externe Buol-Schauenstein, la 22 ianuarie 1859, ca urmare a convorbirii avute cu trimisul turc la Londra, Musurus, și ministrul Malmesbury, asupra alegerii lui Cuza ca domn al Moldovei, alegere pe care Austria o considera ilegală iar ambasadorul turc o aprecia ca un prim pas pentru numirea unui singur domn în ambele Principate. Apponyi s-a grăbit să susțină în fața lui Malmesbury că alegerea lui Cuza nu îndeplinește niciuna din condițiile prevăzute de constituția dată Principatelor și că prin urmare nu-i exclus ca Poarta să nu accepte investitura. Ambasadorul îi sugerează contelui englez că ar fi momentul să fie pusă în aplicare o înțelegere existentă între cele două țări, înțelegere care ar avea trei puncte. Lordul Malmesbury însă s-a mărginit să spună că el a sfătuit Poarta să se mențină strict pe terenul Convenției din 19 august, de unde concluzia lui Apponyi că poziția Angliei va fi neutră în această chestiune. Musurus, o mai veche cunoștință de a noastră din timpul revoluției de la 1848, bun cunoscător al situației din Principate, emite, în fața lui Apponyi, o interesantă opinie, nu lipsită de un posibil suport real : „După părerea sa — scrie Apponyi — alegerea colonelului Cuza nu este ultimul cuvînt al partidului unionist în Moldova și că acest partid vrea să aștepte rezultatul alegerii din Valahia. Dacă ea va cădea asupra unui unionist mai cunoscut, Cuza își va da demisia și atunci va fi numit în locul său același personaj care va fi ales și în Valahia, pentru a face astfel o demonstrație răsunătoare în favoarea Unirii, ce poate fi susținută de puterile favorabile acestei combinații. Opinia lui Musurus este că ar fi fost necesară anularea alegerilor **înainte** (subl. în doc.) de numirea domnitorului și că în prezent, cînd există o majoritate unionistă în Adunare, ar fi cu mult mai dificil pentru Sultan să refuze investitura colonelului Cuza, deoarece în acest caz un alt unionist, poate și mai periculos încă, ar fi ales în locul său și astfel, în continuare, Poarta nu poate anula succesiv mai multe alegeri".

Ministrul de externe austriac și-a dat seama curînd, din rapoartele agenților săi răspîndiți în capitalele Europei, că orice gest împotriva voinței națiunii române e fără sens și că Austria nu va avea altceva de făcut decît să recunoască faptul deja împlinit. O nouă dovadă în această direcție avea să primească Buol-Schauenstein de la ambasadorul austriac aflat în capitala Franței. Într-un raport trimis de acesta din urmă, la 10 februarie 1859, se află un rezumat al discuției pe care agentul austriac a avut-o cu soția lui Napoleon al III-lea, după alegerea lui Cuza și în Țara Românească. Împărăteasa a susținut cu fermitate în fața ambasadorului că „Principatele vor Unirea. Aceasta este voința națională. Se vrea Unirea", replica diplomatului fiind deosebit de sugestivă pentru felul în care Austria privea acest eveniment : „Doamnă, vor independența și pentru a ajunge acolo au votat pentru Unire". Speranțele Imperiului habsburgic că va convinge Franța să fie de acord, în cadrul Conferinței puterilor garante, cu anularea dublei alegeri, s-au ruinat repede. De la Paris contele Walewski ținea să-l asigure pe omologul său aflat la Viena, prin reprezentantul acestuia în Franța, că în cazul în care conferința va anula alegerea lui Cuza ca domn al Țării Românești, Principatele nu se vor supune deciziei Conferinței. Ambasadorul austriac se vedea nevoit să recunoască că această dublă alegere e susținută în Franța și nădăjduia ca lordul Malmesbury să nu împărtășească punctul de vedere francez. S-ar fi convins repede de contrariul dacă ar fi luat cunoștință de lunga scrisoare pe care Apponyi o trimitea de la Londra, prin intermediul baronului Charles de Rothschild, ministrului său de externe la 26 februarie (4 martie st.n.) 1859. Această scrisoare consemna cu lux de amănunte discuția pe care ambasadorul austriac a avut-o cu lordul Malmesbury asupra instrucțiunilor pe care baronul Hübner le avea din partea cancelariei Imperiului Habsburgic pentru conferința puterilor garante, care trebuia să discute valabilitatea dublei alegeri. Așa după cum era de așteptat, Apponyi spera, ca și superiorii săi, să cîștige Anglia pentru aplicarea unor măsuri coercitive, sau chiar pentru o intervenție armată. Pentru aceasta, mai întîi, Apponyi a încercat să convingă pe Malmesbury că la Osborne împăratului Napoleon i s-a făcut favoarea anulării alegerilor din Moldova în schimbul **abandonării principiului Unirii.** Acest din urmă principiu stingherea fundamental planurile habsburgice, lucru de altfel recunoscut și de diplomatul austriac în cursul aceleiași conversații. „Ceea ce pentru noi rămîne ca un fapt cîștigat este că la Osborne, Cabinetul francez a renunțat complet la **principiul** (subl. în doc.) Unirii Principatelor sub un același șef ; fie că se numește rege sau domn, fie că ar fi un prinț străin sau un boier autohton, nu aceasta este, pentru noi, problema. **Obiectul** este ceea ce ne interesează și nu persoana". Ministrul de externe englez, într-o formă foarte delicată dar fermă, respinge modul de abordare al problemei așa cum a făcut-o Apponyi, spunînd că la Osborne singura chestiune care a fost exclusă privea alegerea unui prinț străin în Principate și nu vede necesară convocarea unei conferințe care să pună în discuție dubla alegere, cu atît mai mult cu cît la această conferință nu va fi permisă o modificare a Convenției. Punctul de vedere austriac era însă altul. El cerea o astfel de întrunire a puterilor garante pentru „a interpreta și aplica Convenția din 19 august, de a examina în ce a fost tulburată și încălcată ordinea legală stabilită prin ea și de a se pune de acord asupra măsurilor ce trebuiesc luate pentru a o restabili. A salvgarda drepturile Porții care au fost călcate în picioare, a face să se respecte opera Puterilor, a explica adevăratul sens și exacta interpretare, a împiedeca ca autoritatea Areopagului European să fie contestată de un pumn de oameni tulburenți și ambițioși, a hotărî, în sfîrșit, asupra mijloacelor de constrîngere care ar putea deveni necesare de folosit pentru a pune capăt unei rezistențe rebele". La toată această pledoarie Malmesbury face o realistă demonstrație a inutilității conferinței reclamate de Austria și Turcia și asta pentru că, conform textului convenției, dubla alegere nu poate fi contestată ; Rusia e de acord cu ea, Franța nu susține decît fără vigoare contrariul. Dacă totuși se pune problema unei intervenții armate, care ar provoca, indiscutabil, un război cu aceste Principate, cine să facă acest lucru ? Turcii nu, pentru că sînt foarte cruzi, și prea urîți în Principate, Austria nu poate pentru că Rusia a declarat că nu aprobă o astfel de intervenție, Rusia e în aceeași situație pentru că nu acceptă Austria. Franța și Anglia nu au nici o posibilitate să intervină. „Îmi pare deci — apreciază diplomatul englez — că toate puterile au un egal interes de a rezolva lucrurile pe căi pașnice, printr-un compromis acceptabil pentru toată lumea. Admit că Unirea poate nu este voința națională, că agitația unionistă este artificială, că ea provine din intrigile și rivalitățile partidelor și indivizilor, **dar acesta este strigătul timpului și cu cît am vrea să mergem împotrivă cu atît vom întîmpina rezistență"** (subl. n.).

Dorind garanții sigure din partea Angliei, de la care aștepta un sprijin real la proiectata conferință și motivînd că poziția Austriei este justificată de considerente serioase, — ea nu dorește să dea o dezmințire a propriilor acțiuni, care ar duce la dezmembrarea Imperiului Otoman, nu e de acord cu modificarea Convenției și nu poate supune Principatele unor experiențe nesigure — Apponyi primește de la Malmesbury un refuz categoric. „Noi nu ne putem angaja să ne închidem în limite atît de înguste și de absolute", a fost răspunsul secretarului de stat În această situație ambasadorul austriac la Londra consideră că este datoria sa de a-l avertiza pe Buol-Schauenstein de rezultatele nesatisfăcătoare ale întrevederii. „Cabinetul englez — scrie el — pare să abandoneze terenul pe care noi l-am apărat în comun, pentru a se arunca pe pista compromisurilor, a concesiilor și a încercărilor. El cade la învoială cu fapte consumate, se teme de dificultăți, nu vrea să rupă fățiș cu Franța și sacrifică angajamentele luate și semnătura sa pusă la sfîrșitul unui act solemn, în dorința de a se înțelege cu împăratul Napoleon, sperînd prin aceasta să-l facă mai concesiv în alte chestiuni care interesează și preocupă mai mult Anglia".

Conferința de la Paris a puterilor garante, așa după cum este știut, s-a deschis la 26 martie—7 aprilie 1859 și cu tot protestul Turciei și Austriei, după două ședințe, cinci din cele șapte puteri au recunoscut dubla alegere a lui Cuza. Întreruptă din cauza ostilităților franco-austriece, conferința și-a reluat lucrările la 6 septembrie și s-a încheiat cu recunoașterea oficială a eforturilor făcute de români de a avea pe cele două tronuri pe Al. I. Cuza.

De o atenție specială, cum era și de așteptat, s-a bucurat, din partea observatorilor politici, lovitura de stat din 2/14 mai 1864, cînd Al. I. Cuza a dizolvat Adunarea și a cerut poporului să se pronunțe prin plebiscit asupra modificărilor ce trebuiau aduse constituției. Ca și în atîtea alte ocazii Franța a fost prima ce a încurajat acțiunea lui Cuza. Amănunte edificatoare, în sensul afirmației noastre, se găsesc în scrisoarea expediată, la 23 mai 1864, de internunțiul austriac la Constantinopol, Prokesch-Osten, ministrului său de externe de la Viena. Ea este o sinteză a discuțiilor purtate între ambasadorii acreditați la Constantinopol din care se detașează marchizul Moustier, care a luat cu multă căldură apărarea principelui român, nelăsînd nici o îndoială în privința propriilor sale aprecieri despre conduita lui Cuza în împrejurarea dată. El a afirmat că nu există nici un ministru în Europa care, în locul lui Al. I. Cuza, ar fi putut rezista presiunii necesităților ce au obligat pe domnitor la ceea ce, impropriu, se numește o lovitură de stat. Nu este vina Principatelor că puterile le-au prevăzut cu o constituție impracticabilă și că au neglijat avertismentele și propunerile repetate ale domnitorului român. Moustier nu poate admite că principele Cuza ar fi violat Convenția, că ar fi derogat de la datoriile sale față de Poartă sau că ar fi greșit cu ceva față de puteri. „Dacă aș fi ministru al Porții — spune ambasadorul francez — departe de a blama pe principe pentru curajul și onestitatea de care a dat dovadă la 14 mai, l-aș lăuda pentru că a îndrăznit să iasă din cercul vicios în care îl închidea o constituție absurdă ; l-aș ajuta să zdrobească oligarhia și mi-aș face astfel un vasal util și devotat. Franța este calomniată, fiind bănuită ca favorabilă visului de independență politică a României". Moustier sfătuiește Poarta să nu se sperie de faptul că această țară începe să uzeze de autonomia ei ; e ca și cum ai pretinde de la un copil să nu crească și din această cauză el îi avertizează pe ceilalți ambasadori că-l va apăra pe Cuza cînd se va trata ceea ce ei numesc lovitura de stat Atitudinea tranșantă a diplomatului francez face obiectul unei alte depeșe pe care Prokesch-Osten o scrie la 6 iunie 1864. Merită să cităm din ea cuvîntul lui Mouster care reprezintă, de fapt, poziția Franței față de statul român și de problema orientală. „Franța, spune el, vrea să întărească Imperiul otoman printr-o Românie autonomă, vasală fidelă a Porții ; ea dorește un dig contra Rusiei, ale cărei tendințe sînt sistematic ostile Porții și contra tendințelor Austriei care ar putea, eventual, să devină ostile. Ea vrea să diminueze și nu să lărgească influența puterilor în Principatele Unite, fiindcă o autonomie adevărată este condiția sine qua non a dezvoltării lor".

Din toate documentele puse în discuție pînă acum un lucru reiese cu claritate : teama Imperiului habsburgic că în vecinătatea sa ia naștere un stat tînăr și puternic care nu urmărește decît să devină independent. Această idee se găsește mai mult sau mai puțin declarată în întreaga corespondență austriacă pe durata unui sfert de secol, 1853—1877.

D. IVĂNESCU

gîndul de unire

Gîndul de unire ca un foc străbate
Cerul țării noastre, jariștea de dor —
E cu Burebista-n Dacia-Cetate,
Decebal rostește sensul lui sonor.

Prin voievodate, simți curgînd de miere
Glasul unității, ramură-nflorind —
Iar Mihai Viteazul pentru dînsul piere
Într-un cort, făptura-i dulce nemurind.

Cum răsună vîntul trecerilor sumbre !
Urlă migratoare hoarde-n goană rea !
Floarea unității luminează umbre,
Luminează gînduri ca o dalbă stea.

Tremură pe zare friguri depărtate,
Licărește pură neaua lui ianuar —
Domnitorul Cuza pune nestemate
Pe cărări de munte, pe poteci de jar.

E luminătorul veacului de taină,
Slova lui Bălcescu cerne-n slova lui
Și brodează doina Iancului o haină,
Haină luminată straiul neamului

Înflorește iarba pe cîmpii buiace.
Herghelii aleargă prin tăceri de lut...
În cuptoare line pîine grea se coace,
Tremură fecioare-n geană de sărut.

Șopote pădurea, Dunărea murmură,
Lacrimă și sînge se unesc prin ani ;
Vie e nădejdea adormind pe gură,
Într-un timp de noapte-n codri transilvani.

Gîndul de unire este sensul vieții
Unui neam de-a pururi înfrățit cu țara
E făclia sfîntă prin ogorul ceții
Prevestind lumina, noul, primăvara !

Gîndul de unire sîntem noi venind
Prin eternitate-n dacicul hotar —
Este România noastră înflorind
Într-un vis de aur, magic, iar și iar !

Ion Alex. ANGHELUȘ

scrisoare domnitorului cuza

mărit ta, noi ne-am unit cu țara într-o zi
în chipul ei, trei rîuri spun : trei Crișuri,
am mers tîrîș, ne-au îmbrîncit nevoile în șanț
și am ajuns aici, tîrziu, pe ocolișuri

vărgate urme lasă lanțul la picior
de cînd se naște sclavul pînă moare,
le-am rupt, le-am aruncat în Dunărea
ce izvorăște-ncet din fiecare,

nu am uitat înfățișarea veche a celor
supuși la mutilări, îmbălsămați în chin
întinși pe cruci fără identitate, prin ei
se duc toți care nu mai vin

și Mureșul, dragon nestăpînit, se încovoaie
în dîra lui, de-atît amar de ani —
e o icoană în adîncuri cufundată
cu înfățișări ciudate de țărani

La ei mă-nchin acum cu sfiiciune
umil, sărut bătătorita palmă ce dezmiardă,
noi i-am pierdut în grabă neștiind
că ei nu au pe lume ce să piardă.

măria-ta, noi făurim o țară a limbii românești —
statornic substantivul, aleargă sprinten verbul
cum pe înălțimi o capră neagră saltă
să-și regăsească-n neființă, cerbul

noi ne-am unit odată și pentru totdeauna
provinciile toate de limbă și de neam,
chiar dacă-un grup de monștri bîrfesc la colțul străzii
în numele dreptății, o libertate am

sîntem oieri vom spune și călușari și daci
iubim trecutul nostru ca pe un străbunic,
și dacă — alții-ncearcă mai multe drumuri iară
noi învîrtim o roată în sensul ei, unic.

capul voievodului mihai viteazul

Mihai decapitat surîde
și ochii aburesc în cer,
va fi povara unui gîde
cu buzunare de bancher

el a murit în felul său
de ștreang, de sabie, de rug
voind prin moarte să unească
trei țări ce au același crug

pe o tipsie de aramă
un cap pletos bătut de gînduri
oftează, și îi zbor cocorii
din plete, ca în alte rînduri

nuiaua luminoasă — a lunii
lovește talpa celui dus
călău, pe calul orb de sînge
să-și vîndă țara în apus ;

Mihai îl vede cum aleargă
și ochii se cufundă-n ceață,
ce mult ar da ca-n loc de noapte
să aibă doar o dimineață

el spumega de-atîta ură
încît pricep voinicii toți,
și veacul său se deplasează
scrîșnind pe cele patru roți.

ce maică alăptă fugarul ?
ce cîmp hrăni această fiară
ce-a învățat a noastră limbă
ca să o facă de ocară ?

de bate-n poartă, nu-i deschideți
stafia lui ne dă tîrcoale
încît și morții din morminte
vor încerca să se răscoale.

Mihai se înduplecă și tace
într-o prelungă închinare —
o mînă vîntură pămîntul
și fața se-ncălzea la soare.

George BĂDĂRĂU

existența privită ca succesiune...

„Putut-am eu cu lira străbate sau trezi
Nu secolul ca alții, un ceas măcar, o zi ?"
(M. Eminescu — Scrisoarea V)

Privind introspectiv întregul epos eminescian, cu dorința mărturisită de a ridica vălul de pe marmura unui monument alb, descoperim, nu fără un oarecare efort, o statornică și bidimensională structură intimă : ÎNGERUL și DEMONUL.

Mai mult, această bidimensionare are aspectul și semnificația unei polarizări, revelînd astfel o neașteptată bipolaritate în opera eminesciană : angelicul, paradisiacul — tenebrele, chaosul, accentele pesimiste. Iată, deci, angelicul și demonicul în postura unor generoase simboluri, delimitînd întinderea unor inefabile lumi ale universului eminescian : vinovăție și inocență, pămîntesc și cosmic, real și ideal, imanență și transcendență, puritate și impuritate, optimism și pesimism..., așezîndu-se într-un complex raport de complementare și codiscriminare.

Definirea imagistică a îngerului și demonului se face sub semnul unui firesc dar aparent antagonism, în capodopera eminesciană care realizează, în același timp, întîlnirea lor pe plan fenomenal și numenal : „Luceafărul".

Prima întrupare a Luceafărului este cea a unui tînăr blond, cu figură apolinic-visătoare, depozitar al unei supreme seninătăți. Această primă ipostază în care Hyperion se înfățișează Cătălinei simbolizează LUMINA. Pentru că ea reprezintă coborîrea unei trepte cosmice — steaua tutelară a Luceafărului este acum Pămîntul — această primă întrupare este un succedaneu al luminii stelare pe Pămînt, concluzie repetată analogic de „coborîrea" zilnică a luminii solare pe contururile terestre. „Părea un tînăr voievod / Cu păr de aur moale. /Un vînăt giulgi se-ncheie nod / Pe umerele goale. / / Iar umbra feței străvezii / E albă, ca de ceară, / Un mort frumos cu ochii vii / Ce scînteie-n afară".

A doua întrupare semnifică o resemnare a razelor de lumină, o rece și stranie schimbare a deschiderii fasciculului incident, o alunecare a supraumanului către găsirea Sinelui însuși, posibilă numai în liniștea și feeria cadrului Genezei, a nopții. Născut din Soare și Noapte, chipul Luceafărului reprezintă transpunerea în plan uman, ideal și cosmic, a unui apus de soare, la începutul unei nopți de vară. El înseamnă stingerea luminii primei întrupări, într-o incendiere miraculoasă a zărilor, în așteptarea sfîrșitului zilei și începutului nopții. Exuberanța primei întrupări definește un statornic optimism, dublată antagonic de noblețea rece și tristă a înfățișării demonice : „Pe negre vițele-i de păr / Coroana-i arde, pare, / Venea plutind în adevăr / Scăldat în foc de soare. / / Din negru giulgi se desfășor / Marmoreele brațe, / El vine trist și gînditor / Și palid e la față. / / Doar ochii mari și minunați / Lucesc adînc, himeric, / Ca două patimi fără saț / Și pline de-ntuneric".

Deși uman diferențiate sensibil sub aspect fizic, cele două întrupări sînt codeterminate și caracterizate de semnul unei incontestabile egalități. Echivalente, ele sînt ipostazieri ale incompatibilității planurilor terestru și cosmic, ale imposibilității geniului de a evada din solitudine, chiar dacă această solitudine este trăită într-un spațiu infinit. Antagonismul celor două întrupări este simbolic. Prima semnifică existența serafică, iar cea de a doua, existența demonică...

Luceafărul descrie pe un cer întunecat, cer universal, anterior și posterior genezei, o traiectorie luminoasă, a cărei interpretare nu este lipsită de prezența unor sensuri adînci. Traiectoria Luceafărului este curbilinie, traiectoria unei stele căzătoare. Prima întrupare însăși este urmarea unei scufundări în adîncul mării, precedată, deci, de alunecarea stelei pe boltă. Această traiectorie luminoasă, aparținînd unui plan infinit, realizează delimitarea dintre cadrul cosmic și cel pămîntesc, iar spațiul care o conține este Spațiul-boltă.

Înțeleasă ca o traiectorie în cadrul unui orizont predefinit, vieții i se atribuie un sens fundamental : de înaintare în orizont sau de retragere din orizont. Prima variantă, a expansiunii, a înaintării trepidante și agresive, determină atitudinea anabasică de percepere a vieții. Retragerea orizontică, în cadrul căreia atitudinea individului în lume este caracterizată de o supremă pasivitate, de o statică absolută, dublată însă de o exuberanță interioară infinită, determină perceperea indică, catabasică a vieții, corespunzătoare perspectivelor deschise de spațiul-boltă. Alternativ, Luceafărul desfășoară traiectorii de înaintare și retragere într-un univers care, patern, îl revendică. Precipitata schimbare de sensuri constituie o pierdere a echilibrului demiurgic, sub imperiul crizei erotice și a aspirației terestre.

Traiectoria străbătută de Luceafăr, inversarea sensului mișcării sale stelare, pendularea între Pămînt și Cosm, realizează substanța bipolarității enunțate anterior.

Eminescu făurește o realitate convenabilă. Demiurgic, nu recreează întreaga realitate, ci elementele ei remarcabile. Un asemenea caz exceptat se constituie, sub semnul unei integrări perfecte în structura poematică a Luceafărului, în acel uman remarcabil simbolizat de Cătălina-fata de împărat. Fiind o „prea frumoasă", ea reprezintă un uman suprem. Fiind depozitara unei individualități remarcabile („Cum e fecioara între sfinți / Și luna între stele"), fata de împărat urcă pe o treaptă superior terestră, dar încă inferior cosmică, făcînd astfel posibilă aspirația siderală. În plan terestru, fetei de împărat îi corespunde seraficul, în timp ce demonicul îl constituie natura simplă, limitată de dorinți a lui Cătălin. Esențială mi se pare următoarea concluzie : Cătălina este integrată total spațiului terestru, iar fata de împărat este corespondentul ei cel mai apropiat de cosm. Pozițiile nu pot fi conciliate decît prin acceptarea umanului ca un tot alcătuit din elemente cosmice și elemente apăsat terestre, din caracteristici demonice și angelice, aflate în raporturi de proporționalitate care determină întreaga scară a tipologiilor umane, de la umanul comun la umanul suprem, celest, la geniu.

Aspirația siderală a fetei de împărat evoluează neașteptat de-a lungul poemului, într-o tragică succesiune de amplitudini maxime și minime. Chemării tandre și imperative „O, dulce-al nopții mele domn / De ce nu vii tu ? Vină !" sau chemării rituale, străbătută de fiorul păgîn al unor sentimente neînțelese „Cobori în jos luceafăr blînd / Alunecînd pe-o rază / Pătrunde-n casă si în gînd / Și viața-mi luminează", le corespund întoarcerile temătoare în sînul statornic și finit al materiei terestre : „— O, ești frumos cum numa-n vis / Un înger se arată, / Dară pe calea ce-ai deschis / N-oi merge niciodată." / sau „— O, ești frumos cum numa-n vis / Un demon se arată, / Dară pe calea ce-ai deschis / N-oi merge niciodată."

Privită ca succesiune a acestor amplitudini sufletești, care determină, fiecare, puncte de maxim serafic și de minim demonic, aspirația siderală a fetei de împărat se dezvăluie în structura unei funcții sinusoidale de sorginte hamitică. Interpretarea sinusoidală a „Luceafărului" subînțelege în final o amortizare a oscilațiilor și aflarea echilibrului uman, așa cum am văzut, la limita dintre pămîntesc și cosmic, dintre real și transcendental, dintre angelic și demonic .

Considerînd reprezentarea grafică corespunzătoare unei jumătăți de perioadă, putem conchide că ea nu este altceva decît aproximarea spațiului-boltă și, totodată, aproximarea liniei fundamentale arhitecturale a unui stil în cadrul căruia activează sentimentul unui raport curajos cu transcendența : STILUL GOTIC.

Reprezentare a unui efort suprem, a unui zbor agresiv, dar limitat pămîntește, către ceruri de neajuns, goticul dezvăluie o aspirație volițională energică, dar și tragică în același timp, de înălțare a naturii umane către o transcendență insensibilă la implorări, înălțare realizată sub semnul unei furii argheziene de întîlnire a divinității. Nu este această trăsătură determinantă a stilului gotic o supravoltare a dorinței de dezmărginire a fetei de împărat, a arzătoarei ei aspirații către un univers luceferian favorabil ?

Concluzionînd, putem spune că echilibrul final al „Luceafărului" este complex și dinamic, semnificînd un interval de interferență a două procese profund antitetice dar nu antagonice, un țărm cu ape limpezi și adînci din care geniul eminescian se înalță limpede și pur pentru a dura, nu un ceas, nu o zi și nu un secol...

Silviu LUPAȘCU

„jucătorul" caragiale

Recentul studiu al lui Florin Manolescu, cu un titlu de o foarte incitantă sonoritate : **Caragiale și Caragiale. Jocuri cu mai multe strategii** (Cartea Românească, 1983), pornește de la o constatare de ordinul evidenței : deși „dintre toți contemporanii săi, numai Creangă și Eminescu au mai rezistat, prin întreaga lor operă, unui secol de lectură", „notorietatea lui Caragiale a atins relativ tîrziu cota meritată, el reprezentînd, din acest punct de vedere, unul dintre cele mai paradoxale cazuri de receptare întîrziată a unui mare scriitor la noi". Într-adevăr, capitolul delicat al relațiilor dintre autorul **Scrisorii pierdute** și publicul său, de la „origini", adică din perioada vieții scriitorului, și pînă în prezent, se mai află printre chestiunile încă „deschise" în exegeza caragialiană — biografii au înregistrat cu scrupulozitate zig-zagurile acestor raporturi, succesele și căderile spectaculoase, popularitatea și impopularitatea mergînd pînă la violenta și dușmănoasa contestare, iar, la rîndul ei, istoria „receptării critice" a operei consemnează opinii diametral opuse vizavi de viabilitatea și „perenitatea" acesteia. Din capul locului însă, contribuția lui Florin Manolescu se detașează de ceea ce critica tradițională, cu știuta-i înclinație spre un anume detectivism psihologic a crezut că reprezintă „ultimul cuvînt" în explicarea mai sus pomenitului paradox. Impasul acesteia, prin excelență teoretic și metodologic, este identic, de fapt, cu impasul oricărei istorii literare fixate cu obstinație asupra autorilor (după schema „viața și opera") și „evenimentelor" unei literaturi. Încît mutația de perspectivă pe care o propune Florin Manolescu ni se pare semnificativă nu pentru că actuala vogă (superficială, ca toate modele) de care se bucură la noi estetica receptării ar pretinde volens-nolens o „aplicație" autohtonă, ci mai ales deoarece criticul a intuit, în cazul „dialogului" dintre opera lui Caragiale și publicul ei de-a lungul timpului, acea **procesualitate** comunicativă între „producția" și receptarea literaturii, ideea fundamentală pe care se sprijină tezele „școlii de la Konstanz". Descoperind în interesul pentru public o „temă de referință din sistemul literar al scriitorului Caragiale", Florin Manolescu o tratează (pentru întîia dată) drept cheie a operei, citită așadar în consonanță cu toate implicațiile sale: „punerea insistentă a problemei contractului literar și a meseriei de scriitor, a competenței autorului în raport cu competența cititorilor săi, a succesului și difuzării produselor literare", precum și principiul, familiar lui Caragiale, după care, „adresîndu-se și depinzînd de public, textul este în realitate o mărime negociabilă".

Dacă, după 1967, s-a discutat cu insistență, la nivel teoretic, despre posibile „istorii literare ale cititorilor", practica a întîrziat însă în a oferi modele aplicative viabile ; se știe că destule încercări de a reconstitui „orizontul de așteptare" al unor opere anume n-au depășit stadiul unor investigații empirice de sociologie a lecturii. Mai productivă decît estetica propriu-zisă a **receptării** s-a dovedit, în acest sens, varianta ei simetrică, așa-numita estetică a **efectului (Wirkungsästhetik)**, ce și-a propus descifrarea „structurii de apel" a textelor literare, cu alte cuvinte, mecanismul textual de comunicare cu un virtual receptor. Din acest punct de vedere, Caragiale oferă materialul ideal : travaliul **conștient** al „primului nostru **poietician**, atît în planul teoriei, cît și în acela al producției literare", situat „chiar în inima operei, în centrul procesului de **fabricare**, de producere, de instaurare a operei" — după cum a demonstrat-o admirabil. Al. Călinescu în eseul său **Caragiale sau vîrsta modernă a literaturii**, — trădează preocuparea manifestă de a dirija reacția cititorului, de a-l sugestiona, de a obține efecte îndelung premeditate. Cu cuvintele lui Caragiale : „În tîrgul de vremi statornicit, micul debitant știe ce marfă se caută, știe ce trebuie mușteriului cunoscut și credincios : ba îi merge chiar înaintea nevoilor ; chiar i le provoacă, cunoscîndu-i firea și gustul". Este și premiza lui Florin Manolescu („ceea ce impresionează de la început în literatura lui Caragiale este programarea amănunțită a tuturor elementelor textului și urmărirea lor insistentă") atunci cînd își potrivește reperele interpretative în funcție de cititorul socotit drept „principala unitate de decizie" a textului literar. Cititor care, și în cazul lui Caragiale, poate fi „bun", ori „rău", sau, în termenii consacrați de teorie, „ideal" sau „real" De cititori„ ideali" Caragiale a avut parte, cel puțin în timpul vieții, foarte rar; un prototip al acestora pare să fi fost, crede Florin Manolescu, Paul Zarifopol, același care, cu gîndul la Maiorescu, probabil, îi evoca pe spectatorii „ideali" ai **Scrisorii pierdute**, „oameni care, prin educația și situația lor, aveau față de subiectele acestui teatru distanța estetică, deci înțelegerea și rîsul lor erau libere de orice încurcătură personală". Se înțelege așadar pe cine elogia „micul debitant" din **Exigențe grele** — rămîneau însă ceilalți, mușteriii cusurgii, pentru că „marfa", oricît de bună, „...nu le trebuie" : cei care, majoritari în publicul caragialian, reprezentau, după expresia lui Zarifopol, „însăși lumea acestor comedii". Întregul edificiu al literaturii lui Caragiale se constituie, în consecință, pe acest sistem multiplu de comunicare, concretizat în ceea ce Florin Manolescu numește „texte cu ofertă de participare multiplă", capabile „să vorbească în coduri diferite, succesiv sau concomitent, unor categorii diferite de spectatori", și prevăzute de autor, în acest scop, cu o „structură apelativă complexă". În ceea ce ne privește, nu vom stărui asupra tuturor meandrelor demonstrației, (în care se utilizează copios, uneori, din păcate, și redundant, concepte și termeni ai teoriei jocurilor), urmărind pas cu pas întregul inventar de procedee ale „regiei textuale" caragialiene, începînd cu recursul la „formele simple" și pînă la existența **spațiilor vide** — termen preferabil pentru **Leerstellen**, pe care Florin Manolescu le numește „locuri goale" — ca nivel maxim al ambiguității textuale și, concomitent, al „deschiderii" hermeneutice către receptor. Ne vom opri asupra unui singur aspect, exemplar, însă după opinia noastră, pentru obiectivele unui studiu de estetică a receptării.

Ni se pare, desigur, firească, armătura istorico-literară a întreprinderii lui Florin Manolescu, interesat în a reconstitui printr-o vastă documentație asupra epocii lui Caragiale (mergînd pînă la a număra, împreună cu C. C. Giurescu, imobilele construite în Bucurest. între 1885 și 1905) și dimensiunea faptică, **reală**, a relației dintre scriitor și publicul său. Tensiunea aproape constantă care a caracterizat această relație, accentuată și de împrejurări de ordin extraliterar, asupra cărora Florin Manolescu stăruie, — și vom vedea și de ce, — i-a acreditat o imagine de autor „neînțeles", variantă de **bas etage** a unei realități exprimată de Al. Călinescu în afirmația că „opera sa joacă în cadrul literaturii române un rol de placă turnantă, ce asigură operația de substituire dialectică între două epoci literare și marchează intrarea în «vîrsta modernă» a literaturii noastre". Reacția de contrarietate a receptorului contemporan a lui Caragiale în fața dificultăților textului „modern", în care proliferează ambiguitatea sau „oferta de participare multiplă" (reacție care, pe de altă parte, garantează „implicarea" lui în text și funcționalitatea **de facto** a „lanțului comunicativ"), se traduce prin ceea ce deja Gherea, încercînd să motiveze insuccesul **Năpastei**, numea „înșelarea așteptării". Paradoxul apariției unei literaturi precum cea caragialiană „în plin sentimentalism romantic, în plin sămănătorism liric" (Pompiliu Constantinescu) întruchipează cazul tipic al ciocnirii dintre o operă radicală în ansamblul ei și un „orizont de așteptare" prin excelență conservator — se confirmă, dealtfel, din plin, teza cu privire la „vehemența artistică" și „radicalismul total al atitudinilor" caragialiene, ce-l alătură în epocă, — după opinia lui Florin Manolescu, — doar lui Eminescu. Abia din acest unghi redevine actuală chestiunea, îndelung dezbătută, a posterității lui Caragiale, a cărui „îmbătrînire", mereu invocată de succesivii săi detractori, a fost motivată prin așa-zisul realism „documentar" al operei, incompatibil, chipurile, cu evoluția societății românești și, implicit, a gustului și așteptărilor ei estetice. Confuzia clasică dintre virtuțile mimetice și cele artistice ale unui text, legat mai mult sau mai puțin de o anume „materie" ocazională din care s-a întrupat („...opera lui Caragiale e săcompation, chipurile, cu evoluția sopată într-un material puțin trainic pe care timpul a început să-l macine", scria, de pildă, E. Lovinescu în 1925) primește, acum în cazul lui Caragiale cea dintîi replică întemeiată pe o argumentație eliberată de schema simplificatoare a plăcerii estetice izvorîte din „recunoaștere", căci **valoarea** operei, se evaluează nu în funcție de adaptabilitatea ei la structurile **orizontului** de așteptare, ci, din contra, prin distanța estetică luată față de acesta, prin capacitatea de a-l șoca și de a-l remodela. La Caragiale, procesul **schimbării de orizont** este echivalent, în toate ipostazele sale, cu „incendierea normelor literare și recalibrarea sistemului discreditat, pe baza unui nou **contract de lectură**" : proiectat în secțiune sincronică, acesta se re-produce în perspectiva diacroniei, prin aceea că permite cititorului, mereu altul, „să aleagă între mai multe strategii și să revină la mutări inițial ignorate, dar pe care textul i le ține la dispoziție". Resursele mereu proaspete ale operei de a-l activiza pe receptor, capacitatea de a-și exercita efectul **în timp**, de a fi „receptată" de generațiile succesive ale publicului, traduce, în definitiv, cunoscuta afirmație a „revizuitului" Lovinescu: „săpînd mult mai adînc , Caragiale a dat o expresie de artă, unică, materialului vulgar și trecător". Odată mai mult, **negativitatea** funciară a lui Caragiale se dovedește a fi esențialmente **constructivă**.

Revenind la studiul lui Florin Manolescu, ne rămîne să mai constatăm „jocurile cu mai multe strategii" la care își invită cititorul, în măsură să aleagă varianta de lectură cea mai convenabilă, de la teoria jocurilor (preferată de autor) și pînă la istoria literară, în care imaginea lui Caragiale se întregește sensibil prin considerațiile relative la acea labilitate cronică, ce i s-a reproșat nu o dată. Descifrăm în fond ambiția de a oferi o nouă „viziune", integratoare și coerentă în toate articulațiile ei, o voință de coroborare (chiar și forțată) a tuturor nivelelor interpretative, chemate a furniza argumentele unei convergențe, ce se traduce, cu riscurile simplificării, într-o „formulă" stabilă, într-un Caragiale plauzibil din toate direcțiile. „Jucătorul", sub a cărui efigie totalizantă sînt plasate omul și opera, apare în ipostaza veșnicului păgubaș, sancționat aproape automat de propriul destin de mare scriitor, „care se opune canoanelor obișnuite și regulilor acreditate ale societății". Căci, adaugă Florin Manolescu, „atunci cînd ți se cere să minți și se așteaptă de la tine să faci lucrul acesta, nu poți fi răsplătit pentru că ai spus adevărul". Meditația, cu apăsată tentă moralistă, asupra condiției implicit „opozante" a scriitorului de valoare, uzează, odată mai mult, de o teză a esteticii receptării. Cît despre tehnica, admirabil mînuită de Florin Manolescu, de a îmbina armonios „teoria și practica", schemele lotmaniene și, să zicem, necazurile lui Caragiale cu liberalii, ne asumăm, deocamdată, propoziția interogativă dintr-un recent studiu al lui Livius Ciocârlie : „Să nu fie oare nimic nevralgic în atîta spirit de echilibru și în atîta înțelepciune ?"

Andrei CORBEA

viața noastră

PREMII LITERARE — 1982

● Scriitoarea *Doina Florea-Ciornei* a fost distinsă cu Premiul Uniunii Scriitorilor pentru traducere din literatura naționalităților conlocuitoare în limba română : volumul de proză „Orga de zăpadă" de Franz Storck (editura „Junimea").

● Un juriu alcătuit din Al. Husar (președinte), Paul Balahur, Dumitru Ignea, Grigore Ilisei, Dan Mănucă, Corneliu Ștefanache și Haralambie Țugui a acordat Premiile Asociației scriitorilor din Iași scriitorilor : *Ion Chiriac* pentru volumul de versuri „Exact așa vor cînta privighetorile" (editura „Junimea") ; *Aura Mușat* pentru volumul de versuri „Puck umple cu stîngăcie paharul" (editura „Junimea") și *Mihai Drăgan* pentru volumul de critică literară „Eminescu-interpretări" (editura „Junimea").

● Corneliu Sturzu și Daniel Dimitriu s-au întîlnit la Biblioteca județeană Vaslui cu membrii cercurilor literare școlare și cu membri ai Cenaclului scriitorilor. Cu acest prilej, a fost discutat modul în care revista „Convorbiri literare" sprijină și reflectă activitatea de predare a literaturii în școală.

● În ziua de 13 decembrie, la sediul Centrului județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, a avut loc o șezătoare literară organizată de membrii cenaclului „Ion Creangă". Invitat de onoare a fost poetul Emil Brumaru, prilej cu care a fost prezentat ultimul său volum, „Ruina unui samovar". ● La Combinatul de utilaj greu din Iași a avut loc o interesantă dezbatere cu prilejul deschiderii unei expoziții itinerante de pictură, grafică, portrete, peisaje, flori și compoziții. La dialogul cu muncitori, tehnicieni și ingineri de la C.U.G. a participat scriitorul Aurel Leon. ● Continuînd ciclul de acțiuni dedicate zilei de 30 Decembrie, Biblioteca județeană „Gh. Asachi" a organizat la Plugari o șezătoare literară încheiată cu un recital de versuri, susținut de poetul Emilian Marcu și membri ai cenaclului literar de la școala din Plugari ● La sala clubului Regionalei de căi ferate Iași s-a redeschis, la 20 decembrie, cenaclul de satiră și umor „George Topîrceanu" al feroviarilor. A fost lansat volumul „Un veac prin gara Iași" de Ioan Mitican, iar Aurel Leon a făcut o evocare a vieții spirituale ieșene de pe vremea lui Topîrceanu. ● La Liceul industrial „Victoria" din Iași, a avut loc o seară culturală intitulată „Datini străbune" la care și-au adus contribuția Vasile Adăscăliței și Stelian Baboi. ● În întîmpinarea aniversării Republicii, Comitetul municipal de cultură și educație socialistă Iași a organizat numeroase manifestări politico-educative și cultural-artistice la care au făcut expuneri pe teme ca : „36 de ani pe treptele istoriei", „Ideea de republică la români", „Realizări în anii Republicii". Dumitru Văcaru, Constantin Parascan, Lucian Vasiliu.

● În comuna Scînteia, județul Iași, sărbătorindu-se cei 560 de ani de la prima atestare documentară, s-a organizat și o șezătoare literară la care au participat Const. Ciopraga, Liviu Pendefunda și Corneliu Ștefanache.

sonete

de paul balahur

* * *

Cînd inima ţi-a devenit o fiară
Iar sîngele e vînător sever,
Nemaiputînd răbda, le-alungi afară,
Ca două umbre aruncate-n cer

Şi fuga lor continuă nebună
Învălmăşită-n nourii răzleţi,
Şi inima se-ascunde după lună
Şi sîngele-o vînează cu săgeţi,

Şi-ncalcă, urmărindu-se, tărîmul,
Trec dincolo şi nu se mai ajung...
Cum ai putea să le mai fii stăpînul ?

Aştepţi în van sfîrşitul vînătorii
Să ai un trup, dar urmele lor duc
Unde e trup doar trupul nemişcării...

* * *

Şi ai să simţi apoi cum explodează
Adîncurile-n tine neştiut,
Neliniştea se schimbă în amiază
Şi aripi surpă timpul absolut...

Ceva sfîrşeşte. altceva să-nceapă.
Soarele vechi anume-i sfîşiat
Ca noul soare să răsară-n apă
Şi cerul nou să iasă nemişcat...

Ameţitoare clipă cînd se naşte
În mine Celălalt, sublimul mut,
Cel care se desprinde ca de moaşte
De sufletu-mi în care s-a născut —

Divinul Gemene, cel care paşte
Divinii cai pe Cîmpul Absolut...

* * *

I-men-si-ta-te dis-pre-ţu-i-toa-re,
Tu care nu mai ai nici un secret,
Tu, ce sfidezi fiinţa muritoare
Ca pe o literă în alfabet —

În timp ce tu eşti Alfabetul însuşi
Şi poţi forma cuvinte cîte vrei —
Ca unul care, risipind tot strînsu-şi,
Adună iar, sporit, fără temei...

Ai să mă poţi reşterge şi pe mine,
Cifră, oricare-n şirele divine,
Pe tabla ta cu oarbe rînduieli...

Dar să te fac să suferi, biată fiară,
Cum nu te face propria-ţi povară —
Am să-ţi strecor în pagină greşeli...

* * *

Turteşte-mi munţii, spulberă-mi lumina,
Împotmoleşte-mi rîu-n vadul sec.
Transformă-mi în cenuşă rădăcina,
Dar nu-mi mai şterge urmele, cînd trec...

Doboară-mi cerul, vîntură-mi zăpada,
Ascunde umbra mea pe sub pămînt,
Atrage-mi în capcană oarbă prada,
Dar lasă-mă să fiu, cînd, totuşi, sînt...

Sînt brazdă veche : pune tu sămînţa
Şi rodul tînăr va ieşi curat,
Cuprinde-mi în fiinţă nefiinţa —
Arată-mă, de sînt adevărat...

Cine eşti tu, care îmi ceri tăcînd
Ultimul vis, ultimul trup, ultimul gînd ?

* * *

Despică iarba ţipătul de corb
Care împarte lumea în fragmente.
Marele orb, marele orb, marele orb
Amestecă aceleaşi elemente...

Se scurge timpul pe un vad pierdut
Cînd se topeşte soarele fierbinte...
Marele mut, marele mut, marele mut
Îşi tace veşnic lumea din cuvinte...

Aude ploaia vremii în tumult
De clipe repezi, nesfîrşita ploaie,
Marele surd, marele surd, marele surd...

Şi eu, în faţa lor, stau şi aştept
Şi secera în lanul morţii taie,
Şi taie secera pînă la piept...

* * *

De singură ce eşti, singurătate,
În preajma ta şi lucrurile blînde
Devin deodată prea înverşunate,
Şi oarbe, şi-nsetate, şi flămînde...

Şi pentru a le ţine deoparte,
Aprinzi în tine focul, să le sperii
Cu flacăra tăcerii care arde
Împotrivindu-se mereu tăcerii...

Altfel cum ai putea ca să te aperi
Cînd dau tîrcoale, prea înverşunate,
Blîndele lucruri, cele fără zbateri ?

De foamea lor, cenuşa te fereşte...
Atît de mută eşti, singurătate,
Că pînă şi tăcerea te urăşte...

* * *

Faci să dispară semnele concrete
Şi să se şteargă-n faţă orice drum
Acum cînd mie, orbului, mi-e sete
De timpul tău mai-mult-decît-acum...

Îmi scoţi mereu răspîntia în faţă,
Cobori văzduhul, drumul îl ridici,
Aici unde pămîntul mă învaţă
Cu spaţiul tău, mai-mult-decît-aici...

Nu mai depind de lucruri dintr-odată,
Îi sînt supus doar Marelui Total
Cînd părţile şi-adună laolaltă...

Sînt altfel, şi sînt altul, şi nu sînt —
Cu visul meu mai-mult-decît-real
Cu viaţa mea, mai-mult-decît-cuvînt...

* * *

Nu poţi culege ! braţele-ţi ridici
Dar sufletu-i neînvăţat s-adune
Nici florile, nici fructele lor, nici
Sămînţa ce le trage în genune...

Abia le-atingi şi toate se destramă
Ca litere desprinse de cuvînt ;
Mi-e sufletul cu lumile de-o seamă.
Dar eu abia în clipa asta sînt

Cînd toate ar putea să se sfărîme
Sub presiunea celor care nu-s
Care le cheamă dincolo de lume...

Cînd dincolo de lume voi fi dus,
O, sufletul în urmă va rămîne
Punct zero ! fără minus, fără plus...

* * *

Dădeam ocolul iernii pe colină
Şi iarna îşi pătase albul strai,
Cînd, în lumina ce pleca, străină,
Ieşi, ca din pămînt, ciudat alai :

Bărbaţi ca o pădure-ntunecoasă,
Femei ca nişte trunchiuri cu lăstari —
Păreau că duc recolta către casă,
Purtau cu ei seminţe-n coşuri mari...

— „Au cine sînteţi voi, alai de iarnă,
Şi unde duceţi boabele tîrzii
Care din carul vostru se răstoarnă ?"

...Deja se-ndepărtaseră în ger
Cînd se-auziră glasuri străvezii :
— „Noi mergem să însămînţăm în cer"...

poem pentru dezarmare

Şi rătăcind un timp prin ceaţa aceea, dădurăm peste-o biserică imensă, clădită cîndva pentru cai. Inconjurînd-o de cîteva ori şi îmbărbătîndu-ne unul pe altul, pătrunserăm pe rînd înăuntru. Şi, într-adevăr, văzurăm aici o mulţime de cai, care-şi ridicară spre noi capetele cu o privire
întrebătoare.

Mai zărirăm apoi, ici-colo, prin pîcla ce năvălea permanent de afară, cîteva capete de bou, cîteva vaci, niscaiva asini, un cioroi cu nas roşu şi, de asemeni, un rît uscăţiv şi gălbui, cîteva dame destul de sumar îmbrăcate, un ţap albinos, cu ochelari şi joben şi, în sfîrşit, într-un colţ din pronaos, un tanc ruginit, vechi de un secol, pe care cineva
dintre noi imediat se apucă să-l demonteze.

Nichita DANILOV

„Pentru ca evenimentul cel mai banal să devină o aventură e destul să începi să-l povesteşti".

Sartre

E timpul să mă prezint domnului Crantz, să suspend filmul gîndurilor zilei precedente. De altfel cu asta se poate spune că se încheiase ziua. Ah, a mai fost noaptea ! A fost o noapte albă, o noapte de pomină peste care nu se poate trece, dar o amînăm. Căci trebuie să fim punctuali la întîlnire. De ce am venit la şase dacă la ora şapte nu sîntem prezenţi ? Ar putea crede, dacă i se va raporta (şi sigur i se va raporta de către Benderliu — ce face el aici ? —) că încă de la şase ne-am prezentat la ordin şi că sîntem „nerăbdători". Iată ce încondeiat ne surîde dumnealui Benderliu ! Sînt dimineţi cînd toţi oamenii zîmbesc unii altora, e cald şi e bine... Noi credem că nu sînt şi asemenea zile, dar uite că sînt ! Sau naiba ştie, să nu greşim, poate asemenea zile auguste vor fi existînd doar în Tabunul nostru get-beget. Şi ce tîmpenii îmi debitaseră Anghel şi Iancu peste noapte — cînd ne-am despărţit în faţa locuinţei mele (e drept că întrecuserăm cu toţii paharul) : „vei face cunoştinţă azi cu un om intrat în legendă din timpul vieţii, ca un monstru sacru". „În lipsă de altcineva mai celebru trebuie cunoscut ăsta" — le-am spus. Viorică mi-a ieşit în cale din sala telefoanelor şi în loc de salut mi-a repetat dictonul cu care ne omorîse aproape toată noaptea : „Să ţinem cu poporul ca să nu greşim. Chemarea săracului Bărnuţiu, nu uita !" Îmi indică locul unde se afla Crantz, în fundul curţii.

Cînd îl vedeai de la distanţă, fără să ştii cine e, înţelegeai cum arată în adevăr un om plin de importanţă. Important şi totodată detaşat, respirînd o energie enormă. Respirînd certitudinea aceea că mereu va fi aşa, că e în stare să lupte pînă la ultima picătură de viaţă ca să nu fie altfel. Altfel el nu poate exista. De la distanţă erai fascinat de mîinile lui uriaşe, păroase, voinice atît de tandre cu limuzina sa albă, proaspătă ca o lebădă, strălucind cu toate barele de nichel în soare. O spălase cu apă, o ştersese cu cîrpa şi acum o lustruia cu o piele de căprioară. Stăteam şi priveam colpeşit, era o excepţională scenă de film, frumuseţea masculină standartizată, prin toate reclamele, un bărbat puternic şi un cupeu splendid. Armand se afla pe o latură a maşinii, picioarele nu i se vedeau, aplecat asupra capotei cum era, cel ce nu-l întîlnise niciodată nu şi-ar fi dat seama că e cam scund. Aş fi vrut să dau bună dimineaţa, poate asta aştepta, avea să observe astfel că păstrasem o distanţă respectuoasă cînd, deodată, la început am crezut că e doar o părere. Nici n-am mărturisit asta nimănui, dacă aş şti că acest jurnal l-ar mai vedea cineva nici n-aş scrie ceea ce urmează, dar aşa notez, nu a fost o năzărire... Crantz mîngîia maşina drăgăstos, uşor, delicat, surîzător şi dintr-o dată începu să o sărute des, să-i şoptească ceva ca şi cum i-ar fi făcut o mărturisire. Ce ştiu eu ce mai murmura acolo, de uimire, de surprindere mă trăgeam înapoi în loc să păşesc spre el. Din spate tocmai venea Anghel să-l invite să-i vizeze emisiunea şi cînd văzu zăpăceala de pe chipul meu se îndepărtă iar. Mă apropiai dregîndu-mi glasul şi cînd mă văzu nici nu tresări. Parcă atunci şi-ar fi adus aminte de întîlnirea cu mine. Şi-a privit discret ceasul brăţară, m-am uitat şi eu la al meu. Întocmai. Îmi propusesem să zîmbesc şi,al naibii, cînd nu-mi propun îmi reuşeşte asta foarte bine, dar cînd ştiu că **trebuie** nu iese probabil decît ceva atroce, parcă mi-ar fi găurite toate măselele şi totuşi aş persevera să rîd. Nu ştiu dacă am dat bună ziua aşa cum mi-am propus, ne priveam ochi în ochi, eu aveam palpitaţii de cîtă cafea băusem ca să mă trezesc, după o oră de stat la orizontală... Tocmai pe atunci îi apăruse mizeria lui de acnee rozacee pe faţa mare ca o lună şi pe nas. Bănuind că-i contemplu infirmitatea îmi suporta privirea cu o dîrzenie şi o înverşunare ţărănească. Ochi rotunzi, ieşiţi în afară şi gălbui ca de cucuveică (aşa ochi de fosfor de o fixitate stranie n-am mai văzut pînă la el). Şi mai are o barbă imensă, aproape cît jumătate de figură, un semn sigur că de-a lungul devenirii sale genetice se petrecuse un accident care-l indica celor din jur ca un ins faţă de care trebuie să ai grijă, să ai rezerve, să ai teamă.

„Nu l-ai cunoscut pe domnul Crantz, nu l-ai cunoscut, nu ?" — îşi începu Viorică prezentarea lui histrionică. „Nu — am îngăimat eu şi mi-am zis : S-a dus naibii ziua! Anghel e pornit ca şi astă noapte, ăsta strică totul!" „Ai lucrat doar ceva timp la noi şi nu l-ai cunoscut?!" „Nu ştii care-i cel mai poet din ţară şi cel mai mare poet în viaţă ? Nu ştii nimic. Nu ştii care-i mîine cel mai mare poet de azi ? Din lume, din lume !". „Nu, nu", am repetat din nou cu o privire rugătoare spre Viorică. „Ei, află că n-ai pierdut nimic" — izbucni Armand care înţelese că mă temeam de gura asta spurcată şi prelua el ofensiva :

„Ţi-a fost de-ajuns să cunoşti omul care a scris un cărţoi în şapte zile, fără să doarmă, aproape fără să mănînce, doar bînd. L-ai cunoscut nu ? — mă somă Crantz foarte rece, fără urmă de glumă, îl ştii cine e ?".

„Nu !" — şi mă arătam tot mai mirat.

„Dar ce ştii. Ce-aţi învăţat voi acolo la Universitate dacă nici despre **„Cadenţa marşului"** n-aţi învăţat ?".

„Foarte... Aşa de...".

„Aşa de puţine, nu?".

„Aşa de multe, am vrut să spun.. Însă un titlu aşa de memorabil nu, l-aş fi reţinut...". Viorică nu se supără. Ba parcă-i părea bine că-mi reveneam.

„Da o lucrărică, ca o broşurică, aşa, ai citit. **Odă la izbînda colectivizării?"**.

„Am scris, domnule, că era nevoie-nevoie".

„Şi eu am scris cum m-am priceput. Poftim — şi-şi arătă mîinile care erau destul de firave — de la creier şi pînă **aici** e o distanţă ! Acum dictez frust pe bandă şi pun pe cineva să-mi transcrie. Hai recunoaşte, — asta nu ţi-a trecut prin cap ? Hai recunoaşte că sînt mai mare ca tine ! Recunoaşte şi vino să-mi arzi o viză că merg pînă la **Teatrul Copilăriei.** Ieri m-ai amînat pe azi la şapte.

„Ordinul şefului — întîi dumnealui, şi mă arătă pe mine. Cadrele tinere, prioritate... atenţie ! dădu neputincios din umerii largi Crantz. Ordinul e ordin. Mai aşteaptă. Te sun eu la timpul oportun. Dar terminăm în vreo jumătate de... terminăm. Scrie pînă atunci o poezie". Deci peste o jumătate de oră ?", voi să stabilească Anghel timpul. „Am zis eu o jumătate de oră ? ! se năpusti Crantz bucuros că-i căzuse în capcană. O jumătate de zi ! O jumătate de săptămînă, de lună, de an. De deceniu, poate". „De secol, de mileniu" — îl continuă Anghel. Armand îl ignoră din acel moment.

„Crantz, Armand Crantz se recomandă omul care într-adevăr ţinea să intre în legendă încă din timpul vieţii şi-mi întinse dreapta sa gigantică. Crantz în nemţeşte înseamnă coroniţă de flori şi mai înseamnă **tort,** un tort dulce".

„Crantz de fapt e un tort **gol,** gol la mijloc, se aşează Viorică la botul **Fiatului 1800,** ca şi cum ar fi fost un translator care cunoştea textul, l-ar fi auzit de o sută de ori. Asta-i numele, dar poetul are un suflet mare, foarte mare şi nu e gol.

Peste noapte Viorică şi Mircea Iancu îmi repetaseră scena asta, probabil ea devenise clasică, rîdeau şi rîdeam şi eu, iar ei văzînd că-mi plăcea reluară şi alte introduceri clasice. Viorică îl imita ca nimeni altul. „Tovarăşul Bucheru ? Să ştii că ai un fierbinte salut de gazetar de la mine. Nu-l dau nimănui. Îl păstrez numai pentru dumneata". Scena prezentării deja fusese tulburată din tiparele ei, dar aveam s-o aud din gura lui mai apoi de multe ori cînd se prezenta cîte unui necunoscut la telefon. Textul suna mai departe astfel : Crantz e un tort gol la mijloc şi care se mănîncă la urmă la mesele de gală, la mesele mari. Invitaţii sînt rugaţi să prepare ei compoziţia după gustul lor, fie amăruie, fie acrişoară, fie dulce, după gust. Gazda le pune totul la dispoziţie. Iată că golul din Crantz e cu rost. Fie că prea plinul sufletului dumneavoastră pe care-l simt frumos şi bine mirositor să treacă în golul meu. Eu, ştiţi, sînt şi poet. (Crantz nu-i aşa ? — e un nume predestinat pentru un poet). Acum însă efectul îi fusese spart de Viorică, uite că nu-şi gîndise scenariul pentru intervenţia unei a treia persoane. Va avea grijă. Efect garantat, căci de-atîtea ori văzuse directori generali interzişi, pur şi simplu cu gura căscată după potopul acela de vorbe. Avea o frază cu care încheia de fapt instruirile cu colaboratorii ce-i erau trimişi cu nemiluita pe cap de director, colaboratori şi neisprăviţi care asaltau postul de radio, o frază ce indica cine hotărşte soarta lor. Fraza aceea i-o spuse chiar din capul locului, dar aveam impresia că o adresa mai ales lui Viorică. „Să ştii că eu sînt un om serios, prea serios, serios de exigent, serios de pozitiv, prea pozitiv. Ia aminte. Se zice că sînt un om al dracului. Al dracului sînt cu cei leneşi, cu cei care n-au măsură, cu cei beţivi, cu cei neserioşi... Şi cu guguştiucii". (Ei da, asta era pentru mine. M-am simţit dator să-i răspund ca să nu creadă cumva că nu apreciez astfel de exigenţe).

Vă rog să mă credeţi că simt, ca să mă exprim aşa, o atracţie estetică

ion țăranu

cu vîntul în fața

față de asemenea criterii și persoanele care le profesează. În țara asta n-o să fie ordine pînă n-o să fim toți serioși". Să fi înțeles Anghel că nu mai trebuia întinsă coarda? sau văzuse că debutasem binișor, ori i se arăta că nu mai e rost de rîs pe acolo de atîtea criterii. Mă rog, nu știu ce înțelese el fiindcă se retrase fără să-mi fi făcut vreun semn și asta mă ajută. „Aici cam toți sînt niște neserioși... Dar vorba aia, colaboratorii nu ți-i alegi tu, ți-i dă dumnezeu".

În fine, în fine, cel mai serios, cel mai pozitiv poet din România se ținu de cuvînt. O jumătate de zi mă frecă cu tot felul de întrebări, mă cără cu mașina, mi se prezentă în culorile cele mai dulci, mă avertiză despre ăla, despre ălălalt, mi-i forfecă pe toți. Nici nu vreau să-mi aduc aminte, mai bine să lăsăm, să trecem... A, nu ! Dacă e pe mai bine, mai bine e să nu ascundem, să se vadă, să se știe. Doar acest jurnal nu e ținut să fie citit de cine știe cine și să te compătimească — săracе Alexandru Albu, cu ce oameni ți-a fost dat să... vorba cronicarului Neculce.

Și acu vrei să te-nvăț cîte *ceva?* Să începem cu respirația la radio, tonul în radio, ritmul în radio. Eu am învățat singur. Ce-ai putea să-mi dai ? (Iar tăceam). N-ai putea să-mi dai nimic decît *asentimentul.* E ceva foarte prețios și ăsta, deși mă pot descurca și fără *asentiment.* Dar nu se ia din drum nici ăsta. Știi ceva ? Să cedăm de la formă, nu crezi că-i mai bine ? Eu aș putea, nu ? am merge în birou la mine și ți-aș face capul pătrat în 7 ore pînă la ora 13. Dar nu, domnule. Eu sînt altfel. Eu vreau să existe o com-uniune. Nu mă împac cu ideea că sînt șef și gata, asta și asta ! Să ne cunoaștem, nu ? Așa de la suflet la suflet. Și-mi puse cîteva întrebări — cum găseam hruba asta, dacă băieții sînt simpatici, dacă aseară am sărbătorit nițel evenimentul ?... Și pe dată, ca un găgăuță, am dat drumul impresiilor, sincer, cu o mare nevoie de precizări, cu reveniri, cu nuanțări, m-am trezit deschis fără să vreau, ca un adolescent, cred că m-am și bîlbîit puțin la început. Ola, de cînd nu i se mai răspunsese lui decît scurt, soldățește, țeapăn, fără pic de suflet fiindcă toți erau avertizați cu cine au a face... Și doar și mie îmi strecurase Mircea Iancu ce-i poate pielea. Ola, ce fericit era Crantz de șuvoiul acela de naivitate. Stătea rezemat de mașină și mă sorbea din ochi. După primele răspunsuri m-a invitat să facem un tur al orașului, voia să asculte motorul.

La început își șerpui mașina domol cu motorul torcînd ca o pisică pe străzile încîlcite ale orașului vechi, asfaltul putred era străpuns peste tot de un pir ciudat. Prin miile de crăpături năvălise victorioasă iarba roșietică, tîrîtoare, măruntă al cărei sens nu părea a fi altul decît a mărunți tot ce întîlnea, rigola trotuarului, gratiile de fontă de la canalizare. Cînd plouă terciul asfaltului și nămolului stropesc cu batjocură gardurile și casele de la drum și sămînța pirului străpunge, dizlocă totul, ca un mistreț al ierburilor. Crantz tăcea și asculta motorul, privirile-i alunecau peste casele mici, în vale. Tocmai mergeam pe o creastă de deal pe care era croită strada, căuta ceva probabil, partea asta a orașului pînă departe era cea mai pitorească, dar ceva îmi spunea că nu vede pînă acolo. Aici era Mahalaua Cerului. Grădinile, casele, străzile coborau în vale lin într-un pîrîu potolit, somnoros, iar malul de cealaltă parte se ridica abrupt, parcă n-ar mai fi suferit omul pe coastele sale, dar omul nu răbdă un asemenea afront, el îngroapă din metru în metru niște sîmburi și peste trei ani dealul nu mai e deal, e pădure. Apoi în pădure se taie luminișuri, și se închipuie niște case de sat, niște case ai fi zis rătăcite de satul cutare, case care ca niște oițe șchioape n-au mai avut putere să ajungă pînă la turmă și s-au tîrît acolo la marginea orașului. Peste un an, doi, cînd se schimbă primarul și nu mai știe ce condiții au acceptat la început rătăciții de aici ca el să le îngăduie terenul de pe deal, dar poate nici nu trec doi ani căci la noi în Tabun primarii se petrec repede, deci peste un an merg sătenii ăștia și cer drenare, cer asfalt, cer canalizare. Că primarul dinainte era o mămăligă, să ne iertați ! Și noul primar vrea să le facă pe toate, dar întîi și întîi să nu mai existe deosebire între centru și mahala. Și are dreptate. Dar acum dealul e încă în puterea lui, sînt doar cîteva căsuțe pitite pe sub salcîmi, abia se văd înconjurate de zeci și zeci de stupi. Ah, primăvara dealul pare înzăpezit de florile astea iraționale, ciorchinii mari ca niște porumbei se răsfață, înăbușă totul, pînă și soarele este neputincios în fața acestei zăpezi mirositoare. Știe poetul legenda orașului nostru ? Nu, nu o știa, chiar era curios să o afle. Un înger a confundat locul nostru cu raiul, într-o primăvară cînd înfloreau copacii. Venea ostenit de prin alte părți și simțind mirozna s-a culcat în iarbă ca la el acasă. Dar un cetățean din Tabun, nu un hoț, nu ! ci un vajnic militant pentru ordine, i-a tăiat aripile. Fără nici o discuție, cum se taie. Și bietul nostru înger nu s-a mai dus în rai, își caută aripile. Așa au apărut poeții pe pămînt și cei mai mulți trăiesc în sfîntul nostru Tabun. De cînd am aflat legenda asta totdeauna mi-am spus că poezia nu-i decît o căință după ceva peste fire de frumos, o remușcare pentru o vinănevină, pentru o confuzie, o revoltă pentru o decădere nemeritată".

„Serios ! ? De ce crezi asta ! ?" Nu mai țin minte ce năzbîtii am născocit.

„Serios !? Ai grație, tipule ! Legenda Tabunului e altfel. Dar ai grație, pe onoarea mea". (Acum însă eram conștient că am dat drumul la o enormitate).

O pornii vijelios spre centru accelerînd înverșunat, luînd virajele cu scrîșnete de policeman. Din cînd în cînd ne priveam cu coada ochiului. Era extraordinar de expresiv, un tip perfect „de dur", de violent în filmele tari. Îmi dădeam sema că dorește ceva, vrea să înceapă ceva anume. Trebuia să mă supraveghez. E bine să nu am o privire absentă. N-o am, dar să arăt că n-o am. Desigur vrea să mă cucerească, să-l privesc lacom. Iar eu m-am arătat orb la calitățile lui de șofer de mare clasă, căci trecuse pe viteză. Ar trebui să-i vorbesc, poate asta așteaptă. Poate chiar gîndește : „De ce mă-sa își permite ăsta să-mi fure mie timpul cu neghiobii, cu îngeri, cu poeți ? La naiba ! probabil am eu o mutră de credul, de om care înghite tot". Ce-aș putea să-i spun la viteza asta ? Coboram prin dreptul Spitalului de chirurgie avînd în dreapta Piața Rezistenței și îmi veni ce să spun : „Ah, bine c-am ajuns aici !" Dar chiar cînd să facă curba, era cît pe ce să dea într-un tramvai care urca în deal. Am avut senzația că va intra în el, intrase ca un bolid pe stînga. Frînă la un milimetru de tampon. Vatmanul se făcu alb. Înjurăturile verzi, scrîșnetul tramvaiului, blestemele pasagerilor nu-i mișcară nici măcar o cută de pe obraz. Dădu înapoi brusc și începu să discute ceva, abstras ca și cum pe el nu-l privea agitația atîtor oameni. Tot e bine, îmi spuneam, să fii mai rezervat. Ce-ar fi fost să-i fi trîntit chiar în momentul acela exclamația asta prefabricată : ah, bine c-am ajuns aici ! M-ar fi privit mirat și s-ar fi izbit în tramvai. Acum mașina înainta iar domol ca o lebădă. Mașinile din urmă îl depășeau toate. Nu-mi trecuse emoția, mă munceam să înțeleg de ce condusese ostentativ imprudent unde nu era cazul, iar acum încurca circulația ?! Ar fi trebuit văzut de un regizor cum șofase prin cîteva străduțe, ridica mîinile de pe volan, privea în spate, dar nu prin oglindă, era foarte sigur pe el. Desigur vrea să mă îngrozească, vrea să mă contrarieze, să nu mă învăț cu un fel de-a fi, să nu fiu sigur niciodată în ce-l privește... Cam așa gîndeam și tăceam, iar el tăcea într-un chip obositor, demonstrativ, parcă ne-am fi certat deja din momentul întîlnirii cu tramvaiul, după ce vorbise el nu știu ce... Poate aștepta să-i răspund, poate credea că meditez la răspuns. Dar ce spusese oare ?

Trecurăm agale și în dreptul Uzinei „Pacific", fostul arsenal *Pacific*, întoarse mașina. Tot violent, nesocotind legile sau așa mi se păru mie, parcă ar fi vrut să stabilească un canon pentru toți conducătorii de automobile — cînd vor vedea mașina lui albă să intre în panică. Două taxiuri traseră pe dreapta brusc.

„Nu e periculos ?" — mă îngrijorai eu.

Viața e o supraviețuire continuă și o experimentare continuă, o perseverentă căutare și sondare". N-am știut încotro țintește, ar fi trebuit să-l las să continue, poate asta era uvertura la filosofia lui. Am crezut că s-ar cuveni să ader măcar parțial, ideea de experiență mă terorizase și pe mine, oricum aveam un punct de vedere, aș fi fost pregătit să dialoghez.

„Cred că ziaristul de mîine acesta va trebui să fie — un om cu o experiență de viață peste obișnuit, ca a oricărui scriitor. Ce înseamnă a fi țăran ? A călca pămîntul cu piciorul, a te închina la răsăritul soarelui, a te minuna de soare, a fi frate cu el, cu pomii și cu grînele, a fi supusul lor, a simți răcoarea și arșița și dogoarea pămîntului. A fi muncitor înseamnă să auzi sirena la cinci, iar la șase să fii intrat pe poarta uzinei. A fi conștient că de munca ta la timp depinde munca a o sută de oameni. Dac-ai făcut aiurea totul s-a dus peste cap totul. Cred că așa cum o calfă trebuia să cunoască toate marile orașe și toți meșterii mari și toate secretele meseriei, tot așa un ziarist...".

„Domnule, ai fost la Roma ? îmi tăie el șirul, indispus. Văd că vorbești cu foarte multă încredere. Păi cum să vorbești de experiență ? ! Întîi mergi la Roma și după aia să pretinzi că ai experiență".

Totul se nărui în mine și hotărîi să mă închid pentru tot restul zilei. Voiam să mă conving că nu e așa cum îl ponegriseră Viorică și Mircea Iancu o noapte. Nu voiam să preiau de-a gata *un clișeu* văzut cu ochii altora. Dar așa nu se putea. discuta. Poate asta și vrea, mă frămîntam eu atunci, să răspunzi numai la ce te întreabă... Discreția este prima calitate a omului civilizat și care vrea să facă ceva serios. Asta o știam de la Teodor Manfil, învățătorul meu, poate asta este și legea lui. Dar dacă e așa, de ce uită că-l asist ? Privirile lui de cotoi patinau după femeile bine, după blondele bronzate, cu pletele flăcări de aur, după puștoaicele în pîrgă, ca niște păsări ale paradisului trezite tîrziu, insprînd voluptatea de a obseda cu rochiile lor înflorate iubiții încă trei săptămîni, pînă aveau să îmbrace iar uniformele sobre de școală. Nu-mi rămînea decît să-l urmăresc, prea era incitantă faima lui ca să nu mă intereseze. Am tăcut tot drumul.

„Ei, știu că o să ții minte plimbarea asta ! Eu n-am avut parte la venirea aici de nici o atenție. Ai să ții minte nu-i așa ?" I-am mulțumit rezervat. „Uite-așa ai putea fi adus cu mașina în fiecare zi, neamule !". N-am înțeles unde bătea și n-am răspuns.

„Ei, dar vreme de pierdut nu e. Ia să urcăm nițel în acest turn, curînd nu va mai fi. Sînt de atîția ani aici, fratele meu, și uite n-am avut timp să urc pînă aici, să privesc de aci trecutul. Ți-ai socotit vreodată trecutul ?"

„Dacă mi l-am privit? Bineînțeles, azi dimineață de la șase la șapte, și pînă la șase..." Dintr-odată m-am tulburat pentru că... pentru că mi-am adus aminte de vis, de un fel de vis, un vis pe care pînă la un punct mi l-am provocat.

Ia uite, credeam că n-am adormit, dar probabil cîteva clipe sau cîteva minute tot... Voi fi avut o tresărire la amintirea visului, un vis fără căpătîi, ca toate visele, la naiba ! Vecinului meu nu-i scăpă zvîcnetul.

„A, trecutul întotdeauna ne crispează. Trecutul e mic, viitorul e mare !". Avea dreptate ăla de-aseară. Nu l-am contrazis. Ala de-aseară era Mircea Iancu și spusese cu totul altfel. Mă prefăceam a măsura turnul acela îngîmfat, strident din spatele studioului care ne făcea și mai meschină clădirea, antena postului de radio cît o catedrală într-o cătună nenorocită, sfidînd toate vilele din jur.

fragment din romanul „Cavalerii soarelui"

dicteu după suflet

1\.

Albastrul acestei dimineți
a mai fost respirat înainte
tu te desfeți în răcoare
și nu-ți aduci de asta aminte
cel care vine din urmă
mereu se va simți ocrotit
în cearcănul vremii pe care
tu însuți demult l-ai scobit
frunza de nuc a mai căzut
în toamna din visul cuiva
și chiar singurătatea nu este
astăzi numai a ta
ajungi obosit de cuvinte
tîrziu între lucruri sortite —
nu de știute cuvinte
ci de acelea nemairostite

emil nicolae

2\.

Destrămare a sufletului
toamna
ca o arcuire a nervurilor
căutînd un refugiu în imaginea
pe care ele singure au descris-o cîndva
simți cum aleargă spre vîrful degetelor
clorofila — cum frige frontiera
senzorială într-o ultimă atingere
frenetică
(adio !)
și te întorci eliberat
chiar dacă părăsit
de la întîlnirea ratată
după ce o vreme plină de iluzii
ai conviețuit cu o frunză

3\.

Să treci întreg prin lume
egal cu umbra ta
să te măsoare ochiul
de parcă te-ar vedea
din ziuă să disloci
atît cît ar încape
destinul tău — sigiliu —
într-un sicriu de ape
cuvîntul către tine
buimac adulmecînd
să te lovească-n umăr
și să tresară cînd
doar ciobul smuls din forma
firavului tău rost
suna-va în lăuntru
întregul care-ai fost

4\.

Ce străjuie clipa
femeie de-o parte
de cealaltă pînza
memoriei sparte
sărutul și vorba
se-nșiră-n vitrine
gablonzuri extrase
din vechile mine
în toate oglinzile
străzii cînd fața
începe să-ți ardă
acesta-i sfrîșitul
urmează viața

o inimă oglindă

îmi tot uit chipul pretutindeni
prin memoria voastră și-a altora
cît timp respir cuvinte iar m-aseamăn
cu chipul cel dintîi ce nu l-am cunoscut
dă-mi inima furtunii ca să mi-o fac oglindă
pîraiele prin munte tîrăsc un cer bătrîn
dă-mi inima furtunii ca să mi-o fac oglindă
să văd dacă din freamăt se nasc păduri din nou

fără leac

ochii vor să zboare de sub pleoape
de parcă de la păsări i-am furat
ochii vor să zboare de sub cer
și această pleoapă le este străină
ochii mei sînt vijelii albastre
iubito
de ce fel de trădare mă întrebi
nici tu nici alta nu puteți vindeca
ochii mei vijelii albastre

Dumitru Nicolae TĂUTU

teodor parapiru

acvariul cu pești exotici

Soneria zbîrnîie scurt. Ochii îmi aleargă spre ceas. E aproape opt. Mă duc și deschid. Ezit să-l identific pe bărbatul elegant care așteaptă. Mi-o ia înainte :

— Oliv, prietene ! Oliv Cosmin te vizitează ! Invită-l, fă-i o cafea și ascultă-l, fiindcă a sosit timpul să-ți vorbească !...

Il cunoscusem pe unul din șantierele noastre arheologice, venise să scrie despre o descoperire extraordinară care atesta specific o perioadă de tranziție a comunității dacoromane pătrunsă în ritualurile înmormîntării. Să fi fost în urmă cu patru ani. După terminarea informării sale, mă luase de braț și îmi ceruse alte explicații. Apoi mă întrebase pe neașteptate unde stau și mi-a cerut cheia garsonierei ca să vină să-și scrie articolul în liniște. Cinci ore mai tîrziu, mi-o adusese la serviciu. N-a clipit, nu mi-a mulțumit, nu mi-a spus nimic... Și ar fi fost cazul !... Cînd m-am întors acasă, vecinul de la parter m-a invitat politicos în apartamentul dumisale. Pe un perete se scurgeau răbdătoare dîre de apă ca fire groase de păianjeni. „Aveți inundație !" mi-a zis omul dar nu-l interesa asta. I-am plătit fără să crîcnesc spre liniștea sufletească a ambelor părți. În garsonieră era un dezastru care începuse cu spargerea acvariului. Aveam un acvariu cu pești exotici, colorați ca niște vise, acum risipiți prin toată încăperea, striviți, cu aripioarele de voal sfîșiate... Am găsit peștișori și în fotolii, în pat, sub masă. N-am zis nimic, am constatat : Oliv Cosmin se purtase ca o fiară. Altădată nu-i voi mai da prilejul.

Printre gînduri, fiersese și cafeaua. Am pus-o în cești și am mers în încăperea unde ziaristul pufăia cu oarecare neîndemînare.

— Cheia nu ți-o mai dau ! i-am spus ca *bază*.

Expresia feței sale prinse un zîmbet buclucaș dar pînditor :

— Într-un fel, pentru ea am venit!

Am pus coniac în două pahare și am repetat categoric :

— Nu ți-o mai dau !

— Am zis „într-un fel", prietene ! m-a temperat și a continuat aspru: Așteaptă să-ți *traduc* și cuvîntul „cheie" și te rog să mai ai în vedere că *a veni* nu înseamnă *a cere*, iar *a cere* nu-l presupune pe *a da*... N-am venit, după patru ani, pentru *vulgara ta cheie de yală*, ci pentru *cheia acelei zile* cînd ți-am cerut-o !...

Tonul său căpătase inflexiuni de adversitate. Ce să aibă cu mine ? Cine știe ce întîmplare va fi avut?!... I-am vorbit amabil :

— În cazul ăsta, mă văd silit să-ți aduc aminte că nu mi-ai încredințat această cheie. A rămas la tine !

— Mda ! a bombănit. Ai figură exemplară de inocent... A băut coniacul din pahar, a așteptat să umplu iarăși paharul și să-mi aprind o țigară : Sînt patru ani de atunci... dar *am conservat* bine amănuntele. Ți-am cerut cheia garsonierei sub pretext că am de scris un material. Bineînțeles că mințeam ! Din două motive, în aceeași măsură valabile ! În faza asta, iți pot spune unul : ai fi putut să crezi o asemenea enormitate, fiindcă e o enormitate să crezi că mie îmi trebuie liniștea unei garsoniere ca să scriu un articol. O fac fără ezitare ascultînd muzică, stînd de vorbă și scriind pe pieptul celui cu care conversez. Și nici măcar nu sînt o raritate. Orice gazetar cu peste o sută de articole *în mîini* face asta, bine sau rău. Eu am peste cinci mii !... Ai să zici că-i abrutizare... Poți să zici, nici măcar nu este așa, este treaba celor care o fac, și ca orice meserie, în felul ei, deformează și dezvoltă... În fine, la șantier, toți se înghesuiau să ne dea elemente publicitare, amănunte de efect, numai dumneata luptai din greu cu semnificațiile, cu implicațiile și altele greu de mistuit pe o pagină de ziar și nu pe patruzeci de rînduri din care se scad cîte cincisprezece de început și final. M-am gîndit că pentru unul ca dumneata oricare motiv e prea bun *prima dată*... A doua oară, oricum n-aș mai fi apelat. Și a ținut !... Apoi s-a întîmplat că am venit aici și, la plecare, încăperea arăta ca după jaf... Cum ai rezistat patru ani fără să mă întrebi nimic ?...

— Tot din două motive : unu, făcusem o greșeală dîndu-ți cheia, doi, cerîndu-ți o explicație, din punctul meu de vedere, era ca și cum aș fi acceptat-o, i-am răspuns prompt.

— Aha !... Nici acum nu m-ai întrebat de nu m-am explicat *eu !*... Mda !... Era vizibil indispus : N-am făcut-o *fiindcă la mijloc a fost ceva neclar !* Nu fiindcă mi-ar fi fost jenă că te-am mințit, vax ! Nici fiindcă ți-am făcut tapajul ăla !... Pentru că *a fost ceva neclar !* Dacă nu s-ar fi spart acvariul, totul ar fi fost, aparent, în ordine ! S-a mai adăugat însă un necaz... După ce ți-am adus cheia la serviciu, m-am oprit la spital. Acvariul tău îmi zdrobise piciorul jos, la gleznă... În momentul ăsta ai ceva de zis ? mă somă Oliv și sorbi coniac.

— Ce să am ?!... m-am mirat. Mă omor după povești încrucișate cu acvarii agresive !

— Ai replică veninoasă ! Nu ți-o iau în nume de rău ! Am bănuit că ești așa *a doua oară !* Ești prea inocent în exterior. Ăștia sînt înșelați, urăsc și nu iartă... În fine, astea-s de-ale mele din timpul liber. Pe scurt : *Am venit aici cu o femeie.* (Glasul îi deveni sfios, era de necrezut cum putea vorbi Oliv Cosmin !) O femeie, domnule, cu toate literele mari! Umblam după ea de cîteva luni ca un somnambul, o frumusețe ireală, perfecțiunea cărnii, crede-mă, prinzînd în strălucirea părului reflexe minerale și vegetale... Avea și dracul ăla de mister feminin care vine din simpla privire și din tăcere, bulversează orice gînd normal și te ridică, fie și ipotetic, la înălțimea victimei ăsteia de dumnezeu biologic care face trupul un izvor de început și sfîrșit... Oliv face eforturi să-și stăpînească patima din relatare : un asemenea sentiment am trăit pentru femeia aceea cu care am venit aici... Crezusem că m-a înțeles bine... Știam că e nefericită dar n-aș fi crezut că o pot asculta ore întregi vorbindu-mi șoptit de o lume a ei întoarsă pe dos, de o dragoste anterioară căsătoriei, o dragoste din care nu mai ieșise, o dragoste nepotrivită care hotărîse destine, un monolog sincopat de tulburare. Eu ardeam de dragoste pentru ea, iar ea nu-mi spunea nici măcar că-l iubește pe bărbatu-său, ceea ce ar mai fi fost o scuză, îmi spunea că rămăsese în dragostea aceea eșuată, că nu fusese vreodată a bărbatului său, care, deci, se putea spune că nici nu îi e bărbat...

Am avut atunci una dintre acele inspirații nenorocite cu care mă pot lăuda la zece ani o dată. În loc să mă ridic cuviincios și să-mi cer scuze, am crezut că o pot consola, am devenit insistent... hm !... se pare că destul de insistent !... Mă revolta și confesiunea ei... Pur și simplu, fusesem un figurant !... M-am luptat de-a dreptul cu ea ! Nu a scos nici cel mai mic țipăt, dar se împotrivea cu forțe nebănuite. „Pe cine dracu' aperi ?" i-am urlat. „Nu te privește !" mi-a spus gîfîit, cu ură. Ne tăvăliserăm pe aici, răvășind cumplit ce atingeam, apoi a izbutit să se refugieze după acvariu. Cînd am încercat să mă apropii, l-a împins spre mine. N-am avut timp să mă feresc. Mi-a căzut pe picior. Durerea m-a săgetat cumplit dar n-am renunțat, încă mai aveam nebunia să cred că e un mod al ei de a se preface, sau nu-mi venea să accept înfrîngerea. M-a bătut cu plantele din acvariu peste față, oricît încercam să mă feresc, m-a zgîriat, mă îndepărta cu mîinile în care nu știu cum ajunseseră pești și pietriș din acvariu, dar loviturile cu piciorul în gleznă îmi provocau dureri cumplite...

Am renunțat. Am privit-o prostit cum se ridică, merge în baie și revine, în două-trei minute, de nerecunoscut. Desigur, toate erau șifonate pe ea, răsufla greu, dar dincolo de asta, avea iarăși aerul impersonal și ușor apatic de cînd îmi povestise avatarurile ei... Eu arătam ca o epavă, stăteam culcat într-o rînă pe covorul mustind de apă, îmi aprinsesem o țigară și mă chinuiam s-o privesc sfidător. Ea realiza abia atunci dezastrul din încăpere. Piciorul mi se umfla zvîcnind ca un motor. Și, în clipa aia amărîtă, cînd îmi venea să-mi plîng de milă și rușine, în care intra, totuși, și orgoliul de a fi trăit așa ceva, în clipa aia m-a umilit îngrozitor dar, tot atunci, am înțeles-o și am iertat-o, instantaneu. A spus uitîndu-se cu un fel de uimire și jale pe jos : „Peștii ăștia n-or să mai înoate niciodată !" Apoi a plecat fără să întoarcă măcar capul, fără să-mi reproșeze ceva, cu absența pe care i-o remarcasem la mers, la atitudine... Eram într-o stare deplorabilă. Am telefonat unui taximetrist prieten. Ți-am adus cheia și m-am dus la spital. O lună de zile, am umblat cu baston... Acum înțelegi, prietene Manoliu ?

Am răspuns relaxat : Te voi dezamăgi, Oliv. Ai trecut printr-o întîmplare pe care o consideri bizară, fiindcă o femeie a rezistat insistențelor tale, mi-ai povestit-o cu pigment filozofic, dar nu mă dumiresc deloc asupra afacerilor *noastre* sentimentale, iar cheia...

— ...S-ar putea să-ți provoace insomnie ! m-a întrerupt.

— E vreo poveste din altă garsonieră ? am rînjit ironic.

— Nu. E aceeași poveste din garsoniera ta.

— Ai de gînd s-o faci pe episoade sau fascicole ?

A scurtat brutal drumul : Am să-ți spun al doilea motiv pentru care ți-am cerut cheia : *ea a vrut să vină aici !*

Ritmul gîndurilor mele explodează atomic. Îl ascultasem cu nepăsare, insuccesul lui mi se părea departe de a mă implica, surpriza a fost uriașă. Acum, el era dispus să se joace cu mine : Iartă-mă că am trecut atît de brusc la aspectul ăsta ! s-a scuzat ipocrit.

— Ai spus că ea a vrut să vină aici !...

— Felul cum s-a petrecut povestea e *neclar*... Eu însă voiam să te fac să înțelegi că nu sînt tipul de ageamiu care are nostalgia amintirilor adolescentine, fiindcă te arătai cam înduioșat de întîmplarea mea... Nu, dragule, credeam că fusesem convingător la timpul cuvenit. Mă întîlnisem cu ea la o cofetărie, amîndoi simulînd surprinderea. Simulam, pentru că eu îi pîndeam ieșirile în oraș, ea remarcase, uneori interesul meu se manifesta demonstrativ... Acolo, atunci, mi s-a părut că pot fi *convingător*. M-a tratat cu neîncrederea superioară și stimulatoare care, venind din partea unei femei ca ea, face din oricare bărbat o forță a naturii. Mi-a zis : „Ești îndrăzneț !", „Așa să se cheme ?!...", „Ești dintre cei cărora li se pare că pot multe..." mă citea ea înainte, „Nu toți putem toate !" am intrat parșiv în joc, credeam că e joc... „Non omnia possumus omnes" a murmurat dictonul latin spre stupefacția mea. Mi-a arătat cu un gest strada. „Să vedem cum aplici înțelepciunea latină ! Uite, să zicem... cetățeanul cu ochelari... cine-o fi ?... de ce are figura aceea preocupată ?... ce lume poartă cu el ?... M-a strivit divin cu privirea : Merg cu dumneata dar numai la el acasă. Mîine." A plecat imediat cu grație, iar eu am rămas și am clefăit o prăjitură care mi-a lăsat un gust amar, vecin cu umilința...

— Ai tot tacîmul adolescentin, Oliv. Aer romantic, pasiune, replici stranii cărora le imaginezi implicații, rateuri de crai cu trăiri existențiale... Superficialitate inteligentă și lustruită. Poate că era singurul dicton latin pe care îl știa !...

— Termină, dom-le ! mi-a zis iritat ziaristul. Cum crezi că nu ești în problemă nu faci economie de insinuări meschine... Desigur, ai realizat că acela *cu ochelari, cu cine-o fi?..., de ce are figura aceea preocupată?..., ce lume poartă cu el ?...* erai tu și jubilezi la gîndul *bizareriei* femeii aceleia și a *inteligenței mele superficiale !* În patru ani cîți au trecut, am ajuns la concluzia că trebuie să iau întîmplarea așa cum a fost... N-are rost să-mi amendezi inteligența nici în bine, nici în rău, ea a funcționat în altă direcție. Ți-am spus multe considerații ulterioare, atunci am trăit un moment de euforie, un entuziasm care orbește, prostește... Cu el am venit și ți-am cerut cheia ! Cheia aceea este eroarea mea !...

— O *vulgară cheie de yală !*... l-am citat.

— Da !... Un *obiect* oarecare ! A trebuit să accept faptul acesta, m-a obligat concluzia la care am ajuns : *femeia aceea a vrut să vină aici fiindcă te iubea pe dumneata !* Se afla în cofetărie, pentru că te urmărea și-ți cunoștea drumurile, cum le cunoșteam eu pe ale ei ! Și de aceea a venit cu mine, cum ar fi venit *cu un obiect*, m-a tratat ca atare și îmi revendic eroarea *cheii propriu-zise*... Făcu o pauză și adăugă : De-acum, ar putea începe un alt capitol — *al tău !*

— De ficțiune, probabil ! Las-o baltă ! Din cîte înțeleg, are la bază o toană bizară a unei femei care știe un aforism latin și premizele erotice ale unui ziarist în pasă sentimentală! am rostit dur, sufocat de o neliniște care urca în mine ca presentimentul unei primejdii. Oliv a vrut să fie rezonabil.

— Iată cum am înțeles eu lucrurile! Am început prin a reconsidera ideea de *întîmplare* și *bizarerie* din momentul cînd ea pusese acea condiție și am ajuns să admit că *a fost determinată strict de cineva*, iar acel cineva n-am fost eu cu *premizele mele erotice* și nici chiar femeia aceea însăși, ci dumneata, *cetățeanul cu ochelari... cine-o fi ?... de ce are figura aceea preocupată ?... ce lume poartă cu el ?...*

— Astfel ajungi să condamni mersul oamenilor pe stradă !...

— Nu. Așa pricep cum a fost de acord să vină, chiar punînd acea condiție, fiindcă am admis că n-am însemnat nimic pentru ea, oricît de mult m-a durut sau nu mi-a plăcut asta. Dumneata, Serafim Manoliu, ai declanșat acceptarea ei sub forma aceea !... După ce *m-am limpezit* altfel am privit monologul ei din garsoniera ta. Nu era monolog. Era o boală. Din cauza asta s-a purtat așa cu mine. Fiindcă era grav bolnavă. De o boală care se chema *dragoste*. Și iată ce cred eu : *că ești cel pe care l-a iubit înainte de căsătorie !*

Similitudinea se apropiase agresivă, năucitoare. Oliv Cosmin a fost delicat, n-a exploatat acest moment : Ți-am spus că am iertat-o în aceeași clipă în care mă umilea, atunci cînd se uita pe aici la dezordinea aceea și vorbea pentru sine cu glas tare : „Peștii ăștia n-or să mai înoate niciodată !" Am compătimit-o pentru nefericirea ei copleșitoare... Ea *nu ieșise* din dragostea ce avusese cîndva. Mai mult, se retrăsese în ea, își alesese boala, fiindcă îi devenise suferință. Peștii ăia frumoși care palpitau striviți i-au fost oglinda în care s-a recunoscut...

S-a uitat la mine într-un fel care m-a inhibat. Am bîiguit :

— Nu știu...

— Treaba ta, amice ! Dacă ai zice *da*, s-ar putea spune că știu multe despre tine... Aproape că nu-mi convine, dacă stau să mă gîndesc. Altfel, identificarea nu e greu de făcut.

— Cine a fost ? întreb cu dureroasă curiozitate.

— Era nevasta lui Ifigeniu Bărcuță !

Am oftat sfîrșit de oboseală : N-am auzit în viața mea de ăsta ! Cuvintele au venit eliberatoare : Sînt unele lucruri asemănătoare... ceva din tinerețe... n-a depins de noi și n-a fost nimeni vinovat... dar *ea* nu s-a măritat cu *Ifigeniu Bărcuță* ăsta... Cu altul...

— Îl cunoști pe bărbatul ei ?

— Da. Îl știu. Oricum, n-are *numele ăsta caraghios*.

— Dar știi cum îl cheamă ? insistă Oliv.

— Nu ! recunosc buimac. Dar *nu se poate să-l cheme așa !*

— Însă așa, reperul nu mai este valabil ! exclamă ziaristul. Aha ! Am găsit ! Ea era fata lui Covalu... Îl știi ?

Mica mea seninătate se prăbușește cu zgomot infernal. Îngaim :

— Și o chema Carmen...

Oliv Cosmin observă uimit că e miezul nopții și vrea să plece.

— Rămîi ! șoptesc. Te rog !

brize

vizionare

Sîntem surprinși, adesea, de felul în care un om dintr-un domeniu îl înțelege, sau nu-l înțelege pe un altul, dintr-un alt domeniu, nu neapărat antinomic.

Ni se relatează undeva că filozoful mentor este invitat de învățăcei să vadă expoziția unui tînăr pictor notoriu, de o marcată notă modernă, pictor care, înainte de a fi ajuns la noua formulă, făcuse, cu prisosință, dovada înzestrărilor sale native, a posibilităților de a-și asuma obligațiile acestei arte.

Ar fi de văzut, în fapta tinerilor filozofi, dacă nu o simplă înscriere în programul zilnic de o frumoasă strictețe, atunci intenția de a-l confrunta pe maestru cu noutățile artei, de a confrunta gîndirea de tip conceptual cu cea intuitiv artistică. Rezultatul acțiunii însă se arată a fi un eșec, atît pentru cel invitat, cît și pentru cei ce făcuseră invitația. După o parcurgere plină de înfrigurate așteptări a expoziției, totul se termină în tăcere. Unul din tinerii filozofi notează, cu o anume argotică savoare în jurnalul său, că maestrul a trecut prin expoziție ca printr-o hală de pește. Vrînd să atenueze impresia de neparticipare la opera celui vizitat, artist pe care, de altfel, îl cunoștea și-l prețuia, filozoful lasă să se înțeleagă, într-o discuție întîrziată, că pictorul discutat este un... inteligent.

De nu e cu totul o simplă și complezentă gratulare, sau, mă rog, o soluție ironică de a ocoli fondul problemei, atunci remarca filozofului pare, mai degrabă, expresia unei vinovate / nevinovate incompatibilități cu celălalt mod de gîndire, cel artistic, novator artistic. Novicii speraseră, probabil, prin iscarea unei discuții într-un cadru adecvat, în posibilitatea ideală de a stabili dacă nu evidențe, măcar indicii că între cele două structuri s-ar putea stabili o oarecare relație. Dar iată, maestrul nu-și poate termina experiența decît într-o ambiguitate, cu cît mai profund cețoasă, cu atît mai aparent înțeleaptă. Cum, de altfel, se arată a fi și încheierea tînărului filozof, nevoit și el să lase chestiunea în... coadă de pește.

O singură curiozitate supraviețuiește acestei mici povești : cum ar fi reacționat filozoful, identic provocat, în fața picturii lui Grigorescu, să zicem ?

Asemănător ?

Val GHEORGHIU

SCRIITORI LA MASA DE LUCRU : ION BELDEANU

— *Ce aveți în prezent pe masa de lucru ?* — Aud sau citesc adesea această întrebare, formulată așa sau altfel, și de fiecare dată îmi zic : ceva nu e în regulă. Adică, să fiu mai explicit. Se creează falsa impresie cum că scriitorul ar fi un personaj care nu face altceva decît să-și scrie opera. Or, cu mici și neesențiale excepții, scriitorul există în primul rînd ca om al muncii implicat în procesul activității (sau unei activități) cotidiene utile : profesor, medic, muncitor, ziarist, inginer, funcționar, activist cultural etc. Cu obligații de serviciu, cu îndatoriri cetățenești, cu necazuri și bucurii de existență curentă. Scrisul începe din momentul în care el s-a eliberat (eliberat fiind doar un fel de a spune) de grijile zilei. Abia atunci se poate vorbi de orele și nopțile lui de trudă, de acest „schimb prelungit" în fața foii de hîrtie. Și revenind, totuși, la întrebarea de la care am pornit, pot spune doar că în momentul de față definitivez o carte de proză scurtă. Este desigur o noutate ceea ce afirm aici, dar menționez că nu-i vorba de o „trădare" a poeziei, ci mai degrabă de o nevoie de mărturisire. Experiența îndelungată de reporter mi-a oferit șansa cunoașterii vieții în multiplele sale ipostaze și, acesta ar fi unul dintre motive, am considerat necesar să comunic și în acest fel cu realitatea și despre realitate.

— *Despre o nouă apariție editorială ne puteți spune ceva ?* — S-ar putea ca la data apariției acestor rînduri cartea, despre care îmi sugerați să vorbesc, să se afle în librării. Într-adevăr, aștept să iasă de sub tipar un nou volum de versuri, volum pe care l-am intitulat „*Armura solară*". Nu voi face însă referiri la problematica volumului în cauză, la ceea ce autorul a intenționat să fie acest volum, pentru simplul motiv că el a spus ceea ce avea de spus acolo, vreau doar să precizez că „*Armura solară*" a fost mai întîi... un manuscris care după mulți ani de așteptare a căpătat statut de carte. Și adevărul acesta, în aparență un amănunt neesențial dar frecvent, diminuează din emoția pe care orice scriitor o trăiește în clipa întîlnirii cu „produsul" muncii sale.

Georgeta EFTIMIE

„...SENTINELĂ NECLINTITĂ PE PĂMÎNTUL STRĂMOȘESC !"

(Urmare din pag. a 3-a)

loc de frunte, pe un perete, se află fotografiile poetului național Mihai Eminescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Bogdan Petriceicu Hasdeu care au scris despre omul care a scăpărat „primele fulgere la lumina cărora se văzu limba noastră vie", cum se exprima Delavrancea.

Tot ceea ce s-a tipărit în epoca socialistă din opera marelui scriitor și despre ea se află în vitrinele din holul mare. Revistele la care a colaborat și pe care le-a condus, traduceri ale operei în limbile franceză, engleză, rusă, germană, afișe ale spectacolelor și fotografii ale artiștilor care au jucat în piesele sale, numeroase alte obiecte alcătuiesc bogatul patrimoniu al casei memoriale „Vasile Alecsandri" de la Mircești.

Le plecare am răsfoit „Cartea de onoare" între filele căreia am găsit înscrise, la 21 mai 1966, vibrantele cuvinte ale secretarului general al partidului pe care le reproduc : „Cu profundă emoție am vizitat casa bardului de la Mircești, luptător și patriot pașoptist, cărturar înaintat și făuritor de seamă al limbii românești, poetul care a cîntat cu adîncă și generoasă simțire Deșteptarea României, exprimînd în stihuri înflăcărate visul de unire al întregului popor românesc, idealurile de neatîrnare și de propășire care își găsesc astăzi împlinirea în patria noastră socialistă".

convorbiri cu școala

perpessicius — eminescologul

Dintre volumele apărute în anul 1983 în colecția „Eminesciana". cel mai important reunește pe lingă studii și articole de Perpesscius diverse alte mărturii ale reputatului eminescolog. Utilă e, de asemenea reeditarea amintirilor despre Eminescu lăsate de Teodor Ștefanelli și citate frecvent. Un alt volum, privind considerațiile gazetarului Eminescu despre **Economia națională,** — semnificativ pentru cunoașterea excepționalei lui personalități — se adresează în deosebi specialiștilor, politologilor, istoricilor și celorlalți. De remarcat de la început că titlul amplului volum cu semnătura Perpessicius, **Eminesciana,** a devenit denominativul colecției de la „Junimea" avînd ca obiect viața, opera și posteritatea Poetului nostru național. In fond, lucrarea la care ne referim, îngrijitor fiind Dumitru D. Panaitescu, stins la începutul lui martie — fiu și devotat păstrător al memoriei lui Perpessicius —, include o culegere mai veche, **Eminesciana (I),** publicată în 1971 sub supravegherea autorului, și o **Eminesciana II,** în care actualul editor a strîns texte congenere, dar, cu unele excepții, mai puțin relevante. Dacă însuși Perpessicius considera „de o anume utilitate" publicarea **Eminescianei** din 1971, — la rîndu-ne sîntem datori să recunoaștem aceeași utilitate repertoriului de articole din cea de a doua parte. Să adăugăm imediat că din studiile meticuloase, redactate după lungi verificări, ca și din articolele ocazionale, de gazetă, inegale ca întindere și substanță, rezultă o exemplară probitate și mai ales o conștiință, de unde prestigiul nedezmințit al eminescologului. Nu o dată, acesta își divulgă metodologia, îndoielile, aspirațiile spre totalitate, apelează la experiența altora și se autoverifică, iar în fața proiectatei ediții critice în douăzeci de volume, din care a realizat șase, se declară un personaj neîmplinit. Revelator, înainte de toate, e istoricul literar, acesta hotărît să extragă din labirintul variantelor forma optimă, să rectifice lecțiuni eronate, să stabilească cronologii, să cerceteze teme și motive, să dezlege enigme și aluzii de tot felul. Critica genetică și critica tematică, apelul la texte și explorările istorice își conjugă, așadar, posibilitățile pentru „a prezenta vîrstele fiecărei poezii în parte, de la cea mai informă pînă la cea definitivă, urmînd șirul filiațiilor succesive", năzuind totodată să înfățișeze „imensul travaliu de laborator, prezent nu mai puțin în imensele cantități de variante"...

Despre cele trei decenii, — cîte au necesitat amintitele șase volume, apărute între 1939 și 1963 — despre acea jumătate de veac, în totul, trăită în sălile bibliotecii Academiei, găsim pagini patetice reconstituind la modul literar o atmosferă de epocă și un climat. Confesiuni de distinctă elevație spirituală aduc, în acest sens, unele pagini din articolul **Sonet și cîntec de lume la Eminescu,** ori din **Romanul unei ediții,** altele din **Scrisoare către editorul eminescian, integral, din anul 2000,** din **Farmecul manuscriselor** sau **Din jurnalul unui editor.** Se vede în schițele de decor din aceste evocări, în profilurile în cărbune, în unda lirică a dicțiunii, penița poetului refulat, — care, părăsind apoi cu regret reveriile romantice, se autocenzurează lucid „Istoria literară nu se face cu înduioșări", ci cu probe și argumente, drept care eminescologul polemizează cu amatorii de „bibliografie după ureche", cu improvizatorii de soluții, cu grăbiții de orice fel. Pe de altă parte, el nu-și ascunde uluirea că universitarii, — cei dinainte de G. Călinescu — „s-au ferit de manuscrise ca de foc"... Atunci cînd un cercetător ieșean, dealtminteri notoriu, Constantin Botez, dădea în 1933, după numai patru ani de studiu, o ediție a poeziilor lui Eminescu, Perpessicius deplîngea și concepția, și rezultatele. Instructiv, în cazul lui Constantin Botez, era doar faptul de „a fi ilustrat, într-o lucrare trudnică și conștiincioasă, felul cum **nu** trebuie întocmită o ediție critică Eminescu". Iată de ce, atunci cînd editorul S. Ciornei îi cere lui Perpessicius însuși un Eminescu integral, el temporizează, apoi înspăimîntat, refuză. „Stadiul actual al edițiilor de texte, în larga lume cît și la noi, —explica el — a stabilit principii peste care nu se poate trece. Cine le înfrînge, se înfrînge. Curentă sau critică, oricare ediție din Eminescu trebuie să purceadă de la cunoașterea amănunțită a manuscriselor. Singură această scrutare, pe lîngă verificarea tuturor edițiilor anterioare și a tuturor izvoarelor periodice, poate lămuri pe editor atît asupra conținutului cît și a planului ediției la care se angajează"... Dacă Paul Zarifopol ar fi definit modul de lucru perpessician, ar fi putut descoperi în zelatorul care pînă la urmă, descifrînd și colaționînd variantele, și-a pierdut vederea, un instrument **de preciziune literară...** Lui N. Iorga, care comentase într-o ședință la Academie primul volum al ediției **(Eminescu în și din cea mai nouă ediție),** savantului care propunea un alt proiect, Perpessicius îi răspunde respectuos, dar ferm, contestînd de pildă, posibilitatea unei ediții în ordine strict cronologică, fiindcă „există două ordini cronologice, una a publicării operelor, aceasta mai ușor de realizat, și alta a concepției și elaborării lor, aceasta mai dificilă"... Față de aluziile vizînd diverse lecțiuni, Perpessicius ripostează cu trimiteri la texte. Preocupat, de altfel, de înlăturarea incertitudinilor de orice fel, el e fericit să aducă anumite **contribuțiuni,** între care una despre **Carlotta Patti,** — în legătură cu omagiul adresat de poet unei „artiste" ; o alta despre **Conferința lui Alecsandri** la Ateneul Român „în scop de binefacere" —, altfel spus pentru îngrijirea lui Eminescu, bolnav — și o alta despre Eminescu — gazetarul care lua apărarea unui profesor bucureștean. Investigațiile autorului de **contribuțiuni** tind practic, la epuizarea tuturor surselor, argumentația urmînd, de regulă, o strategie cu suport polemic disimulat.

Polemic e Perpessicius și în referirile lui Gh. Bogdan-Duică, și în cele la editorii eminescieni D. R. Mazilu și Ion Crețu ; elogiile adresate lui G. Ibrăileanu alternează cu rezervele în surdină ; consecvent pozitive sînt impresiile despre **Viața lui M. Eminescu** de G. Călinescu. În categoria contribuțiilor, trebuie considerate și paginile despre prozele eminesciene, cele despre **Eminescu și teatrul,** despre Eminescu gazetarul. O subliniere se cuvine comentariilor relative la contactele eminesciene cu folclorul. Caracter ocazional au, — exceptînd ampla sinteză care a servit ca introducere la ediția **Scrieri alese,** din 1964 — foiletoanele, cronicile și răspunsurile la interviuri, ca și articolele de circumstanță reproduse în a doua parte a volumului. Aspectul mozaical e, oricum, vizibil. De semnalat, printre altele, critica edițiilor și interesul pentru Eminescu în limbi străine. Dacă rezervele față de romanul **Bălăuca** de E. Lovinescu sînt categorice, dacă „versul alb, cu jocul destul de subtil și sugestiv al asonanțelor, inversiuni și rarități lexicale (...) fac din traducerile d-șoarei Margareta Miller-Verghy una din cele mai interesante și mai izbutite experiențe" de transpunere a lui Eminescu în alte limbi, judecățile de valoare asupra poemului **Eminescu** de A. Cotruș se risipesc în reflecții și arabescuri marginale. Prin strîngerea la un loc a reflecțiilor și contribuțiilor perpessiciene, profitul e de partea celor care pot recurge, astfel, mai lesne, la luminile prestigiosului eminescolog.

Constantin CIOPRAGA

lui mihai eminescu

O inimă vorbește
o inimă de jar ;
ecoul ei cuprinde
hotar după hotar,
pînă se-aprind pe boltă
mari torțe de azur
și chipul țării sale
răsare blînd și pur —
și cercuri de lumină
vibrează veac din veac,
să ridicăm privirea
spre un luceafăr drag.

Riad AWWAD — Siria

fișier didactic

magda isanos

Am constatat cu tristețe că elevii noștri nu cunosc opera scriitorilor ieșeni, uneori, nici nu știu că unele nume ale literaturii noastre sînt atît de legate de orașul în care ei trăiesc.

Ce știu elevii despre poezia Magdei Isanos, sau a Otiliei Cazimir, sau a lui Demostene Botez, spre exemplu ? Mai nimic, din păcate.

Magda Isanos este amintită într-o înșiruire de poeți moderniști în etapa interbelică, în manualul de cls. a XII-a, iar Otilia Cazimir și Demostene Botez apar enumerați de asemenea în acest manual, alături de alți poeți ai vechii generații, atunci cînd se vorbește de poezia contemporană.

Cum putem lăsa elevii doar cu atît cînd este vorba de autori care au trăit și au scris în orașul nostru ?

Mă urmărește în timp întrebarea poetei : „Doamne, unde-ai să ne așezi pe noi, visătorii, / care am băut din corola florii de mătrăgună și am trăit goi ?..."

Într-adevăr, unde o așezăm pe Magda Isanos ?

Răspunsul, cu certitudine este acesta : printre poeții „veacului mare, veacului larg" (așa cum se intitulează una din poeziile sale).

În poezia sa, viața țîșnește tumultoasă din pămînt, din muguri, din seminte, din lumină. Poeta se scaldă „în zi ca un copil în rîu" ; lumina îngheață în gutui și soarele putrezește în mere, florile „poartă pe creștete lumina soarelui".

Evident, este un suflet solar. Nu este vorba de lumina „blîndei lune" eminesciene, nici de lumina misterioasă din „Poemele luminii" de Lucian Blaga.

Setea de viață se traduce în setea de lumină. Umbrele o sperie, trezesc coșmaruri : „Seara, cînd arde becul — amiază egală — / Ies ploșnițe și gînduri în haină de gală".

Scurgerea timpului, a vieții se traduce în scăderea luminii.

Anotimpul preferat rămîne primăvara, poate tot ca un simbol al vieții biruitoare. Impresionează exuberanța, ochiul și urechea surprind secvențe din forfota vieții. Poeta pare a trăi aici sub regimul plenar al verbului existenței. „Soarele va striga lumii : „Exiști".

Se simte mereu înconjurată de minuni, cele mai firești procese ale naturii sînt miracole ; ea însăși se închipuie un personaj de basm : „De fapt, eram Cenușăreasa". Miracolul germinației amintește de „Mirabila sămînță" a lui L. Blaga : „Semințele-n somn visau că există culori / roșu, albastru și gri, minunate culori".

Alteori, apare gîndul spre o altă existență, de preferat, în regnul vegetal, căci așa e văzută moartea, ca o continuare a vieții în iarbă, flori și pomi : „Și-oi scoate-n chip de floare din pămînt / obrazul tinereții de-altă dată"... / Nici o tînguire, nici un suspin.

Într-o poezie intitulată *Lampa,* poeta declara : „Buzele mele spuneau uneori : „Voi muri" / Însă pe toate mările aveam o corabie". Ce să însemne corabia Magdei Isanos ? Dragostea de oameni și natură care-i ținea pînzele sus, poate, poezia ?

Peste ani, Eugen Jebeleanu, în volumul „Hanibal" își va căuta salvarea în poezie, dorind să împiedice uitarea să se-aștearnă în urma iubitei dispărute ; Magda Isanos caută și ea salvarea în creația care o va ajuta să uite amenințarea morții.

Meditația pe tema scurgerii inexorabile a timpului generează versuri de o rară frumusețe : „Cine-a scornit vorbele «astăzi» și «mîine» ? / Ca și cînd n-ar fi totul veșnic / și soarele și lumînarea din sfeșnic / în măsura-n care ard și există"...

Și pe Ștefan Augustin Doinaș creația îl ajută să sfideze condiția tragică în lupta cu „devorantul Cronos" și la Nichita Stănescu timpul dezbracă și generează criza cunoașterii.

Dar Magda Isanos rămîne mai ales, o precursoare a liricii feminine contemporane. Să observăm astfel, poezia Anei Blandiana la care descoperim același sentiment al împrietenirii cu natura și chiar confundarea cu regnul vegetal într-o existentă anterioară, sau viitoare : „Cîndva, arborii aveau ochi/ Pot să jur / Știu sigur / că vedeam cînd eram arbore" Sau : „De ce nu m-aș întoarce printre pomi, / Printre arborii chirciți de vîntul fierbinte".

Scurgerea timpului este și obsesia Anei Blandiana : „Crezi că nu știu / că în dosul / acestui mirific incendiu / al pădurii căzute în roșu / nu e decît timpul / Laș care trece / mascîndu-și plecarea / cu spectaculoase și ipocrite minuni ?"

Gîndind la moarte, vîntul, iarba sînt invocate de Ana Blandiana cu aceleași ecouri mioritice: „ O să mor brusc, nu peste mult și frumos / Lăsînd în urmă uimire surdă, indiferentă / Vîntul complice m-o prohodi voios / Într-o glumeață, transparentă, reverendă". Iarba va anunța existența poetei de dincolo de viață (poezia „Întîlnire"). Și Magda Isanos spunea : „Drept luminare / Aș vrea o floare / Drept rugăciuni și tropare / Vîntul să bată, iarba s-aplece mai tare". Revenind la Blandiana, observăm cum lumina purificatoare alungă gîndurile negre și scaldă peisajul și sufletul. Ploaia este de soare și de lumină, iar „Cerul începe din creștetul spicelor / ca și cum fiecare din ele ar purta / Pe cap un vas umplut cu cer fierbinte", așa cum florile Magdei Isanos purtau pe creștete lumina solară. Aceeași risipire a ființei în mediul înconjurător, același gen de narcisism apare la ambele poete.

Începînd cu vouumul „Cîntare munților" (1945) și „Imnurile pămîntului" (1946), Magda Isanos va evolua spre o poezie cu puternice accente sociale și chiar revoluționare.

Evident, condițiile social-politice ale anilor războiului impun poetei o nouă orientare. Acum poeta declară : „Mi-era rușine să mai scriu despre flori și stele / și iar auzeam în visele mele / largi, zbuciumate, inima omenirii întregi cum bate". Poeta este o vizionară. Ea vestește un an al începutului („Aștept Anul unu").

Muntele apare ca simbol al urcușului în timp, în istorie, dar și ca tribună a viitorului : „Vreau s-ajung cea dintîi sus pe munți / Drapelul meu cu falduri grele / Să fîlfîie întîi între drapele". Umanismul și chiar umanitarismul poeziei Magdei Isanos anunță peste timp una din coordonatele fundamentale ale poeziei contemporane. Acum dorește să cînte „de oameni și suferinți / ... / de săraci, de copii și foame", iar în poezia „Munții lumii pe inima mea", poeta declară : „Cîntecul meu fie-vă leagăn / Prispă caldă / fie-vă inima mea / Vouă / Oropsiți ai pămîntului / Eu pentru voi am purtat munții lumii / Pe inima mea".

După enunțul protestului antirăzboinic și antifascist, care amintește pe alocuri de tonul arghezian, o singură îndoială apare : „O, numai de s-ar putea clădi pe pămîntul de sînge ud...".

Ea știe că acum se va naște o poezie nouă a cărei tematică o prefigurează : „Acum, din sîngele tău, mulțime, / poezia nouă se naște și capătă glas / Nu vom vorbi despre flori / care se deschid și surîd dimineața, / ci despre zbuciumul nostru și viața / care-așteaptă cîntăreți neînfricați".

Dar rămîne totuși, neliniștită, căci „Cine va cînta cîntecul mare / în care să-ncapă pămîntul și toate / lucrurile blînde și întunecate ?".

Încrederea în viitorul poeziei lasă locul îndoielii căci poeta pare conștientă de riscurile noii poezii.

Timpul urma să-i răspundă, liniștindu-i zbuciumul, dar ea n-a mai așteptat. Moare în noiembrie 1944, înainte de a fi izbucnit „Cîntecul mare".

Prof. Sidonia SIMIONESCU

arpegii

casa-om

Cît ești, fericirea mea, lingă mine
Nu ne mai trebuie decît o casă-om.
Pentru încă o mînă de fericire
Noi strădui-ne-vom.

Îți voi prinde doi fluturi la zbor
Și vom face cu ei cărăușie.
Vom căra tot polenul din flori
De pe-ntinsa cîmpie.

O fetiță cu albe sau roze dantele
Le-o vom pune-o în cărucior
Ca s-o aibă la hopuri mai grele
Drept pedeapsă de zbor.

Și va crește fetița curată și-albastră
Ca o floare de nu-mă-uita.
Și va fi mai a noastră,
Mai a mea, mai a ta.

Pentru încă o mînă de fericire
Noi strădui-ne-vom,
Cît ești fericirea mea lîngă mine
Și avem casa-om.

* *

Ca o icoană vie, așa vii,
În cămașa de noapte
Subțire.
Stîrnești, în fața-mi, ceața toamnelor
toate.

Să nu te apropii prea tare de mine
Și să nu mă atingi.
Buzele mi-s cusute cu ace de albine.
Ochii mi-s de oglinzi.

Matei-Gavril ALBASTRU

simetrie

Dacă pleci din deșertul trupului meu
dintr-un loc stăpînit de Orfeu
vei descrie între cer și pămînt
o inimă omenească pulsînd

Dacă plec din deșertul trupului meu
locuit de un zeu
dintr-un loc ales la-ntîmplare
voi descrie o stea căzătoare

aproape pastel

Cling ! Cling !
Puritatea zăpezii și-un clopoțel
care plînge cu tot sufletul
de copil uriaș
al lui Esenin Serghei

Cling ! Cling !
dar nu mai sînt sănii
Cling ! Cling !
dar nu mai sînt cai

Cling ! Cling !
viscolește de-o zi sau de-o eră
peste orașul care-a ucis
cu sînge rece
caii-n abatoare

Cling ! Cling !
Mais ou sont les neiges d'antant ?

Lucian TEODOSIU

chindiile jertfei

cobor cu zidurile sfărîmicioase pe buze, cineva strîmtează porțile ciuntindu-mi simțurile vrînd să le șteargă luciul — răsfrîngerea ca întoarcere a poemului, umbra mi-e singura suliță din care tai coperți gîndurilor ; ascult din nou și respirația-cuptor încins, repetă pe-o frunză chindiile jertfei țăranilor mei...

cimitir eroic

moartea înghesuită pe centimetri pătrați, pămîntul egal cu sine hrănește inscripțiile cu mineralele verii culoarea simplă a crucilor — neînfricată santinelă și lacrima — partea cealaltă a mîndriei pe care numai eroii o simt.

să fii cetate

să fii cetate trebuie să ai umerii înroșiți de urcușul zidului — os al jertfei și aromă luminii imitîndu-te : dar să fii cetate cu cetate sacră, auriu este sîngele neamului tău trebuie mai întîi să trudești limpede braț la braț cu numele patriei — aleasă întrupare a iubirii.

Ion MĂRGINEANU

contexte

cu gîndul la integrala eminescu

Între cercetătorii care și-au legat pentru totdeauna numele de realizarea ediției integrale Eminescu, regretatul Alexandru Oprea ocupă un loc ce se situează în apropierea celui al inegalabilului Perpessicius. Patru masive volume din ediția monumentală au apărut și prin strădania exemplară a fostului director al *Muzeului literaturii române* și al revistei de ținută europeană *Manuscriptum*. Studiile introductive la trei dintre acestea aparțin aceluiași dăruit istoric și arheolog literar, fascinat de „fața nevăzută a literaturii". Altele, cele „sărite" deocamdată (X, XI, XII, XIII), poartă, și ele, amprenta nobilei sale devoțiuni și stau, după cîte știm, să apară. De altfel, în ce privește vasta zonă a teritoriilor eminesciene, care este publicistica, Al. Oprea era fără îndoială unul dintre cei mai competenți dintre contemporanii noștri, poate cel mai profund cunoscător al acesteia. O dovadă peremptorie : cartea, ce din păcate avea să fie și ultima tipărită în timpul vieții sale, consacrată ziaristicii eminesciene și intitulată, desigur nu întîmplător, polemic, *In căutarea lui Eminescu gazetarul*. Acest studiu a format obiectul unor cronici și comentarii ample și elogioase în toată presa. Mihai Ungheanu, de pildă, i-a rezervat în *Luceafărul* un binemeritat serial, C. Stănescu, în cronica sa din ziarul *Scînteia*, a decelat inteligent, nuanțat și pregnant virtuțile analitice, comprehensiunea, obiectivitatea, ținuta științifică. Și exemplele ar putea continua. Se impune observația că excelentul și atît de aplicatul studiu îndeplinește cele două calități fundamentale care fac dintr-o carte un reper bibliografic, în cazul de față în exegeza eminesciană : prima privește valoarea propriu-zisă ce ține de acuitatea analizei, întinderea ariei de informație, stilul clar și de o remarcabilă expresivitate ; a doua rezidă în capacitatea de a reverbera spontan și puternic în conștiința criticii, de a se constitui într-un subiect de fertile dezbateri, de a incita în sens constructiv. Nu trebuie neglijat deloc apoi impactul pe care cartea, deși supusă în mod firesc unor ferme rigori științifice, l-a avut asupra conștiinței masei largi de cititori. Judecînd după interesul ce l-a suscitat în rîndul acestora (a se vedea și rapiditatea cu care s-a epuizat din librării) nu pare deloc hazardat să afirmăm că studiul lui Al. Oprea era așteptat, că se afla așa-zicînd în arcul orizontului de așteptări al publicului. Explicația e simplă : aproape orice se leagă de personalitatea și opera celui mai mare poet al românilor capătă importanță la scară națională. Eminescu constituie o valoare sacră pentru poporul român. Unii n-au înțeles sau n-au vrut să înțeleagă, ignorînd acest adevăr, alții dau dovadă și astăzi de opacitate ori poate de rea voință, încă orbiți de deformările și deturnările cărora le-au căzut victime opera lui Eminescu, în primul rînd gazetăria, dar și poezia, așa cum demonstrează cu luciditate, cu calm și cu cărțile pe masă, nu arareori fără drept de replică, Al. Oprea. Trebuie s-o spunem răspicat că românii nu pot accepta nici un compromis cînd e vorba de Eminescu. Nu pot negocia cu această valoare supremă a cugetării lor. Nu pot accepta nici o știrbire adusă teritoriului Eminescu, așa cum nu pot negocia independența și suveranitatea patriei, care sînt intangibile și indivizibile. Eminescu constituie pentru noi ceea ce înseamnă pămîntul strămoșesc. S-a și spus : Eminescu este România. În sufletul nostru nimeni și nimic nu dă atîta conținut și sens noțiunii de *eternitate*, de eternitate a patriei, ca Mihai Eminescu. În proiecția unei astfel de realități spirituale și morale, care nu poate fi contestată de nimeni, truda de editor a lui Perpessicius ne apare precum jertfa lui Manole, iar seriozitatea și perseverența cu care Al. Oprea și-a asumat greaua sarcină de „cursier al luminii", de purtător al ștafetei, pentru a da strălucire deplină monumentului „nepereche" de gînd și cuvînt românesc ce se numește Eminescu —, pilduitoare.

In căutarea lui Eminescu gazetarul nu e și nici nu putea fi o carte de pură istorie literară. Ziaristica lui Eminescu, pentru a fi înțeleasă în adevărul și spiritul ei, trebuie privită (și este privită aici) în contextul larg al istoriei poporului român și mai ales în contextul epocii din care s-a născut și căreia i s-a integrat — a doua jumătate a veacului trecut, avînd în spate experiența a două revoluții (Tudor Vladimirescu și 1848) și cuprinzînd ea însăși evenimente capitale pentru statul român modern : Unirea Moldovei cu Muntenia la 1859 și cucerirea independenței prin jertfa claselor de jos, al căror elogiu l-a făcut fără întrerupere Eminescu, la 1877. Este, apoi, perioada cînd în România încolțesc ideile socialiste. Multe alte aspecte ce țin de confruntările de idei din acel timp, de opinii, de înfruntarea unor concepții social-economice diverse, de structura de clasă a României, în genere de structura socială, conferă epocii în care cel mai mare gazetar român din toate timpurile și-a exercitat meseria un recognoscibil specific. Și numai ținînd cont de acel specific, de comandamentele social-economice și politice ale vremii putem judeca așa cum se cuvine ideile, accentele polemice, exagerările din opera ziaristică a lui Eminescu, care nu a fost un doctrinar în înțelesul strict al cuvîntului. Bunul simț ce intră și el, cum se știe, în arsenalul cunoașterii și demonstrației științifice ne determină să nu uităm nimic din toate acestea. Ca să nu mai vorbim de exigențele impuse de analiza materialist-dialectică și istorică a faptelor, a fenomenelor. Și Al. Oprea nu a uitat într-adevăr nimic esențial. Cartea sa a presupus o temeinică și laborioasă documentare în domenii diferite și nu întotdeauna conexe. Așa cum reiese și din studiul lui Al. Oprea, Eminescu n-a folosit funcția sa în presă ca un derizoriu mijloc de a trăi și n-a considerat-o nici o clipă, ca atîția alți scriitori, o sinecură. Pentru el gazetăria a constituit o datorie de conștiință și nu de obediență față de un partid, în speță față de conservatori, în vederea unor interese personale. *Partidul lui era patria.* Cu geniul, cu temperamentul și cu marile lui deschideri spre univers, redactorul de la *Timpul* a înțeles că presa e o înaltă pedagogie, cuvîntul — o armă, iar pagina de ziar un cîmp de bătălie. Ziariștii formează în orice epocă linia întîi a frontului, chiar și atunci cînd dialogul este abandonat. Încît *și* din punctul de vedere al eticii celui ce lucrează cu un material atît de sensibil, dar atît de eficient — cuvîntul, Eminescu și-a devansat epoca dînd o lecție de militantism fără egal în cultura noastră.

Document excepțional, am spune nesperat, asupra unui timp — și tocmai timpul tumultuos cînd s-au pus temeliile României moderne, ziaristica eminesciană, care cuprinde aproape toate speciile și genurile gazetărești — de la știre la comentariu, de la notă la eseu, de la cronică la pamflet — a avut un rol hotărîtor în dezvoltarea presei românești. Și nu numai a presei. Ea va rămîne, de altfel, un model și o sursă inepuizabilă de învățăminte pentru toți cei ce se vor dedica acestei nobile profesii în țara fostului redactor de la *Timpul*. Dar despre înalta școală de practică gazetărească a lui Eminescu, despre demnitatea ce a conferit-o funcției și titlului de redactor, cu un alt prilej ; poate la apariția, pe care o dorim cît mai apropiată, a volumului al X-lea din monumentala ediție edificată pînă la un punct de Perpessicius. Oamenii dispar, uneori prematur, despre încă un eminent slujitor al acestei ediții vorbim, iată, la trecut. Dar construcțiile în spirit de o asemenea anvergură în care ei se zidesc trebuie să continue, să fie desăvîrșite și să dăinuie prin vreme și vremuri.

Constantin COROIU

consemnări

urme pe zăpadă

cocorul alb

Deși calendarul îmi arată că mă găsesc în cea mai amărîtă zi dintre cele cuprinse în el, eu o simt ca pe o sărbătoare. Totdeauna, la prima zăpadă, a fost așa : o sărbătoare care oblojește rănile pămîntului, care îi acoperă putregaiurile, întreaga mizerie, copleșindu-ne ochiul, măcar pentru cîteva clipe, cu celeste imaculări. Deci, încep ziua astfel și fac mai multe numere de telefon, în vreme ce de sus curg neîncetat roiurile albe ale iernii. Alt și alt număr... Se înțelege, sînt numerele de telefon ale prietenilor. Celorlalți nu le pot strica ziua cu vorbe mirosind a sărbătoare. (Măcar atîta grijă am și eu față de ei). Cum nu-mi răspunde nimeni, dezamăgit, pun receptorul în furcă. De fapt, ce doream să le comunic ? Pur și simplu, voiam să le spun și lor că ninge sau că a început cu adevărat iarna. Niște banalități, nu ?... ca și cum ei n-ar vedea că ninge și n-ar simți mirosul de cetină curgînd de undeva... Așa că plec singur, să întîlnesc zăpada, prima zăpadă. Ca întotdeauna... Dar, după primii pași, după ce picioarele mi se afundă în pleava ei de argint, îmi dau tot mai mult seama că nu eu trebuia să le telefonez, ci ei, că eu eram cel care aveam nevoie să mi se atragă atenția că ninge, că s-ar fi putut să trec prin ziua aceasta fără să mă rețină nici o clipă din ea.

În locul bucuriei de altădată, mă afund în zăpadă, spunîndu-mi mereu, repetînd totul cu un fel de stranie absență, că anii se nasc și mor în același puf de frig și pustiu. Cu lunile lor de frunze și flori, cu zilele și nopțile de caniculă, cu ploile și cîntecele, cu zvîcnirile bucuriei și închircirile durerii. Parcă nu se mai deosebesc prin nimic, parcă nimic nu-i mai distanțează pe unii de alții, înșirîndu-se docili ca mărgelele pe ață. Și, zăpada, și ea este aceeași, la fel de albă și de veche ca în toți anii, fără să mai fie niciodată prima ci o veșnică repetare... Și totuși, mă încăpățînez să deslușesc pe albul zăpezii de acum desenul bucuriilor de altădată, cu toate că încep să învăț că iarna, cu zăpada ei, nu mai are în ea atîta bucurie slobodă, cît mai ales întristarea pecetluită de bătrînețe. Nu, nu sînt un om bătrîn și nici măcar obosit, însă semnele destinului pulsează, cînd și cînd mă trezesc în umbra stelei lui îndoliate...

Unde oare mă duc pașii acum, ce pîrtii vor să taie în zăpadă picoarele mele ?... Dar ce importanță mai are spre ce mergi sau cum mergi, cînd oricum nu te mai poți opri ?... Un chiot de copil, căruia îi răspund alte chiote la fel de curate, surpă zăpada printre crengile brazilor. Și săniuțele prind a porni, zboară parcă, sînt niște cocori albi pe care noi îi călărim cu chiotele noastre. Ne ținem strînși unii de alții și plutim peste hăuri de albă bucurie. Trăim într-o poveste, fericirea ne răsfață. În fantastica noastră inconștiență, nu simțim gustul sfîrșitului, încă n-am aflat că toate poveștile au și sfîrșit. Singura tristețe, ca o mîngîiere de bunici, ne cuprinde spre primăvară, cînd cocorii noștri albi încep să năpîrlească, să nu mai aibă putere în aripi. Dar bunica ne spune că se vor întoarce iar, după trecerea altor anotimpuri, ne mîngîie frunțile și noi, nepăsători, începem să căscăm. Ne este somn, ne este dor de vise și ne cufundăm în ele, văzînd chiar în plină vară venirea cocorilor albi, a primei zăpezi...

Merg încet, cuprins de tăcerea din jur. Mă afund în ea și tac și eu. Ce-aș putea face altceva ? De chiuit nu mai pot chiui și, chiar de-ar mai fi acel chiot, nimeni nu i-ar mai răspunde. Tac și ascult tăcerea zăpezii. O ascult și o simt cum îmi pătrunde în suflet, cum mi-l învăluie ca într-un giulgiu. Nu, nu acum timpul s-a oprit în loc, ci atunci..., atunci cînd călăream cocorul alb și îmi ștergeam picioarele la secerea lunii. De atunci a curs fără oprire, s-a rostogolit năvalnic, a fost rîul căzut din vîrful muntelui, tîrînd cu el și florile și mîlul.

Întîia zăpadă s-a prefăcut și acum tot în cocor. Poate e chiar cocorul de atunci. Numai că acum zboară nu cu mine, ci prin mine, cu gîtul, întins pe inima mea, întins nu să-și ușureze zborul, ci să-mi atragă atenția de oboseala adunată în el. Chiar dacă aripile-i mai lopătează cu tărie aerul...

Și totuși, ziua asta amărîtă din calendar și cu zăpada în reluare, rămîne plină de năluciri sărbătorești. E ca și cum, uitîndu-mă la copiii ce trec pe lîngă mine, eu însumi m-aș trezi în copilărie — cea mai fantastică sărbătoare a vieții fiecărui om. Mi-e de ajuns să văd ochii lor fără ascunzișuri și clipa asta se rotunjește aproape ca atunci.

Dar este o clipă numai, o clipă de amăgire, în vreme ce roiurile albe se prăbușesc mereu. O bucurie pe sub care cocorul alb continuă să-și întindă gîtul, ca pe un trunchi, pe inima mea. Mereu mai nesigur pe direcția de zbor. Chiar dacă aripile lui continuă să vîslească puternic...

Corneliu ȘTEFANACHE

inscripții

lebede negre

Nu cred în teurgie. Nu mă seduc argumentele falacioase ale celor care cred sau se prefac a crede că în pietre, animale, plante, rădăcini, parfumuri potrivite etc. rezidă anumite puteri misterioase, anumite forțe care circulă pe meridianele efluviilor de energie între macro și microcosm, monologă prietenul meu, Marele Melancolic.

— Oprește-te! Trebuie să restabilim dialogul, printre furcile caudine ale căruia, dacă vei trece, vei fi învins cu propriile tale arme.

— Sunt pregătit să trec, mă ironiză prietenul, zîmbindu-mi malițios. Dar să nu-mi vorbești despre existența în ființele vii a bipolarității inn și iang, sau despre energiile care traversează în mod ciclic corpul omului...

— ...sau al animalelor, plantelor... Nicidecum ! Chinezii știau de milenii că orice particulă din univers este energie, iar Einstein releva că „energia este indisociabilă materiei".

— Mă rog ! Cinci milenii între două descoperiri geniale, deși asemănătoare, cam mult ! Nu știu însă unde vrei s-ajungi.

— Hinc et tunc. Acolo, în imperiul adolescenței, atunci, în ajunul primei tinereți. Ți-ai intitulat, dacă-mi amintesc bine, primul tău volum „Lebede negre". Nu cumva...

— Niciun „nu cumva". Răspunsul e rotund ca o sferă, transparent ca un cristal. Adolescent, cutreieram străzile Vienei cînd un cunoscut, ieșit din umbra Domului Sf. Ștefan, m-a luat de braț și m-a rugat să-l însoțesc la Prater și Zoogarten. În grădina zoologică am admirat împreună fauna policromă și polifonă care, claustrată în cuști, reînvia peisaje exotice și încînta retina vizitatorilor. Dar nici o făptură, de la ghepard la pasărea colibri, nu mi-a reținut atenția decît doar cîteva minute. Despărțindu-mă de acel cunoscut, m-am îndreptat către castelul Schönbrunn. Asfințit de soare. Lumină portocalie învăluind zidurile estompate de patina vremii. Și deodată... Deodată, pe lacul din parcul castelului, pe lacul care se contopea cu orizontul, pe valurile albastre și verzi din dreapta punții solare de aur roșu, un convoi unduitor și tainic de lebede, de lebede negre de Tasmania, nu cîrd, nu cîrd, ci colier negru și prevestitor, talisman greu de mistere legănîndu-se între umerii fluizi ai apei de aur și safir, de aur și smaragd. Pluteau ca un destin, ca însuși destinul meu, aceste lebede negre. Vezi tu, se înduioșă Marele Melancolic, albatrosul este magnific și fascinant numai cînd zboară la mari altitudini. Pe puntea unei corăbii... mai bine tac, lăsîndu-l pe Baudelaire să continue. Lebăda însă, fie neagră sau albă, e magnifică și fascinantă, stranie și vaticinatorie, numai cînd plutește pe portativul undelor ca o cheie a lui fa, ca un bemol, ca un tragic semn de întrebare. În zboru-i liniar și săgetător, e o pasăre oarecare, cu gîtul prea lung și un trup înșurubat în el, respectînd regulile elementare ale aerodinamicii. Cînd plutește însă pe valuri, un sentiment straniu, depășind limita normalului...

— Stai ! am jubilat eu. Te-ai prins în propria-ți capcană. Recunoști ?

— Nu recunosc nimic. Nu cred în teurgie, se îmbufnă Marele Melancolic.

— Să lăsăm deci lebedele să-și urmeze destinul inspirator de umbre, iar cartea ta de asemeni. Habent sua fata libelli. Habent sua fata cycni. O, cîte mii de lebede au poposit pe valurile muzicii, dansului, poeziei, operelor dramatice... o-ho, Lacul lebedelor, Lohengrin...

— Nu cunosc decît tabla de logaritmi, se întristă Marele Melancolic. Ceea ce știu precis e că un cîntec de lebădă nu anunță numaidecît ultima operă a unui compozitor, a unui poet în pragul extincției. Dovadă...

— Taci ! Tu ești propria ta dovadă, tu ești efemera negare a unei milenare legende. Deși Friedrich Nietzsche spunea că orice muzică adevărată, originală, este un cîntec de lebădă.

Nicolae ȚAȚOMIR

convorbiri — 1884

Un grupaj reprezentativ din versurile lui Eminescu deschide întîiul număr din anul 1884 al revistei, dovedind, o dată mai mult, apogeul unei creații poetice geniale, izvorîtă din profunditatea unor meditații unice. Bunăoară, regăsirea de sine *(Glossa)* neputînd fi dobîndită prin înclinarea cumpenei reci a rațiunii înspre „clipa ce se schimbă" (o adevărată mască a fericirii) soluția ar fi postura de „privitor ca la teatru". Dar și zădărnicia (sensurile ei) nu oricine știe s-o învețe din cele ce-au fost, sînt și or să fie, căci legi („mijloace") universale guvernează totul, mai puțin ascensiunea la mărire a imposibililor „asociați" („Teamă n-ai, căta-vor iarăși / Între dînșii să se plece"). „Din cărarea ta afară" este orgoliul îndreptățit numai geniului, ca și în *Luceafărul*. *Oda* (în metrul antic), aduce și ea, în sinteza strofei finale, o apăsare biografică a presimțirilor fatale : „Piară-mi ochii turburători din cale, / Vino iar în sîn, nepăsare tristă, / Ca să pot muri liniștit, pe mine / Mie redă-mă !" În fine, *Sonet*-ul Veneției nu face decît să întărească, în obiectivarea motivului, o stare de spirit cu vibrații adînc răscolitoare egalată doar de expresivitatea specifică a rimelor-„clipe", cadențînd, vibrant, veșnicia...

În *Corespondența* de-acum obișnuită a lui Ion Ghica pînă și faptele neobservate direct au o tușă de veridicitate indubitabilă : „Nu am văzut oștirea turcească trecînd pe sub ferestrele noastre, dar ni s-a spus că au pornit pe la amiazi, soitarii [măscăricii] înainte îmbrăcați în haine pestrițe, cu coade de vulpi la căciuli, jucînd chiocecurile, strîmbîndu-se la lume pe uliță și făcînd fel de fel de caraghioslîcuri, după dînșii veneau meterhaneaua și tumbechiurile în sunetul surlelor și tobelor, iar în urmă oastea. Fiecare turc avînd pe umeri sau pe cialma [turban] cîte o pisică, o maimuță sau un coroiu. Răutăți n-au făcut, dar speriau lumea dînd desghinuri cailor și trăgînd la pistoale, în semn de bucurie". Biografia ce Ghica o consacră lui Teodor Diamant, cel cu falansterul de la Scăieni, putea fi exploatată într-un grad mai înalt, dacă nu în totalitate, de autorii filmului dedicat în anii din urmă cultivatului „filantrop și umanitar", căruia „mulți, foarte mulți din oameni care au jucat un rol în țară îi datoresc ideile generoase și patriotice", mai zice Ghica. De altfel, multe filme de-ale noastre, cu subiecte istorice, pierd din vedere lucruri în fapt esențiale. De pildă, în *Dacii*, unde numai Decebal e posesorul unui cal, o ambuscadă gen Posada ori Cosmin, e închipuită pe un platou neted, în *Mihai Viteazul* oștenii folosesc arcul într-o singură primă secvență ș.a.m.d.

Două *Notițe literare*, datorate (sub pseudonime) lui A. D. Xenopol și, probabil, Iacob Negruzzi, reproșează lui Hasdeu și, respectiv, G. I. Bogdan interpretări greșite pe texte slavone și germane. În ambele cazuri demonstrația se face cu aducerea directă a surselor în fața erorilor. Nicu Gane glosează și el pe marginea celei de a XX-a aniversări a „Junimii", cu amintiri focoase : „Dar aveam silistră-n vine și în piept izvor de foc, / Aveam inima bogată, stam călare pe noroc". La *Bibliografie o lapidară știre : „Poesii de Mihail Eminescu cu portretul autorului și o prefață de T. Maiorescu, un vol. în 8°, 307 pag. Editura Socec et Comp. București 1884". Probabil că e întîia dată cînd prenumele poetului e caligrafiat cu -l final.*

Lucian DUMBRAVĂ

george bălăiță sau depășirea ironiei prin patos

„Lumea" lui George Bălăiță nu se mișcă, nu se învîrtește. Ea pulsează continuu, are gust, miros, auz, este aspră sau catifelată, nepăsătoare sau ucigașă. Ea nu tinde spre un scop, nu parcurge distanța dintre început și final. Legile rațiunii îi sînt insuficiente. Le aplică sau ignoră cu nepăsare. Dreptatea nu o interesează, după cum pentru plată nu cunoaște răsplata. Oamenii lumii sînt legați între ei, se iubesc sau apreciază, își fac iluzii false, fără niciun temei. Oamenii aplică legile oamenilor, au nevoie de iubire și se îndrăgostesc de credință și încep să creadă. Cine le declanșează aceste trăiri nu este neapărat ființa potrivită. Un om scrie despre un alt om fără să aibă o justificare în importanța pe care o prezintă acel om.

Antipa este „omul fără însușiri". Are sau i se bănuiește o putere de o natură greu de definit. N-a făcut ceva anume ca s-o sugereze. Este nepăsător și glumeț, pierde vremea visător, rîvnește la seninătatea și ordinea domestică pentru ca din acest loc confortabil să se arunce în primejdiile infernale ale visurilor, tentațiilor, provocărilor destinului. El va muri datorită unei glume duse prea departe, ucis violent de un nebun care nu se știe cît este de nebun în credința unei continuități.

„Lumea în două zile" a lui George Bălăiță este un roman despre cosmicitatea fiecărui lucru, întîmplare sau ființa cărora le căutăm sensul și adesea li-l atribuim greșit. Rațiunile, calculele, legile sînt prea puține din cîte o guvernează. Ea n-are un „înțeles", ci e vie, violentă, întîmplătoare, de o nesfîrșită frumusețe. Și nebunul Anghel crede în continuitate, și Viziru pricepe că poate tot ce este de priceput pe lume se află în simbolul efemeridei care moare pentru a se naște altceva. Binele nu se poate despărți de rău așa cum **domestica** și **infernalia** sînt întrepătrunse și clocotitoare.

Cine scrie romanul „Lumea în două zile" și despre cine? Mai întîi fostul magistrat Viziru anchetează, adună mărturii, imprimă benzi de magnetofon cu tot ce se poate afla despre Antipa. Apoi, doctorul Lambrino înregistrează monologurile lui Anghel, prietenul și ucigașul lui Antipa. Înțelegem că romanul însuși i se atribuie lui Alexandru Ionescu. El a fost alături și împreună cu Viziru, Antipa, Anghel și ceilalți în mai toate împrejurările importante. Și, totuși, Viziru nu-i pomenește niciodată numele. Autorul romanesc n-a existat cu adevărat pînă la acea dată a scrierii romanului decît sub forma tăieturilor din ziarele care au scris despre el sau a altora care ne dau o idee despre un mediu ziaristic cu limbaj încleștat și codificat ideologic, constrîngător și înghețat în șabloane. Antipa „scria" și el tot felul de „fraze" al căror sens nu era priceput prea bine. El spune că „lucrează", așa cum spun artiștii. Lucrarea sa au continuat-o Viziru, iar apoi, Alexandru Ionescu, niciodată pomenitul. Și aici funcționează aceeași regulă cosmică: dacă a murit cineva într-un loc, în alt loc s-a născut altcineva.

Destinul, legea adîncă, este întîmplarea. Antipa a fost ales de Anghel ca urmaș al unei străvechi oglinzi simbolizînd înțelepciunea. Semnele după care a fost ales erau false. Cît de adevărată este mitologia oglinzii ne-o sugerează nebunia lui Anghel. La rîndul lui, Viziru a respectat ca ideal moral pe procurorul Jehac. Se dovedește însă că acest procuror împărțise mii de ani de pușcărie pentru nevinovați. Felicia îl iubește pe Antipa, fiindcă a trezit în ea iubirea. Știe că relația lui cu adevărul este un continuu adulter. În fine, pariul glumeț sau cinic pus de Antipa, care întocmește acte de deces, pretenția lui de a stabili exact moartea unui om, nu s-a întîmplat să-l cîștige niciodată. Și, la urma urmei, personajul Antipa n-are nici o însușire, nici o întîmplare semnificativă. El **pulsează**, se îmbibă de sunete, mirosuri, impresii. Nu face nimic, ba mai mult, se preface și minte.

Ideea de prefăcătorie, de **minciună**, de măsluire a faptelor, a vorbelor este una dintre imaginile lumii. Adevărul este tern, cenușiu și de necrezut. Așa fiind, nici minciuna dorită nu e minciună, ci o altă însușire a lumii, purtînd acest nume, convențional ca orice alt nume. Bucătăria Feliciei este pentru Antipa un univers de echilibru, dar și o întreagă lume mișcătoare, simțitoare, vie. Un gest neîndemînatec al bărbatului provoacă în bucătărie un cataclism și un poem cosmic. „Tăind o bucată de pîine, Antipa lovește cu cotul toarta unei cratiți, cratița dă peste un ibric plin cu ceva cafeniu, vîscos. Ibricul nimerește în același timp două pahare, Antipa sare să le prindă, nu reușește, dar, în salt, atinge cu capul polița cu vase goale, vasele se rostogolesc, țopăie cu mare veselie, așa că nimeni nu mai aude cum se sparg paharele, deodată e liniște, se vede orezul cum se scurge tăcut dintr-o farfurie răsturnată, un norișor de făină plutește sub tavan, ca un cîntec de greier se aude acum pocnetul smalțului în vasele tăcute și numai dumnezeu știe cum deodată frigiderul izbucnește în flăcări, pesemne din cauza unei cozi de pește afumat ajunsă în congelator".

„Lumea în două zile" se întregește (se desfășoară era inexact) în două zile la fel cu toate celelalte ale anului, chiar dacă sînt solstițiul și echinoxul. O singură zi din viața lui Leopold Bloom începea și încheia călătoria pe care alți Ulise o făcuseră în zeci de ani. Dacă Bălăiță are în romanul său o aluzie la Joyce, atunci ea se datorește doar faptului că sînt contemporanii aceluiași secol care a aflat totul despre o lume care se pierde în derizoriu. Altfel, sau dincolo de aluziile culturale pe care mintea scriitorului modern le face reflex, așa cum respiră, dincolo de instrumentarul tehnic cu care operează (monolog interior, relatare la persoana a doua, fișă de jurnal, roman în roman etc.) instrumentar care este un bun comun al romancierilor din a doua jumătate a secolului nostru. Bălăiță nu ține să-i „semene" lui Joyce. Cu cine se aseamănă însă în mod profund este Oblomov, al lui Goncearov. Personajul lui Bălăiță, Antipa face parte dintre marile temperamente, acelea care nu mai au nevoie de **evenimente**, de senzațional pentru a simți că trăiesc. Și Oblomov și Antipa sînt fire de praf ale universului, egale frunzei sau razei de lumină căzută pe un obiect. Există în „Lumea în două zile", ca și în „Oblomov", o **jubilație adormită**, o bucurie de a fi nu lucidă, ci în starea de a vegeta, de a lăsa să treacă seva universului prin minte, fără de stăvili niciunei preconcepții. „A nu face nimic" este forma cea mai completă de activitate, aceea de integrare în fluxul lumii. Nu voința, rațiunea, regula omului de bine care este Stolz (în „Oblomov") și Viziru (în „Lumea în două zile") îngăduie deplina integrare în necontenita **pulsație a universului**. Antipa ca și Oblomov poate ațipi sau dormita într-un fotoliu bucurîndu-se ca de o sărbătoare de mirosurile de scorțișoară, de bănuiala de activitate din bucătărie.

Dar, în viața universului intră și spaimele, și miturile, și legile, și credințele. Ele au rigoare și cod, cer respect și implicare. Antipa, ca organ al universului va fi victima firească și necesară a credinței și a legii pe care le sfidează cu imensa lui mulțumire de a fi. În „Lumea în două zile" totul se întrețese între natură, om și faptă. Doar pentru rațiune sînt sau par întîmplătoare relațiile care se stabilesc. Legăturile, motivațiile există în timp, în inconștientul colectiv, în simbol, în ceea ce s-a scris demult. Vorbele rostite la întîmplare de Antipa sînt cele cu care s-au scris mitologii, celor care au închis în ele table de legi, cele care au hotărît destinul uman. Ele, cuvintele există în univers, pulsează de viață, hotărăsc, fac dreptate sau ucid.

Acesta este al doilea strat viu din lume, din lumea lui Bălăiță. Viața este și una a cărților, a culturii, a tuturor celor ce s-au spus și se vor mai spune. În acest sens, viața acestui roman se hrănește cu viața altor romane. Cartea se naște din cărți, personajele trăiesc alte cărți, și destinul le este hotărît de ele. Unde se sfîrșește o carte, începe alta, după cum la moartea unui bărbat se naște cu siguranță un copil. Cărțile din „Lumea în două zile", romanul-anchetă al lui Viziru, romanul-document al doctorului Lambrino, romanul cu animale al lui Pasaliu și romanul lui Alexandru Ionescu sînt **ipostaze ale ficțiunii** romanești. Autorul ca și personajul său Antipa vrea să se apropie de adevăr, dar nu prin derularea faptelor, ci prin ipostaze ale lor. Așa cum Felicia n-ar crede în întîmplările terne și cenușii ale nopților în care soțul ei a lipsit de acasă, bănuind că ascund pericolul și misterul unei alte femei, și îl obligă să mintă, adică preferă ficțiunea, cititorul lui Bălăiță n-are nevoie de un adevăr tern și cenușiu, ci de adevărurile ficțiunilor multiple. La acest nivel, **minciuna** este arta. Felicia ca și cititorul vrea arta, măsluirea faptei brute, fabulația ironică. „Minciunile" funcționează ca apropieri de adevăr, prin învăluire, prin îndepărtări strategice, prin negări succesive, pentru a-l putea nu prinde, ci cuprinde și îngrădi. **Ficțiunile** sînt și în viață și în artă o cale de apropiere de adevăr, spune Bălăiță, și romanul său, ca orice construcție de univers, conține în mortar și teoria, regula construcției. Adică o definiție proprie dată romanului.

Poate cel mai important punct din definiția posibil de extras se referă la faptul că un roman trebuie să alcătuiască o **mitologie a cuvîntului**. Sau măcar o nouă odisee a lui. Dacă nu izbutește s-o facă, nici romanul nu există. Cuvintele zvîrlite la întîmplare de Antipa îi hotărăsc destinul. El pariază că poate stabili ziua exactă a morții unui om, îl desemnează, îi scrie actul de deces. Omul moare, dar cîteva zile mai tîrziu. Cuvintele, spuse, dar și scrise încep odiseea lor în lume. Odată provocate, acționează. Nu așa cum li s-a cerut pentru că au fost folosite în glumă, ușuratec, fără de credință. **Provocarea cuvintelor** e malefică. În prea marea ei iubire și gelozie, Felicia îi dorește soțului moartea. Se înspăimîntă și se rușinează de gîndul ei, dar gîndul, neexprimat și neauzit de nimeni pornește în lume. Magia cuvintelor stăpînește lumea. Oamenii gîndesc în cuvinte, cărțile sînt parte integrantă din ființa oamenilor, prin cuvinte își definesc lumea și credința. Din cuvinte se închegă ficțiunile despre lume, adică părțile de adevăr dobîndite de fiecare. Antipa, — viclean, glumeț, ironic, mincinos leneș — naște lumi de mitologii ale cuvintelor viclene, glumețe, ironice, mincinoase, leneșe. Din ele se adună alte lumi: de subterfugii, ipoteze, bănuieli, supoziții, adică însăși ficțiunea. Romanul ca atare nu are ceea ce se cheamă scene, personaje, acțiune, dialog. Tot instrumentarul clasic al prozei este modificat cu rafinament. Forma lui veche abia se mai distinge. Un dialog este repovestit, un monolog este visat, o discuție este transmisă de un al treilea. Nimic nu rămîne obiectiv, ci trece prin filtrul de cuvinte, interpretat, sau spus în stare de ațipeală, de vis sau beție. Forma directă, adică „adevărul tern și cenușiu" este refuzată de autor. El, ca și personajul lui, minte, fabulează, măsluiește chiar și mijloacele romanului.

O nesfîrșită și tandră **ironie** stă la baza creației „lumii". Ironia lui Bălăiță se aplică, fără părtinire, naturii, oamenilor și dramelor lor, artei romanului. Oamenii prinși în probleme sociale sau sufletești, în încrîncenări ale instinctelor sau în goana după putere, adevăr, iubire sînt văzuți de ochiul romancierului cu solemnitate dar și cu îngăduință. Cum spune Janckelevitch, ironia „are slăbiciune pentru ceea ce batjocorește, și totuși batjocorește, pentru că a trecut prin faza antitezei malițioase; bonomia (ei) nu este înduioșarea ridiculă a primei naivități, ci o tendință maturizată de rînjetele cinismului".

Nicodată sarcastic, autorul nu este niciodată idilic. Ura sau iubirea se cumpănesc. Nu apar intrigi, solide, ci doar ca nuanțe, interferențe, sentiment amestecat. Cu siguranța mersului pe sîrmă și ajutat de prăjina care restabilește echilibrul de cîte ori piciorul tinde să calce alături, ironia freamătă. Ea este principiul nașterii lumii. Autorul ironic nu face nici un efort pentru a „clarifica", pentru a unifica într-o singură categorie natura umană sau cea a romanului. Acest efort de unificare ar fi mai puțin util, ar avea mai puțină pondere decît hotărîrea de a-i cerceta și urmări cele mai diverse manifestări și aspecte. Diversitatea lunecoasă, incertitudinea senzației și cu atît mai mult a legilor deduse de oameni, legi cărora li se supun, ca și cum un dumnezeu li le-ar fi dictat, fac din „lumea" lui George Bălăiță o creație naturală, splendidă și înspăimîntătoare, așa cum este natura.

Ironia lui George Bălăiță față de roman este visătoare. Simțim, așa cum vrea autorul, că un anume pasaj l-a scris cu gîndul la mersul troicii prin Rusia lui Cicicov. Simțim depărtările și auzim tropotul cailor.

Literatura lumii aparține oricărui creator al altei lumi, paralelă, diferită de celelalte. „Domestica", crede Bălăiță, este cunoașterea și iubirea marilor creații românești, dar de pe această platformă sigură, tihnită, autorul se zvîrle în „infernalia", primejdioasa, plina de riscuri creație personală. Descifrarea sensurilor și a simbolurilor „Lumii în două zile" o oferă chiar romanul. Unul dintre cele mai importante și mai adînci straturi este cel al misticii cuvîntului, al legăturii între indivizi și destine din timpuri și spațiuri diferite. Suficiența rațiunii cade victimă esenței ironice și ambigue a lumii. Aici, **ironia** care susține edificiul lumii lui Bălăiță e depășită prin patos. Căci, ironia nu e o joacă a inteligenței, ci un mod larg tolerant de interpretare prin zîmbet. Monopolul dictatorial asupra adevărului i se pare prea puțin autorului. Ironia este detașată, simpatizînd cu ciudățenia sau bizareria și însoțindu-se ascuns și complice cu solemnitatea și grandiosul.

„Lumea" **pulsează**, asemeni naturii, plină de particularități și contradicții. Fiecare frază a romanului are gust, miros, poate fi pipăită. Bălăiță nu este un „pitoresc" în sensul metaforiștilor și colecționarilor de cuvinte poetice, savoase, dialectale, arhaice. Limba folosită este cea mai exactă și mai academică a zilelor noastre. Ea e folosită pentru a spune, pentru a nuanța ceea ce a spus, pentru a intermedia, a exprima împrejurul celor spuse, sau chiar a le nega. Fraza nu are pretenția înghețată a definiției, hotărîrea încrezută că spusul este „odată pentru totdeauna". Unduioasă, glumeață și senzuală, pulsează ca toate elementele lumii din care face parte și pe care o servește exprimînd-o. Prins de ironie și șăgălnicia vieții vii, cititorul se trezește brusc în alt registru. Cel al patosului visător, al „ațipelii" care aduce la suprafață pulberea misterioasă din natură, om sau destin. Frumusețea acestor pagini, poetica lor subtilă înfioară, așa cum capitolul marelui ger din altă carte a lui Bălăiță, „Ucenicul neascultător", răcește aerul din odaie, înfrigurează ființa cititorului. Așa înțeles, **patosul** „Lumii în două zile" este o aură a ironiei ca principiu al universului care pulsează. El, patosul, face din roman unul dintre cele mai „artistice" din cîte are literatura noastră.

Maria Luiza CRISTESCU

reflecții ideologice

De curînd a apărut sub egida Editurii „Junimea" din Iași, o valoroasă lucrare sugestiv intitulată „Reflecții ideologice", aparținînd sociologului ieșean dr. Alecu Floareș. Lucrarea vine să abordeze un subiect de o stringentă semnificație pentru viața spirituală națională, oportunitatea unei asemenea scrieri atît în lumina imperativelor ideologice actuale, în deosebi a tezelor de la Mangalia, cît și pe baza unor motivații care țin de domeniul vieții internaționale, de particularitățile vieții ideologice contemporane.

Într-o epocă istorică ca cea pe care o străbatem în prezent, în care se manifestă numeroase procese și fenomene contradictorii, paradoxale, în care se pun cu acuitate atîtea probleme dramatice legate de condiția umană, de destinul omului contemporan, de prezentul dar mai ales de viitorul omenirii, pe plan ideologic înregistrăm tendințe diametral opuse de explicitare și de fundamentare a unor căi și modalități de soluționare a acestor întrebări cruciale, în funcție de viziunile filosofice, de interesele sociale și de clasă ale exponenților diverselor doctrine sau curente de gîndire.

În condițiile diversificării și ale accentuării caracterului virulent al confruntărilor ideologice mondiale ne apare și mai elocventă necesitatea și utilitatea unei lucrări ca aceea scrisă de dr. Alecu Floareș, ea propunîndu-și să servească drept îndreptar, ajutînd cititorul să descifreze principalele tendințe ideologice, conținutul de idei și mesajul, finalitatea principalelor doctrine politice, filosofice și social-economice contemporane.

În acest spirit autorul procedează la o analiză judicioasă a trăsăturilor specifice confruntărilor ideologice, demonstrînd perenitatea și veridicitatea tezelor fundamentale ale gîndirii marxiste în explicarea și interpretarea fenomenelor social-economice și spirituale ale capitalismului, caracterul imanent, logic ireversibil al procesului de trecere de la capitalism la socialism, a influenței covîrșitoare a ideilor marxismului, a socialismului științific asupra conștiințelor și opțiunilor maselor populare.

Reține atenția contribuția meritorie a lucrării la combaterea argumentată a caracterului nefondat, tendențios al unor doctrine burgheze care au decretat sentențios că epoca contemporană s-ar caracteriza prin declinul și sfîrșitul ideologiilor. Bazîndu-se pe o temeinică documentare din literatura de specialitate, dr. Alecu Floareș, probează caracterul apologetic, neștiințific al unor teorii și doctrine nemarxiste contemporane cu privire la problematica claselor, statului, democrației, culturii, națiunii etc. În deosebi teoriile nihilismului național, cum sînt teoria suveranității limitate, mondialismului, competenței organelor de decizie, fac obiectul unor ample dezbateri critice. Prezentîndu-se, în antiteză, contribuția teoretică și practică creatoare de excepție a partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu la demonstrarea locului și rolului națiunii și statului național în lumea contemporană, precum și în perspectiva devenirii societății umane. O valoare deosebită prezintă, de asemenea, înfățișarea aportului partidului nostru la analiza și definirea epocii contemporane.

Dar lucrarea „Reflecții ideologice" abordează în mod predominant problematica social-economică, politică și spirituală a societății românești contemporane, reliefînd contribuțiile frontului ideologic românesc la îmbogățirea patrimoniului gîndirii marxiste pe baza experienței noastre în edificarea civilizației socialiste. Lucrarea se preocupă amplu de dezbaterea acestor contribuții românești în capitole cum sînt: **Creativitate și spirit revoluționar în concepția P.C.R.; Contribuția P.C.R. la dezvoltarea gîndirii și practicii revoluționare; Fundamentare și evaluare în politica P.C.R. etc.**

Cum era și firesc lucrarea „Reflecții ideologice" rezervă un spațiu amplu **problematicii conștiinței socialiste**, realizînd o investigație interdisciplinară a acesteia, (în cadrul unor subcapitole cum sînt: **Elemente conceptuale; Despre structurile conștiinței sociale; Direcții ale dezvoltării conștiinței socialiste; Conștiință, democrație, responsabilitate; Cultura și dezvoltarea conștiinței etc.**), precum și reliefarea interrelațiilor sale, cu alte fenomene ale suprastructurii ca **democrația, cultura, competența, libertatea individuală și socială, responsabilitatea** etc.

Conștiința socialistă este privită de autor ca o dimensiune a vieții spirituale a societății noastre, ca un instrument de cunoaștere a realităților sociale, și de formulare riguroasă a unor judecăți de valoare, de autocunoaștere, o forță motrice transformatoare a progresului la cote valorice superioare, de realizare a programelor dezvoltării sociale și totodată un factor prospectiv, indispensabil. În elaborarea proiectelor devenirii noastre pe traiectoria istoriei. Autorul relevă că prin conștiința socialistă a omului societății noastre actuale trebuie să înțelegem însușirea unui ansamblu de idei, teorii, concepții înaintate cît și atitudini, comportamente, stări de spirit revoluționare, o receptivitate deosebită pentru ansamblul problemelor cu care se confruntă națiunea, preocuparea pentru căutarea și descoperirea unor modalități, maniere noi de rezolvare a problemelor care să determie creșterea eficienței economice și sociale. Este deasemenea subliniată elocvent, legătura organică dintre **conștiința politică și conștiința profesională** mai ales în condițiile actuale ale revoluției științifice și tehnice, cînd asistăm la o perisabilitate atît de rapidă a experiențelor, tehnologiilor și deprinderilor de muncă, accentuînd necesitatea perfecționării, autoperfecționării, a reciclării cunoștințelor de specialitate.

Lucrarea pune în evidență raportul dialectic dintre **conștiință și democrație**, relevînd atît ideea că pe terenul unei democrații autentice se dezvoltă conștiința politică a membrilor societății cît și faptul că, la rîndul său, democrația socialistă, valențele sale pot fi fructificate corespunzător numai de către oameni cu o înaltă conștiință socială, politică etc., numai pe această bază autoconducerea muncitorească, autoguvernarea pot atinge parametri superiori, iar deciziile adoptate pot dobîndi un grad maxim de eficacitate.

Demne de menționat sînt opiniile autorului în sensul că nu trebuie să considerăm **cultura doar ca o simplă podoabă spirituală a individului**, pentru că atunci nu s-ar motiva eforturile, investițiile societății, ci, dimpotrivă, **un factor implicat în promovarea progresului general, o condiție sine qua non a dezvoltării conștiinței civice și profesionale, a competenței și a participării responsabile la conducerea societății.**

Lucrarea dr. Alecu Floareș depășește valoarea intrinsecă a unor reflecții în sine, aflîndu-ne de fapt în fața unei lucrări de semnificație ideologică și politică deosebită, ținînd seama atît de structura tematică la care ne-am referit, cît și de analiza aprofundată a unor probleme majore ale lumii contemporane și ale societății românești actuale, într-o viziune sistematică, pluridisciplinară și prospectivă, ceea ce reprezintă o contribuție incontestabilă la îmbogățirea patrimoniului gîndirii filosofice și politologice.

Reflecțiile ideologice este o carte care se adresează nu numai cercetătorilor, cadrelor didactice din domeniul stiințelor sociale ci publicului larg din țara noastră. Ea constituie o lucrare de referință, un instrument de studiu, o sursă de îmbogățire a informației, de aprofundare și verificare a cunoștințelor ideologice, pentru toate categoriile sociale. În același timp cartea dr. Alecu Floareș se remarcă printr-o reală utilitate practică, prin coordonatele sale politico-ideologice și spiritual formative, prin sintetizarea și generalizarea unor experiențe acumulate de către sistemul nostru de propagandă și educațional, în procesul modelării conștiinței socialiste, ca și prin manierele, modalitățile pe care le sugerează, de ridicare a acestor experiențe formative la noi dimensiuni valorice, în consonanță cu imperativele actualei etape istorice pe care o străbate poporul nostru.

M. Gh. CONSTANTIN

noutăți editoriale

La Editura Minerva a apărut volumul al 4-lea din seria *Scrieri* de Eugen Jebeleanu. Intitulată *Continente zburătoare* (II) cartea cuprinde tălmăciri din lirica scriitorilor Ady Endre, Józsej Attila, Petőfi Sándor, Radnoti Miclós, Vladimir Maiakovski, A. S. Pușkin și Carl Sandburg.

Doina se intitulează cel mai recent volum de poezie al lui Cezar Ivănescu, tipărit în editura Cartea Românească. Și aici poetul rămîne același supus-răzvrătit al firii. Citâm din *Doina (Melodie fără sfîrșit)*: „mânc durere, beau otravă, / și cu groaza mă răsfaț, / mă omoară cu zăbavă, / Moartea mea fără de sat (...)".

Ion Frunzetti a încredințat spre tipărire un nou volum de versuri Editurii Cartea Românească — *Tălmăcirile clipei*. Iată-l apărînd și înfățișîndu-ni-l pe autor pendulînd liric între eternul uman și eternitatea temporală.

De la Editura Eminescu au sosit în librării două romane: unul intitulat *Uitarea și neuitarea inocenților* de Corneliu Rădulescu și care vorbește despre viața și idealurile unui tînăr istoric contemporan, cel de al doilea aparține lui Alex. Rudeanu: *Rușinea familiei*. După *Pietrele acestei case* (1975) și *Fratele norocos* (1980) acest volum continuă cronica unei familii din zilele noastre.

Studii de literatură de Traian Cantemir este un volum apărut la Editura Junimea. Considerațiile istorice și critice se opresc atît la personalități de strălucit renume ale literelor românești, cît și la altele asupra cărora „istoriile literare trec în goană" (T. C.).

Dintre traduceri — două titluri apărute la Editura Univers: pentru colecția „Romanul secolului XX", Virgiliu Ștefănescu-Drăgănești a tradus romanul lui Rosert Penn Warren — *Dreptatea lui Jeremiah Beaumont*.

— A fost tipărită de asemenea o densă serie de studii aparținînd iugoslavului Nicola Milosevič reunite sub titlul *Eseuri de antropologie literară*.

M. A.

panoramic editorial

VASILE NECHITA : „M. Eminescu, Economia națională"

A apărut, recent, în Editura Junimea — Iași o excelentă lucrare, sub semnătura distinsului economist și profesor dr. Vasile Nechita, intitulată : *M. Eminescu, Economia națională.* Încă în anul 1876, într-o conferință ținută la Junimea, publicată și în „Convorbiri literare" (1.VIII.1876), M. Eminescu examinează cu multă profunzime, situația din țară sub raport istoric-politic și social-economic. „Vecinătatea cu Austria este omoritoare pentru noi, dacă nu ne vom trezi de cu vreme". El este împotriva subjugării economice streine *(Influența austriacă,* în „Convorbiri literare" din 1.VIII. 1876).

Cu arzătoare dragoste de țară, cu bogată informație social-economică și înzestrat cu o uriașă capacitate de pătrundere a esențialului din politica economică a vremii, apare și Mihai Eminescu, între cei situați pe altă poziție decît cea oficială. Dr. Vasile Nechita reușește să ne informeze, complet și profund, despre concepția social-economică a marelui nostru gînditor. Facem, din capul locului, precizarea că în cele ce urmează nu ne vom ocupa de aspectele literare și lingvistice ale Antologiei în discuție (atari probleme ne depășesc și apoi ele au fost supuse, deja, atenției specialiștilor și marelui public de acad. Șerban Cioculescu), ci doar de cîteva dintre cele strict economice ; mai precis, vrem să ne facem cunoscute cîteva gînduri și reflexii cu privire la conținutul, oportunitatea și însemnătatea lucrării editorial-științifică.

Din acest punct de vedere considerăm că lucrarea *M. Eminescu, Economia națională*, elaborată de dr. Vasile Nechita este o realizare notabilă, ce merită a fi remarcată și apreciată ca atare. Este cea dintîi antologie eminesciană cu caracter exclusiv economic ; este o carte de specialitate, de mult cerută și așteptată, care vine să umple un gol în literatura noastră economică și nu numai economică.

Remarcabil, așa cum sublinia și acad. Șerban Cioculescu, este *Studiul introductiv ;* contribuție de fond a cercetătorului Vasile C. Nechita, *Studiul introductiv* „prezintă sub toate fețele gîndirea economică a lui Mihai Eminescu", într-o manieră elevată, sobră, echilibrată și judicios nuanțată ; stridențele, exagerările și aprecierile fanteziste sînt ocolite cu grijă ; permanențele gîndirii economice eminesciene, logica sa interioară, veridicul și rigurozitatea științifică se desprind cu claritate din fiecare grup de probleme și pagină în parte.

În ceea ce privește textul economic propriu-zis al marelui nostru poet și ziarist, dorim să reliefăm doar faptul că este *foarte bine structurat ;* că adună la un loc *cele mai reprezentative* studii, articole și note economice ; că este alcătuit, în cea mai mare parte, din manuscrise și articole *inedite,* culese direct din paginile *Caietelor* și ziarelor „Curierul de Iași" și „Timpul" ; că *întregește* publicistica din perioada ieșeană cu noi materiale neincluse în *Opere IX ;* și că într-adevăr în transcrierea și colaționarea textelor s-au *strecurat unele erori,* ce diminuează și nu anulează meritele editorului și editurii ; limitînd discuția la acest unic aspect, foarte important de altfel, supraapreciindu-l, lăsînd la o parte elementele de conținut și nepunînd în balanță plusurile și minusurile întregului, inclusiv ale părții în suferință, riscăm să ajungem în situația, puțin plăcută, a celor care de dragul copacilor nu văd pădurea.

Nu mai puțin interesantă și mai plină de substanță ni s-a părut secțiunea intitulată „Note și comentarii" ; la obiect, densă și convingătoare, această parte a Antologiei *Mihai Eminescu, Economia națională* aduce o contribuție reală la stabilirea paternității unor texte economice eminesciene, neluate în seamă de nici un editor pînă în prezent, și un plus de informații și de argumente referitoare la cele care au mai fost deja publicate în alte ediții.

Așadar, privită în ansamblu, în toată întinderea și sub toate fețele, cu luminile și umbrele ei, Antologia *M. Eminescu, Economia națională* este, incontestabil, o reușită științifică și editorială, este un valoros și binevenit omagiu adus ilustrului nostru poet și jurnalist. Este neîndoios că o asemenea lucrare înalță prestigiul culturii economice românești.

D. RUSU

N. BARBU : „Biografie și creație"

N. Barbu este departe de a fi un necunoscut pentru publicul de teatru. Numele lui circulă de aproape 40 de ani prin cărți, ziare și periodice, girînd texte critice menite să califice fenomenul spectacular în ansamblu, dar mai ales textul. Fiindcă N. Barbu este dintre puținii noștri oameni de condei care n-au încetat, de-a lungul anilor și al modelor, să considere teatrul drept un gen literar, alături de celelalte și în egală măsură îndrituit să recomande pe autor. Dar nu despre criticul ascuțit și cultivat avem intenția să întîrziem în această rostire, cît despre istoriograful care și-a propus, în continuarea lui Teodor Burada, să păstreze vii luminile teatrului din Moldova. Toate marile nume ale Iașului, de la Aglaie Pruteanu la Margareta Baciu, de la State Dragomir la Tudor Călin și Miluță Gheorghiu s-au bucurat de accentul evocator al acestui urmaș de glorioase tradiții. Era firesc să vie rîndul lui C. Ramadan. Nădăjduim însă că, după el, să continue, spre informarea și plăcerea noastră, și alte lucrări de același gen.

Fiindcă astăzi comunicarea între scenele din capitală și cele din provincie este mai liberă decît înainte de război, cînd viața de teatru, cea luată în seamă, se desfășura mai ales în București, iar oameni de specialitate aveau rareori ocazia să urmărească evoluții și performanțe ale personalităților provinciale. Noi înșine, abia în 1945 și datorită sfatului amical al lui Aurel Ion Maican l-am putut vedea, pentru prima oară pe scenă, pe Const. Ramadan interpretînd pe Mitrici din „Puterea întunericului" de Tolstoi. Calitatea oficială pe care atunci o dețineam ne-a îngăduit să convocăm trupa ieșeană la București ca s-o putem aprecia. A fost una din cele mai mari emoții pe care ni le-a oferit teatrul. Aplaudînd pe marele actor ne-am dat încă o dată seama cîtă dreptate avea cronicarul spunînd că „nasc și la Moldova oameni". Cartea lui N. Barbu se desfășoară pe dublul plan, al vieții și al artei. Dincolo de perspectiva direct biografică, autorul urmărește pas cu pas evoluția artistului, etapele mari ale creației sale scenice.

Și totuși din ce valoroase elemente s-a înălțat piscul realizărilor ieșene ! La un moment dat Kiriacoff răspundea de scenografie, Ion Sava de regie, de undeva de sus marele îndrumător Ion Aurel Maican reușind să dea viață nouă lui Molière, lui Caragiale, lui Tolstoi, prin mijlocirea și a acestui ambiguu dar inimitabil Ramadan. Creația lui ținea deopotrivă de tragic și de comic, iar legătura o făcea viața, fiindcă Ramadan — și este meritul lui N. Barbu să o fi înțeles — izbutea să însuflețească arta cu accente de viață și să dea vieții altitudine artistică. Luminile pe care N. Barbu le risipește în pagină ne permit să-l situăm pe marele actor ieșean într-o glorioasă filieră scenică în care s-au înscris Iancu Petrescu, Ion Sîrbul, Gh. Ciprian, Gh. Calboreanu și atîția alții, cu talentul specific al cărora Ramadan era atît de înrudit. La Iași sau la București, Ramadan aducea pe scenă acel iz inimitabil care era al neamului dar care ajungea pe această cale la universal. Arta actorului este, firește, pieritoare iar mijloacele de mass-media nu au remediat decît în mică măsură acest trist neajuns. Această împrejurare, însă, ne sporește obligația de a da seamă, obligația noastră, ca martori ai epocii. N. Barbu poate privi cu satisfacție la opera pe care a împlinit-o ca ieșean, ca român, ca spirit critic. În această din urmă privință trebuie să amintim meritul fundamental al cărții, acela de a scormoni procesul mereu misterios al creației artistice din totdeauna, proces pe care pînă astăzi mintea omenească n-a izbutit să-l lumineze și să-l explice pe deplin.

Citind cartea lui N. Barbu „Biografie și creație", avem prilejul de a înțelege, prin om și prin artist, o epocă.

N. CARANDINO

IOANA CRĂCIUNESCU : „Iarnă clinică"

Furia clipei, repudiind în scrîșnetul ei amar orice vivacitate optativă, răzbate în poemele *Ioanei Crăciunescu,* nume pomenit des printre cele ale valului poetic '80, ca urmare a interesului stîrnit pe seama volumului cu titlu ostentativ prozaic *Supa de ceapă* (1981), unde variilor influențe venite dinspre Ion Drăgănoiu sau Virgil Mazilescu, în segmentarea pulsativă a vieții poeticului, li se alăturau destule accente din poezia de spectacol al limbajului, practicată de mai noii veniți. Gustul pentru autenticitatea dusă pînă la rană a diurnului, pentru radiografierea miracolului marginalizant, apare intact în *Iarnă clinică* (Ed. Cartea Românească, 1983), lui adăugîndu-i-se acum nu numai o mai bună stăpînire a discursului poetic, dar și o mai pronunțată aderență la o retorică expozitivă, în nici un fel fardată sau trucată, lăsată în libertatea ei învolburată. Din acest punct de vedere, avem de a face cu un evident progres de la o carte la alta. Autoarea, actriță, are un sarcasm al notației cu care avansează în ungherele intimității, de unde extrage surprinzătoare deșeuri sentimentale ori reminiscențe de memorie, tratate cu disprețul superior al lucidității. Ioana Crăciunescu nu e prima poetă venită dinspre lumea scenei, dar — spre deosebire de alți colegi care confundă scrisul cu un hobby oarecare —, ea refuză cu toată convingerea cabotinajului să inunde plasma poemelor și tocmai franchețea cu care e alungată frivolitatea creează efervescență particulară textelor : „Ce criză de cuvinte, ce gust de criză de stomac, / ce fiere verde în chiuvetă. // Oameni și obiecte în care aglomerăm timp, / sentimente, obsesii, erori de sentimente, / senzații cu forme convinse de certitudini, / trișează, mereu trișează. // Scot așii din mineci, scot îngeri plătiți să fie îngeri, / impușcă elani în taigaua imaginată de mine ! // Sărutul lor îmi despică ființa / precum cireșul tînăr cade sub o secure ce-și cunoaște drumul /.../ Cît dispreț i-a trebuit minții să-mi născocească un astfel de trup ! // Gravidă cu toți morții pe care i-am iubit / las mîinile tale să-mi fie moașe...".

Antimelancolia înseamnă nu refuzul melancoliei, ci persiflarea ei, decuplarea stării de confortul care o favorizează. În atari condiții, chiar și poemele de dragoste capătă un aer nefiresc de răutăcios : „Te priveam cu îngăduința unui cîmp înflorit. (Cîmp înflorit cu flori de bumbac. Mămoasă și caldă.) // Pești negri scăpau prin rîuri ucise / de guri de petrol. // Casa mă aștepta s-o reclădesc, să trăiesc / înlăuntrul ei, pat auriu, / coșciug scump. // Un gutui devastat de omizi îți pomenea numele, / după tine țipau lanuri de mentă uscată...". În dese rînduri, piesele au ca titlu consemnarea datei și a orei la care a survenit „imaginea" („În haită un crud asalt de imagini viitoare" — se spune într-un loc) — o imagine în general pulverizată, cu secvențe imbricate incoerent. Caleidoscopul revelației, în care impresiile sînt trecute printr-un filtru „critic", lasă uneori să-i scape și unele violențe de exprimare, fapt ce împinge spre morbid efortul liric. Cum tendința e din ce în ce mai vizibilă în *Iarnă clinică,* o subliniem ca pe o excentricitate, capabilă să degenereze în viciu. Construind mereu imagini cu semn negativ în față, într-un soi de stăruință în supliciu, poeta nu rezistă ispitei de a îngroșa propriile fantasme și aceasta din dorința de a solicita cu orice preț un efect convenabil. Ioana Crăciunescu nu este o ironică și nici predispoziții parodice nu pare să nutrească. Îngroșările de care vorbeam sînt mai degrabă de sorginte expresionistă și ele trebuie puse în legătură cu acțiunea de defeminizare a poeziei feminine, unde poeta noastră are destule aliate recent afirmate : „Sătulă, femeia blîndă își dezmiardă fiara / tolănită în pîntec. Fiară sătulă. // Haotic, de pe străzi, din case necunoscute / rîsul ei se întoarce domesticit de viață. / Viața ei domesticită de moarte. // Ambițios peste măsură, un bărbat / fluieră-ncet și în jurul trupului ei întinde / sîrmă ghimpată / carne roșie înflorește gardul de ghimpi...". Forțat de dragul morbidității, expresionismul astfel actualizat poate jena pe cei care i-au citit la timpul potrivit pe Gottfried Benn, Georg Heym sau Georg Trakl. Oricum, ecoul acestora este cît se poate de clar la Ioana Crăciunescu și e curios numai de ce cruzimi enunțiative poate fi în stare neofeminismul.

Dincolo de asemenea imprudențe de ton, care divulgă o furoare specială, *Iarnă clinică* este cartea unei poete adevărate, de o emotivitate stranie, scormonind latențele sufletești în căutare de vedenii.

Cristian LIVESCU

ION GHEȚIE : „Drumul"

Cartea lui Ion Gheție este romanul unei inițieri. Trei personaje, naratorul, Cristea și adolescentul Mircea, fug, dezorientați, din apropierea frontului, în căutarea unui refugiu mai sigur pentru ultimele zile ale marii conflagrații mondiale. Adunați întîmplător la un loc, în panica bombardării orașului lor, determinați de motive (Mircea și Cristea) cu greu dezvăluite să plece de acasă, merg încotro văd cu ochii, singurul reper — calea ferată, singurul țel, așadar : „Mergeam numai atît cît să ajungem într-un loc unde urechea nu mai prindea bubuitul tunurilor" (p. 26). Dormind prin păduri, prin șurile țărănești, prin adăposturi părăsite în graba evacuării, mîncînd din rezervele unui geamantan străin uitat pe peron sau din ce găsesc ici și colo, descoperă peste tot urmele războiului, urme denumite foarte plastic de colericul Cristea : „Pe aici a trecut dracul, zise el și făcu semn spre o groapă adîncă de lîngă noi. Uite urma copitei. Uite și-acolo, și-acolo. A sărit peste linie și dus a fost. Strașnică țopăială". (p. 29). În final se pripășesc într-un sat (fără îndoială că neocolit de foc), unde popasul cel mai lung e făcut în localul primăriei, laolaltă cu o gloată foarte pestriță, a cărei psihologie este bine prinsă într-o singură frază de un bătrîn, altă gazdă a fugarilor : „Își închipuie că dacă s-au adunat mai mulți laolaltă, sînt mai apărați." (p. 135). Vestea că războiul s-a sfîrșit le aduce febrilitatea întoarcerii acasă, dar, ca un ultim avertisment și ca o glumă sinistră, o altă victimă rămîne culcată „cu urechea lipită de pămînt, pe frunzele ruginite de nuc." (p. 156) — Mircea.

Cum spuneam, *Drumul* este romanul unei inițieri, săvîrșită în circumstanțe tragice. Mircea, abia ieșit din copilărie, sfios și pudic, nedeprins cu duritatea vieții și viciile maturității, primește o lecție totală în numai cele cîteva zile sau săptămîni ale aventurii sale. Prins între un Cristea robust, cinic, fără scrupule, și între naratorul interiorizat, delicat, despre ale cărui preocupări înalte sînt strecurate aluzii discrete, asistînd sau luînd parte direct la nocturne răbufniri de ură și disperare, la conflicte mute datorate tensiunii în care trăiesc, ocrotit sau brutalizat cînd de unul cînd de celălalt, își leapădă repede haina inocenței. „Desăvîrșirea" pregătirii sale pentru viață se întîmplă în amintitul local de primărie unde trăiește primele emoții erotice. Și nu numai atît : atmosfera (amintind de *Groapa* lui Eugen Barbu) încărcată de aburii alcoolului, ai jocului de noroc, ai tensiunii erotice supralicitate de frică, de traiul în comun și de sentimentul morții oricînd posibile (tensiune încleștînd colocatarii în încăierări sîngeroase) — dar și vagile dovezi ale unei solidarități subterane, îl maturizează dintr-odată. Mircea nu a trecut din adolescență direct în moarte, natura avînd în cazul său decența să-l lase să descopere la lumina unui fulger măreția și cruzimea și cinismul vieții.

Dimensiunile reduse ale acestui roman nu-l împiedică pe autor să contureze o realitate foarte veridică, psihologii din cele mai diverse, scene foarte convingătoare și plastice. Aș aminti scena începutului bombardamentului, din primele pagini ale cărții, cuprinzînd și goana nebună a mulțimii dezumanizate de teroare, goană către nicăieri. Este o imagine simbol, semnificațiile sale imediate întinzînd tentacule înspre generalizare. Nu, nimeni nu-i poate salva, cerul e mort, dar nu gol, așa mișunînd de mașinile infernale, așa privindu-i din mii de ochi foarte concreți. Aș mai decupa și scenele din podul primăriei, pictate în culori foarte violente, în care roșul expresionist este culoarea de fond și ai căror protagoniști au ceva de caricatură grotescă. Nu e de mirare cînd au un autor — războiul — cu un așa accentuat simț al absurdului.

Drumul e romanul unui scriitor cu un foarte accentuat simț al limbii și al dramati-

Mariana CODRUȚ

MARCEL MUREȘEANU : „Amurgul furtunilor"

Sub semnul discreției, elegiile resemnate ale lui Marcel Mureșeanu, regizate în nota sentimentalismului patriarhal, propun aceeași relație de cauzalitate între liniște și copilărie, între veșnicie și sat, ca și volumul său de debut. Poetul se ipostaziază într-un bumerang albastru, întors spre „casa de la marginea unui rîu", folosind, mai mult sau mai puțin epigonic, toate elementele scenografice ale înstrăinării și „întoarcerii în natură". (Titluri sugestive : *Satul memoriei, Vremea mieilor, Moară veche, Cei născuți într-un sat, Ia șa).* Obsesiile vechi persistă fără ca registrul stilistic să capete alte tonalități : un măr cu frunzele rare ia locul nucilor rămuroși ; crîșma cu pridvor adună sătenii ca altădată focul de seară, în tradiția lui Goga. Abandonul în natură, ca și requiemurile pentru oameni sărmani invocați ca stare de suflet au aceeași proveniență sadoveniană. Confesiunea mîhnită, nostalgiile șoptite, oroarea de gesticulație largă, face ca o lumină blîndă să cadă peste cuvinte.

Dragostea pentru vegetal cu un anume narcisism, ca și cum poetul ar fi risipit prin pămîntul reavăn al grădinii, prin livadă ori prin zbaterea focului din vatră, vine din erotismul animistic al Magdei Isanos (v. *Nașterea).* Încrezător în difuziunea euthanasică, poetul își surdinizează tensiunile provocate de leitmotivul timpului ce se scurge, de devenirea spre a doua jumătate a vieții. Cu *Vremea mieilor,* o bucată cu adevărat remarcabilă, M. Mureșeanu intră în schema clasică a mioriticului.

Surprinzător că poetul acesta care își sugerează obsesiv înstrăinarea, șoptindu-și nostalgiile cu decență, abandonează, într-o secvență a volumului, sentimentalismul pentru foarfeca „hiperrealistă". Din dorința timidă de a ocoli confesiunea directă, el ne oferă cîteva „fotograme din realitate", prezentînd alb, în manieră biografică, portrete de familie ce țin de obișnuit : „Mătușa Părasca / are aproape o sută de ani / și dacă-i spun se supără. / Ea e de fapt sora bunicii mele. / Acum s-a micit, s-a făcut / cît un copil de opt ani / și se urcă greu în tren din cauza asta. / Altfel e bine, / a fost la noi nu de mult / și — a mîncat înghețată". Formula aceasta de poem cu subiect apoetic, cunoscută de la Marin Sorescu, Radu Cosașu, Petre Stoica, Ioana Ieronim și alții, presupune însă o dificultate în arta decupajului, pentru ca realitatea banală să devină imaginativă, să se convertească în insolit. Zborul acesta de imaginație e impropriu însă ochiului candid al discretului poet Marcel Mureșeanu.

Magda URSACHE

ADA TEODORESCU : „Urîtul pămîntului"

Umor și caldă participare afectivă, iată cei doi poli între care se înscrie proza pentru cei mici a Adei Teodorescu („Urîtul pămîntului", Editura Junimea, 1983). O proză elegant filigranată stilistic, cu un dialog vioi și cu porți larg deschise către tezaurul de candoare și mirific al universului copilăriei. Ceea ce surprinde îndeosebi este aerul de prospețime care străbate povestirile cuprinse în carte, fiecare cu hazul și cu tîlcul ei, niciuna didactică, artificioasă sau vetustă ca subiect ori tratare. Altfel spus, Ada Teodorescu se simte în domeniul literaturii pentru copii la ea acasă, mișcîndu-se cu o degajare cuceritoare și participînd la diversele peripeții ale eroilor, ca să zicem așa, de la egal la egal, cu o sinceră încîntare și angajare în „joc". Sensurile sînt subliniate discret, cu delicatețe, ca o concluzie firească a faptelor înfățișate, plasate de cele mai multe ori într-o realitate cotidiană, travestită în cele mai năstrușnice sau lirico-fanteziste chipuri. Astfel, naratorul-copil, erou al povestirii „Jack spintecătorul de balene" o va găsi pe Sabina prietena sa pe bordul unei ambarcațiuni, ocupată cu instruirea piraților care o răpiseră și care-și dădeau toată silința să deprindă arta croșetatului. Are loc un fel de competiție „Cine știe, cîștigă" între temuții pirați și cei doi copii, rezultatul constituindu-l convertirea entuziastă a celor dintîi la niște operațiuni mai utile și, în orice caz, mai onorabile. De altfel, mai fiecare povestire este o ingenioasă aventură a cunoașterii. „Ucenicul vîntului", de pildă, va învăța de la acesta (deci de la vînt) cum se înlănțuie toate în natură, motiv de a gîndi temeinic la ceea ce ți-ai dori sau la ceea ce ai vrea să înfăptuiești. Plasată la granița dintre veghe și vis povestirea „Călușul cel alb al văzduhului" ne va relata cum îl va ajuta respectivul Căluț fermecat pe un băiețel să scape de sub vraja Vrăjitoarei căprioarele care trebuiau să tragă sania cu daruri a lui Moș Gerilă.

Remarcabilă este povestirea „Urîtul pămîntului", împletire de voioșie și veselie, narațiune bogată, cu personaje bine conturate.

„Urîtul pămîntului" este o carte de o particulară modernitate, verva dialogului însoțindu-se cu o caldă duioșie, nota poematică a povstirilor fiind fidel redată de expresivele ilustrații grafice ale lui Dragoș Petrașcu. Ada Teodorescu are ceea ce s-ar putea numi personalitate, înscriindu-se ca o prezență distinctă în patrimoniul literaturii noastre pentru copii.

Al. I. FRIDUȘ

ANTOANETA APOSTOL : „Ninsoarea ireversibilă"

În **Ninsoarea ireversibilă,** Antoaneta Apostol scrie o poezie a nuanțelor, a suavităților, a transparențelor și a zborului.

Dacă ar fi să-i analizăm poezia din punctul de vedere al reveriei elementelor primordiale, am găsi numeroase argumente pentru a demonstra că este vorba de o poetă care a ales **aerul** pentru construcția metaforelor celor mai optimiste. Sînt aici obiecte-simbol care vorbesc despre plutire, înălțare, zbor : păsări, frunze, fulgi de zăpadă, nacele, aripi. **Eul poetic** al celei ce-a scris aceste versuri pare a avea un chip mereu întors spre „grădini stelare", „nevăzute galaxii", „albele semne celeste", „zboruri îndepărtate", „un țipăt de stea". Aloul este semnul purității, dar și al stărilor ambigui, de nenumit, indefinibile, „lunecătoare". Poeta scrie : „Trece cineva prin nopțile mele / Lovind suav în tainele lucrurilor / Trezind în adîncuri un sunet de clopote grele / Și noaptea se face-o grădină de aer și zbor" **(Nopțile).** Am citat o strofă dintre cele mai semnificative, în care se insinuează antitezele imaginilor relevante și care sînt mai ușor de observat la o primă lectură. Astfel, alături de sfera semantică a zborului suav („grădina de aer și zbor", „lovind suav") se conturează o alta, aceea a „coborîrii", a căderii, ca și cînd drumul spre tainele lucrurilor ar fi „în jos", „în adîncuri" („trezind în adîncuri un sunet de clopote grele"). Atîtor imagini albe li se împotrivește un „oaspete de ore negre" **(Oaspetele așteptat).** Acesta și este și „secretul" originalității versurilor Antoanetei Apostol : întrepătrunderea perpetuă dintre zonele suavității transparente și plutitoare cu acelea ale gravității sobre (uneori sumbre), de o melancolie dureroasă, cîteodată ostentativ eminesciană. Lumini și umbre se gonesc, se regăsesc, se despart : „Cine pe cine apasă, oare / Lumina pe umbră, umbra pe soare ? / Cade sfîrșită palida ceară / Lumini rătăcite-ntr-o curgere rară" **(Trecere singură).** „Ninsoarea ireversibilă" pare a și fi o metaforă-obsedantă : insul poetic, viețuiește, aici, cu un regret (adesea copilăros) că nu se mai întorc „zăpezile de altădată" (recunoaștem aluzia villonescă). Poeta apare mirată, copilărește, în fața lumii : „Ce fel de cuvinte sînt astea / Ce fel de obiecte sînt / Ce fel de păsări le zboară / Peste ce fel de cer / Ce fel de pămînt / Ce fel de cîntece sună / În ce fel de graiuri și cum / Ce frînghii de frunze cad dinspre lună ?" **(Ce fel).** Tonul elegiac se topește, uneori, în muzica romanței cu regrete și incertitudini, cu mirările unui om matur cu suflet de copil, adunînd antonimele caracteristice.

Acest nou volum al Antonetei Apostol întărește impresia că ne aflăm în fața unui poet obsedat de suavitățile muzicale ce amintesc de poeții moldoveni ai începutului de secol și în primul rînd de Dimitrie Anghel.

Adriana ILIESCU

magazin

andrei kuciaev

(u. r. s. s.)

certificatul

Alla Sobakina s-a certat cu soțul ei, Konstantin Ivanîci Sobakin. Din vorbă în vorbă, Alla, s-a înfierbîntat, soțul așijderea ; pentru orice eventualitate Alla a ridicat cizmulița de lac aruncînd-o, cu picior cu tot spre el, bărbatu-său, pentru orice eventualitate s-a ferit într-o parte și Alla s-a întins cît era de lungă pe parchetul lucios.

După asta, la consult, medicul a constatat o ușoară luxație a mandibulei Allei.

— Probabil că ați căscat prea tare în timpul serviciului ori ați strigat cu gura prea deschisă, — spuse doctorul, prescriindu-i Allei o spitalizare de trei zile. Alla era pacienta lui statornică și favorită. — De luni puteți merge la slujbă. A-a-șa ! medicul o luă cu gingășie de bărbie și cu o mișcare rapidă îi puse maxilarul la loc.

Seara, Alla îi spuse soțului care era foarte îngîndurat :

— Spune, Kostik, ăsta nu-i cumva accident de muncă, ce zici ?

— Probabil, — spuse Kostik, fără să se mai gîndească. După împăcare se cam temea să nu fie de acord cu nevastă-sa.

— Pentru că dacă nu e, n-or să-mi plătească concediu medical, indiferent cui mă voi adresa, spuse Alla.

— Așa-i legea.

Alla cunoștea foarte bine legislația muncii. Luni, mergînd la slujbă, Alla o căută pe prietena sa, laboranta Semenciuc. Împreună au elaborat acest document :

„Eu, Alla Sidorovna, miercuri, aflîndu-mă la servici și dezbătînd o problemă tehnologică cu laboranta Semenciuc, în timpul discuției aprinse mi-am luxat maxilarul inferior. Considerînd că traumatismul s-a produs în orele de producție, în timpul îndeplinirii sarcinilor de serviciu, rog să binevoiți a-mi plăti certificatul medical nr... din... data... Semnătura. Certificăm exactitatea declarației, laborantă Semenciuc (semnătura)."

— Trebuie și un al treilea, așa e legea, spuse Alla.

Împreună, au plecat la Taratorkin, care, astfel, deveni cel de al treilea martor al discuției cu caracter tehnologic, în urma căreia a rezultat luxația mandibulară a inginerei Alla Sobakina. Taratorkin așa a și scris pe cerere : „La toate acestea a luat parte Taratorkin B.V.". Taratorkin se temea de Alla și nu se încumeta niciodată s-o contrazică.

— Pentru orice eventualitate, să ți-o legalizeze șeful de secție, — a spus el. Îl știi doar pe contabilul nostru, o să strîmbe din nas.

Șeful de secție, Virin, a studiat documentul, a privit-o pe Alla și a zîmbit.

— Las-că știm noi ce fel de probleme tehnologice !... Te-ai sărutat probabil cu careva ! Hai, recunoaște, tovarășă Sobakina că, de nu, te spun soțului !

Alla se înroși drăgălaș mîngîindu-și bărbia iar sub textul documentului apăru apostila : „Certificăm. Virin".

— Pentru orice eventualitate, să ți-o vizeze și șeful de sector, — spuse Virin. Avem un contabil... știi și dumneata doar.

Șeful de sector, Nesuradze, a citit hîrtia de două ori.

— Nu înțeleg. Cum își poate cineva scrînti falca în timpul unei discuții ?

— Nici eu nu-mi pot da seama — răspunse sfioasă Alla.

— Femeile, femeile, — spuse Nesuradze, iscălind hîrtia. Să v-o certifice și adjunctul șefului — adăugă el. Cu contabilul ăsta al nostru...

Adjunctul Karakusov parcurse hîrtia în fugă și, fără nici un cuvînt, scrise oblic : „Luxațiile constituie o cauză de concediu medical. Se plătește. Karakusov". Nici măcar n-o privi pe Alla.

— Să semneze șeful, — spuse el expeditiv. Cu contabilul nostru, știți...

Șeful nici măcar n-a mai citit hîrtia, privind doar coloana de iscălituri. El notă : „Este oportun. Sapegov".

Pentru orice eventualitate, intrați și la directorul general. Să fie toate în regulă. Cu contabilul ăsta nou...

Secretara directorului general Iia intră în cabinet cu hîrtia și ieși foarte repede cu apostila : „Sînt suficienți martorii. Pe viitor așa ceva se va rezolva la nivelul șefului de secție".

Contabilul răsuci multă vreme hîrtia în fața ochilor, o privi la lumină, numără semnăturile, privi la Alla, oftă. Apoi încruntîndu-se, scrise : „Bun de plată" și semnă „K. Sobakin". Contabilul întreprinderii era soțul Allei, Kostik.

Seara, la ceai, soții discutau :

— Nu înțeleg cum au putut să semneze un asemenea document ?

— Bine, ei, dar tu ?

— Ce, eu ? Eu sînt un simplu executant. Vizele sînt în ordine. Este o neconcordanță undeva în verigile lanțului. Kostik suflă zgomotos în ceai.

— Pe banii ăștia o să-ți cumpăr o pereche de peștișori, din ăia, scalari parcă le zice, pentru noul tău acvariu, spuse cu blîndețe Alla.

— N-am nimic împotrivă, zîmbi contabilul.

Traducere de
Anatol GHERMANSCHI

roua lecturii

MIRON RADU PARASCHIVESCU

mărar tînăr

Eram crud mărgăritar
În cutie de mărar
Cu capac de crin trăsnit,
Fă, pe cînd te-am întîlnit.

Venisem cu trenul mixt,
Delicat și pesimist
Și bătut de Dumnezeu,
Vampa sufletului meu !

Însă tu nu mă iubeai,
Intra-ți-ar în vis un pai
Ca la oamenii săraci,
Fluture de șapte maci !

De aceea m-am pilit,
Fiindcă nu puteam s-admit.
Și-n amurg, scîrbit de viciu,
Mi-am tăiat gîtul cu briciul.

la o filomelă

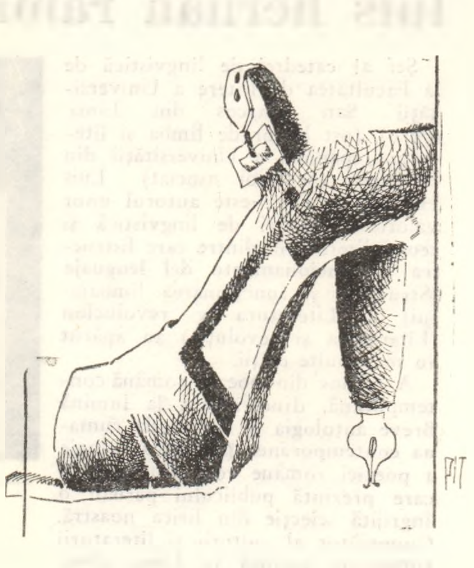
Dac-ai ști ce scumpă-mi ești
Ți-ai da drumul pe ferești
Și-ai veni, fă, în picaj
De l-al zecelea etaj.

Căci topit de cruzi-ți nuri
Vorbesc noaptea într-aiuri
Iar ziua stau mut și fix
Ca Hristos pe crucifix.

Ci cu țuici doar mă susțin,
Băleguța ta de crin !,
Copilă cu viața-n sos
Care m-ai întors pe dos

Și m-ai dus, dalbo, m-ai dus,
După cum am presupus,
La sapă de mărgărint ;
Filomelă cu ghivint !

EMIL ȘI DETECTIVII

exerciții de tragere

De-ale lingvisticii :

„...Foarte probabil și cuvîntul *asin* din textele religioase începînd cu Coresi este și el un neologism al traducătorilor epocii.

Pe cînd *magar, onagru* și *colun* sînt toate cuvinte străine (în special bulgărești), *cal, harmasar, iapă, bou, vacă, vițel, porc, scroafă, berbec, oaie, miel, capră, cerb, lup, urs, mistreț* sînt toate de origine latină.

Toate aceste fapte ne arată că la noi magarul nu-i autohton..." *(G. Pascu, Magarii salbatici...*, în : *Revista critică*, Iași, nr. 2—3, 1937, p. 198).

De-ale polemicii :

„...O chelie imensă, prodigioasă, strălucitoare, admirabilă. O chelie care strălucește, care sclipește, care ia ochii, ca un glob de sticlă într-o grădină provincială, ca un vas de aramă într-o bucătărie boierească sau, mai simplu și mai prozaic, ca o bilă de biliard.

Cînd Cincinat se așează în stal, policandrul din mijlocul teatrului și diamantele cucoanelor din loji se resfrîng cu mii de lumini și de culori în chelia lui (...).

Cincinat și-a tipărit volumul. Paginile noi, abia ieșite de sub teasc, par galbene, ca și cum ar fi fost uitate ani de-a rîndul în rafturile unei biblioteci. Versurile lui au ceva din reminiscența cîntecelor de-acum douăzeci de ani. Și în ritmul lor trecut, șters, obosit, se întîrzie melancolia unui refren de caterincă.

Poetul Cincinat Pavelescu e chel și bătrîn".

(Nicoară al Lumei, Cincinat Pavelescu, în : **Facla,** nr. 28, 1911, p. 22)

JUNIMIST

publicitatea acum un veac

Fiindcă într-un episod anterior v-am convins (a cîta oară ?) că *reclama este sufletul comerțului,* să trăim astăzi emoțiile unui retro-revelion prin prisma inerentelor sale pregătiri. Paginile de publiciate ale *Timpului* ne stau iarăși la dispoziție...

Mai întîi trebuie să fiți de acord că orice abordare fundamentală a problemei n-are nici un haz dacă se ignoră acest modest anunț al d-lui G. Dobriceanu, proprietar peste *Băcăniea universală* și *Băcăniea au gourmand :* [Au sosit] *renumita țuică călugărească, vechlă de cinci ani, ocaua 1,50 fr* [precum și] *vinuri în buteli : 12 fl. Medoc — fr. 16 ; 12 fl. Saint-Julies — fr. 20 ; 12 fl. Chato la Ros — fr. 26 ; 12 fl. Vermuth — fr. 20 ; 12 fl.vin alb — fr. 18.* Avînd asigurată „baza", ne putem gîndi și la niscaiva „mezelicuri". Drept care : *Cozonaci calzi și pîine cu cartofi durabilă, pentru sărbători, simiți* [pesmeți — n.n.] *de Brașov și simiți mici de ceai, de vînzare la Matache Teodorescu, fabricant român de pîine de lucx. Calea Dorobanților, 13.*

Tot pentru a respecta tradiția avem nevoie și de cîteva cadouri. Nimic mai simplu, de îndată ce chilipirul se află lîngă noi : *Viena ! Paris ! Londra ! Auziți și vă minunați ! Administrația marei fabrici falite de argint anglo-britanic vinde toată marfa mult sub valoarea estimată. Trimițîndu-se lei 18 bani 50 se primește un prea bun serviciu de masă din cel mai fin argint anglo-britanic (ce mai înainte costa peste lei 70) și oricine comandă primește o garanție inscris că serviciul rămâne alb pentru 10 ani.* Orice ezitare este inutilă : în prețul menționat intră și *o minunată zaharniță, șase excelente păhăruțe de ouă, o frumoasă tavă 30 cm, lungă, un ceainic prea fin, două candelabre de salon — toate din argint britanic !* Garanțiile sînt și ele dintre cele mai indubitabile : *Ca probă că anunciul meu nu este un moft, mă oblig în public că dacă marfa nu va conveni, o voi primi îndărăt, deci comanda e fără risic. Deci cine vrea să aibă o marfă solidă să se adreseze pînă mai e timp la I.H. Rabinovici, Viena, Depou central al fabricei de argint anglo-britanic... Praf de curățit se găsește la mine cu 30 bani cutia. Filiale : Paris, Londra.* Dacă aveți totuși ezitări, să mai căutăm :

MOBILE DE CASĂ sunt pentru plecare eftin de vînzare.

DE VÎNZARE, cu prețuri moderate, doă perechi armăsari, una murgi, alta vineți trotori, talia cea mai frumoasă. A se adresa str. Batiștea, no. 11.

DE VÎNZARE o caretă de drum, solidă, cu patru locuri. Doritorii să se adreseze str. Scaunele no. 46, unde se poate și vedea careta.

Cu puțin discernămînt, veți alege și careta, de îndată ce, iată, trebuie să ne deplasăm la *Sala Bosel : duminică 25 decemvrie, primul bal mascat ; și va urma regulat în tot cursul carnavalului de trei ori pe săptămînă : duminică, marțea și joia ; intrarea 3 lei ; începutul la 9 ore...* Sau poate preferați *Sala Dacia,* unde balurile (tot mascate) *vor urma regulat de patru ori pe săptămînă : marția, jouia, sîmbătă și duminica.* Ei, și dacă tot sîtem pomădați, costumați și... ambalați, apoi să trecem și pe la *noul atelier de fotografie și pictură. I. F. Mandi & Comp., Calea Mogoșoaiei 21, vis-à-vis de cofetăria Capșa.* Că vorba ceea : o dată-n an e Anul Nou ! Și unde mai găsim noi ocazia de a ne se efectua *orice fel de fotografie și pictură, de orice fel de mărime, în modul cel mai nou și elegant, aprobat în cel mai înalt grad, prin care se oferă un lucru solid, frumos, cu fidelitatea a naturei ?...* La anu' și la mulți ani !... **(C. B.).**

convorbiri literare prin corespondență

I. NEGREANU — Oradea. Compoziții fără tensiune lirică.

Gavril ALEXA — Cetățile. Există multă prospețime în poezia dv. dar și oarecare diluție. Să mai vedem.

Codruța AIOANEI — Hațeg (Hunedoara). Nimic nou.

Eugenia RAILEANU IACOB — Roșcani (Suceava). Am citit cu mult interes însemnările dv. Dacă ne mai trimiteți și alte lucrări, cam de aceeași mărime, s-ar putea să alegem ceva și să publicăm. Și noi vă dorim ani mulți cu sănătate și bucurii.

Simona CONDOR — Galați. Cum vedeți. răspunsul la ultimul plic e alături A fost, **într-adevăr,** un grup mai consistent și sper să se vadă aceasta în **selecția făcută.**

Kisfaludi ZOLTAN — Brașov. Vînătoare în munți trimite insistent la **Moartea căprioarei** a lui Labiș, la nivel de idee și de compoziție. Oricum, așa cum spuneți chiar dv., ceea ce scrieți nu este propriu-zis poezie, ci niște confesiuni versificate care enunță stări în loc să le exprime. Chiar enunțurile în sine sînt uneori stîngace : „Plîng, căci natura doarme dar renaște / Plîng că apa îngheață dar vara clocotește" etc. Retorica poeziei discursive complică și mai mult lucrurile.

Lica DAJBOG CERNUCAN — Brașov. În multele plicuri trimise se află, din păcate, prea puțină poezie. Am impresia că scrisul reprezintă pentru dv. un leac (sau un paleativ) pentru singurătate și poate tocmai de aceea el apare ca o afacere mult prea personală. **Pasărea căderii, Teama, Arome suave, Voi aștepta,** conțin unele zvîcniri lirice. Prea puțin, însă.

Mihai C. CONSTANTIN — Dumbrava Roșie (Neamț). Dacă îmi mai trimiteți ceva, din ce este și ce va mai fi vom alcătui un grupaj care să vă reprezinte. Reproduc, în avanpremieră, un catren din grupajul trimis : „însăși, jocul. o lungă procesiune / brațul întins deasupra oglinzi rotitoare / pleoapa deschisă respir prin literă, ei, / învăț proprietățile sevei".

Ioan GABUDEAN —Tg. Mureș Poeziile trimise derutează prin inconstanță valorică. **Pălăria de lut, Moartea ceasului,** bunăoară, sînt nereușite certe, pentru ca stilul rafinat-capricios din **Adio romantism sau Ultimul înger** să vă recomande ca poet interesant. Acestea, de altfel, sînt și textele pe care le voi propune spre publicare.

Costel ZĂGAN — Albești, (Botoșani). Cîntec pentru legănat mamele e excesiv explicativă. **Revelație** e neinspirată, căznită în asociații : „O fată s-a sinucis încercînd / să-nregistreze cîntecul / privighetorii / cu sînii". Frumos (deși cam prețios) spus : „clipocește tăcerea la periferia unui / țipăt". De asemenea, frumos : „Am surprins oglinda / ștergîndu-și o lacrimă/ / Iar te-ai dezbrăcat / în fața ei" (deși versurile par a fi scoase de sub mantaua lui Blaga...). Acestea ar fi limitele slabe ori rezistente, între care se mișcă poezia dv. Să recapitulăm : excese explicative, asociații forțate, prețiozitate, ecouri ale unor voci de notorietate. Ceea ce scrieți, e, în general, onorabil. Urmează să vă găsiți o expresivitate naturală și personală. Nu-i puțin lucru, știu. dar altfel nu se poate.

Aurel ALBULESCU — Gălățeni, (Teleorman). Aveți o candoare autentică, o emoție generoasă necontrafăcută, care mă obligă să aștept lucruri și mai bune de la dv. **Mai ușor** e o poezie integral valabilă, în bună măsură realizată este **Patria** : „Fără marginile ei / de iubire / patria s-ar risipi / căci nu hotarele și nu armele / păstrează o patrie / indestructibilă o face doar iubirea / doar veșnica tinerețe a neamului / cu cea dintîi naștere / etern înrădăcinat / în locu-i de-nceput". Să mai vedem.

Ion MORARU — Borzești. Vă felicit pentru preocupările literare. Ceea ce ne-ați trimis sînt, într-adevăr, încercări, încercări de a versifica gînduri și sentimente care spuse altfel, după tiparele prozei cotidiene, n-ar suferi prea mult.

Elena ANCUȚA — Dimăcheni (Botoșani). Faptul că la cei 15 ani pe care îi ai te pasionează lectura poeziei e foarte important pentru ceea ce ar putea fi într-o zi poezia dumitale. Deocamdată nu-ți pot spune decît că trebuie să citești mult și să înțelegi singură în ce constau prefacerile miraculoase ale cuvîntului devenit ceea ce se cheamă verb poetic.

Tudor ALEXIU — București. V-am trimis numărul solicitat. Din păcate, nu am cum vă pune la dispoziție toate cele 20 de numere în care am discutat, împreună cu profesorul Al. Andriescu, statutul manualului de limbă și literatură. Sînt de acord cu dv. că problemele complexe ale predării limbii române în școală sînt multe la număr. Manualul e numai una dintre ele, noi am început cu ea, încercînd o abordare atentă și pe cît posibil completă. Celelalte aspecte, la fel de importante, vor fi prezentate pe măsură ce toți cei interesați, inclusiv dv. ca profesor de română, ne vor oferi, spre publicare, intervențiile lor. „Convorbiri cu școala" este o pagină în care profesorul, școala nu sînt numai personaje, ci și autori.

Daniel DIMITRIU

colocvii de meteori

Mîine
fără nici un risc
vom vîna în matricea luminii
cozi de comete ;
la cel dintîi semn
să fii gata.
Fraudulos trecînd
frontierele admise
vom contempla prin
aburite vitralii
cîteva fenomene vizuale
cum ar fi vidul albastru,
izvorul logodnei astrale,
entuziaste colocvii de meteori.
De mîine,
ca un simbol
se va întipări în ether
ritualul apăsării trăgaciului ?...

dincotro?

Feeric
trena zăpezii —
caier incendiat de sublim,
univers asumat
dis-de-cu-primăvară.
Fiecare fulg migrator
sîngerînd corola clepsidrei.
Tandrețe-n averse,
inundații nostalgice
dincotro ?
Selene
rănește cu secera
pruncii nenăscuți
ai făgăduinței...

din pricina ninsorii

Senzația că nimic rău
nu ți se poate întîmpla :
jerseul filigranat al poesiei...
Precauțiile inutile
de vreme ce mîinile miros
a merișor,
a salcîm înflorit,
a tuberoze...
Șuieratul de tren
nu înseamnă neapărat,
o, nu !
Nici un deznodămînt
din pricina ninsorii
nici un dezastru —

simpla alegere

Cascade fugite de miercuri
și joi
peste mirosul amiezii
de anul trecut ;
torente de mîngîieri
dispuse a mîngîiere,
săruturi — a sărut,
intarsii cu vise-n durerile facerii.
resturi vinovate
din carnea cuvintelor...
Sprijiniți-vă de o stea
a cărei murire
e simplă alegere...
Restul —
concluzie de tras
oiștea singurătății.

Simona CONDOR

luis hernan ramirez – peru

Șef al catedrei de lingvistică de la Facultatea de Litere a Universității San Marcos din Lima (Peru), fost lector de limba și literatura spaniolă a Universității din București (profesor asociat) Luis Hernan Ramirez este autorul unor valoroase lucrări de lingvistică și teoria literaturii, dintre care **Estructra y funcionamento del lenguaje** (Structura și funcționarea limbajului) sau **Literatura y revolucion** (Literatura și revoluția) au apărut în mai multe ediții.

A tradus din poezia română contemporană, dînd recent la lumină **Breve antologia de la poesia rumana contemporanea** (Scurtă antologie a poeziei române contemporane) în care prezintă publicului peruan o îngrijită selecție din lirica noastră. Cunoscător al culturii și literaturii românești, publică în Lima admirabila carte **El puebolo rumano en la historia y la cultura** (Poporul român în istorie și cultură) cu largi referiri asupra limbii și literaturii române de la origini pînă în zilele noastre.

Impus ca poet „deja format" în 1958 cu prima sa carte **Poemas de Soledad y Sombra**, Luis Hernan Ramirez publică în 1979 ciclul său **Elegia a tu nombre** (Elegie la numele tău), scris la București în 1979, din care oferim aceste traduceri.

AL. H.

vocea ta

Din nou
aud vocea ta
vocea ta
tremurînd
în ramuri
fugare
sau cîntecul tău
mai trist
traversînd
printre nouri
în profilul
unei roze
Privighetoare
cu buzele pure
fulgere și
migdale

O seară mutilată
de pași și poeme.

o floare în noapte

O pagodă
se deschide
în fața ochilor mei
Și tu ești aici
paralelă, gracilă

ca o floare
în noapte

ochii tăi

Adesea așa
privesc
ochii tăi
ochii tăi lenți
și buni
și elaborez
numele tău
din pisici
și hulubi

elegie

În mod
definitiv
numele tău
și pieptănătura ta
au fost
în tăcere
o noapte
scufundată
de săbii
și rîndunele

imagine

Frumoasă
și gătită
ca un chip
ce coboară
ca surîdea
în fundul
sălii.

cînd iubirea renaște strălucitoare

Eu te privesc
femeie
între cărți și ștergare
cînd
iubirea
renaște
strălucitoare
într-o lacrimă obscură
ce tu n-o cunoști

am descoperit numele tău

Am descoperit
numele tău

În românește de
Al. HUSAR

richard eberhart (s.u.a.)

furia bombardamentului aerian

Ai crede că pe Zeu bombardamentul
L-ar domoli. Spațiile infinite
Tăcute-s încă. Chipuri îngrozite.
Istoria însăși nu mai știe sensul.

Ai vrea să simți că Zeul se îndură
De om și-i dă căință. Însă el
Ucide precum Cain, cu sporit zel
La nici un pas de biblica lui ură.

E omul prost de-și vede doar prostia ?
Prin lege-i Zeul doar indiferent ?
E Adevărul — sufletul dement
În care Fiara-și urlă lăcomia ?

Vă spun de Wettering și de Averill,
Chipuri uitate, doar nume-ntr-un fișet.
Atît de tineri morți ; ce greu, la școală,
Deosebeau o pîrghie de-un clichet.

brian patten (s.u.a.)

cîntec pentru soția de anul trecut

Alice, iată prima mea iarnă
În care mă trezesc fără tine, în care știu
că tu, îmbrăcată în haine pe care le cunosc
ești în altă parte, poate nici măcar
nu-ți mai amintești că-i aniversarea noastră. Ai
observat ? Pămîntul e la fel de dur,
poartă aceleași grădini pustii ; e
ca și cum nimic nu s-a schimbat.
Mă trezesc cu o altă gură hrănindu-se
din mine, totuși încă mă mai simt ca și cum
Dragostea n-ar fi avut dreptul
să pășească afară din mine. Un an deja. Și
ce ? spui tu. Îmi trimit spionii
să iscodească ce faci. Zîmbesc,
se-ntorc, îmi spun că ți-e trupul la fel de ferm,
că ești la fel de vie, de caldă și ispititoare
ca și prima oară cînd te-am cunoscut... Poate-i
iarna, izolarea ei de celelalte anotimpuri,
care trimite fantoma ta să fie de față
cînd mă trezesc. Azi a venit cineva pe aici,
a-ntrebat
cum o mai duci, ce
mai faci. Mi te închipui
trezindu-te în alt oraș, și tu atinsă
de această clipă. Absența, un lucru atît
de banal, vine acum și mă atinge.

În românește de
Margareta MURARIU

lino aldani

korok

Grădina zoologică din Anakee, o planetă fierbinte, situată aproape în centrul nebuloasei Andromeda, era, deși incompletă, cea mai bine înzestrată din întregul univers. Fauna a nenumărate lumi aparținînd acestei galaxii era reprezentată acolo în toată varietatea sa. Mii și mii de specimene selecționate și dispuse în bună rînduială trăiau închise în cuburi transparente de cuarț polarizat în care fuseseră reproduse condițiile de mediu ale planetei de baștină.

O grădină zoologică cu adevărat minunată. Oamenii de pe Anakee erau mîndri de ea. Iar cînd enormul progres științific le permise un salt spre celelalte galaxii, nu uitară să ia la bordul rapidelor astronave și vînătorii electronici. Oriunde vei merge, vei prinde animale, spuneau. La întoarcerea expediției, grădina zoologică va fi mărită și îmbogățită cu noi și interesante exemplare.

Astfel, astronavele din Anakee făcură un mic drum pînă la hotarele Căii Lactee. Echipele de tehnicieni și de specialiști explorară zeci și zeci de planete și sateliții lor, executară măsurători științifice și lăsară vînătorii, cîte unul de fiecare planetă.

Korok — așa se numea acel aparat mobil capabil să vîneze orice fel de animale — semăna cu un păianjen uriaș, opt labe metalice fixate pe o sferă cu un diametru de aproximativ un metru cincizeci. Korok era indestructibil, chiar și de către bomba nucleară, ori raza termică. Era înzestrat cu un spectrometru cu raze infraroșii pentru căutarea automată a prăzii, cu o sursă de energie practic inepuizabilă, și cu un paralizator neuronic cu care imobiliza animalul la capătul urmăririi.

Aparatul lăsat pe Deneb IV aparținea tipului celui mai recent și mai perfecționat. Era dotat cu un măsurător de inteligență special și foarte sensibil. Urmînd indicațiile acestuia, Korok imobiliza numai animalele cele mai evoluate și mai interesante : oamenii de pe Anakee nu aveau deloc intenția să adune o colecție de fiare stupide și prea puțin evoluate. Voiau specimene de prima mînă. Korok însuși ar fi făcut oricînd față unei alegeri.

* * *

Harry Bulmer, comandantul lui „Golden Star" sosi pe Deneb IV la puțin timp după aceea. Ar fi bine să o spunem de pe acum : și pămîntenii străbăteau spațiul, dar explorările lor se desfășurau într-o regiune restrînsă. Navele Pămîntului erau rudimentare — puteau să atingă o viteză superioară celei a luminii, zeflemisindu-l pe Einstein care postulase, cîteva secole înainte, viteza limită drept 300.000 km/s, totuși aceasta era o viteză derizorie, cel puțin în comparație cu cea a navelor de pe Anakee care, folosind distorsiunile hiperspațiului, puteau să străbată distanțe enorme cît ai clipi din ochi.

Harry Bulmer făcea parte din echipa astrografică afectată stabilirii astrohărților și explorării planetelor de dincolo de sistemul solar. Cînd pe tele-ecran imaginea lui Deneb IV deveni destul de clară, Harry Bulmer înțelese că planeta va fi un „os de ros". Hotărî că o va cerceta chiar el. Lăsă nava pe orbită și coborî folosind o capsulă spațială. Luă o probă de aer irespirabil. Își puse o mască ușor de purtat și ieși. Cercetă terenul, adună eșantioane de rocă și de sedimente. Întrucît voia să ia și o probă de apă, se îndreptă spre întunecata pată de vegetație care se întindea la marginea luminișului.

Flora era de un tip neobișnuit, probabil pe bază de siliciu în loc de carbon. Tăie cu foarfecele cîțiva arbuști și îi băgă în sacul de alimente. Apoi, după ce străbătu boschetul, ajunse la marginea unei alte cîmpii, ondulată și acoperită cu iarbă.

Rămase cu răsuflarea tăiată. Harry era un om cu nervii tari, explorase vreo sută de planete și văzuse multe grozăvii, dar spectacolul de sub ochii săi depășea orice așteptare. La cîțiva metri distanță zăceau niște animale din cele mai diferite tipuri, țepene, nemișcate ca niște statui. Părea că toată fauna de pe Deneb IV își dăduse întîlnire aici ca să doarmă împreună un lung somn al păcii și înfrățirii.

Harry înaintă cu dezintegratorul ridicat, gata să tragă la cel mai mic semn de primejdie. Animalele nu se clintiră. Ceea ce îl impresiona cel mai mult nu era înfățișarea lor monstruoasă, ci mai degrabă lumina de inteligență rece care emana din acea pădure de ochi larg deschiși.

Pe cînd lua cîteva fotografii, auzi un foșnet în frunziș. Orice ar fi fost, era puțin recomandat să rămînă astfel, descoperit. Harry alergă să se ascundă într-un tufiș.

Cînd îl zări pe Korok, puțin lipsi să nu strige. Acest enorm păianjen metalic, care înainta pe cinci din cele opt labe, ținîndu-și prada cu celelalte trei, era lucrul cel mai înspăimîntător și mai de neînțeles pe care îl întîlnise vreodată în călătoriile sale prin spațiu.

Korok se apropie de grupul animalelor nemișcate și lăsă jos prada paralizată. Harry îl văzu depărtîndu-se în căutarea altor exemplare, dar după ce străbătu cîțiva metri, mica antenă periscopică care ieșea din sferă emise un curios fluierat. Korok se opri deodată și își schimbă direcția. Acum venea spre el : de bună seamă antena îi dezvăluise prezența omului și Korok se pregătea acum să captureze noua pradă.

Harry îndreptă arma și trase. Nu se întîmplă nimic : Korok continua să înainteze. Mai trase de două ori și o rupse la fugă cît îl țineau picioarele...

Își dădu seama că fugind în această direcție se îndepărta tot mai mult de capsula spațială, dar acum era prea tîrziu, Korok se afla înapoia sa și îl urmărea cu o viteză susținută și constantă. Se descotorosi de dezintegrator, aruncă departe aparatul de fotografiat și sacul de alimente care conținea probele. Ușurat, reuși să cîștige vreo sută de metri avans. Apoi o luă spre stînga, alergînd pe o traiectorie curbă, la capătul căreia spera să ajungă la capsulă. Știa că urmărirea nu putea dura mai mult de trei ore ; era o nebunie să spere că va scăpa.

Coastele începeau să-l doară și i se părea că inima o să-i crape dintr-o clipă în alta. Harry era pe drept socotit drept unul din cei mai inteligenți exploratori ai serviciului galactic. Era posibil să nu poată găsi mijlocul de a-l înșela pe Korok, cu spiritul care îi era recunoscut ?

Se opri deodată și așteptă.

Cînd Korok ajunse doar la patru metri, Harry țîșni spre dreapta și, după cîteva salturi foarte rapide, devie brusc cu nouăzeci de grade spre stînga. Îl lăsase pe Korok să se apropie, într-adevăr, dar acum putea spera să ajungă la capsulă în linie dreaptă, fără să fie întîrziat de ocolișuri. Va reuși oare ? Alerga de mai mult de o oră, plămînii îi ardeau și avea un gust metalic în gură.

Era o cursă halucinantă, disperată. Apoi, din mila Domnului, ajunse la marele luminiș în care își lăsase vehiculul spațial. Era acolo, strălucitor și îmbietor sub soarele purpuriu, la o distanță de mai puțin de un kilometru. Dar Korok se apropiase din nou. Harry auzea zornăitul celor opt labe metalice care îl urmăreau făcîndu-se din ce în ce mai puternic și mai amenințător. Inexorabil, Korok cîștiga teren. Picioarele nu-l mai duceau pe Harry, erau moi, ca de cauciuc, și se îndoiau la fiecare pas. Un urlet de nebunie îi răsună în cap.

Fu ajuns la cîțiva metri de capsulă. O piatră care ieșea în afară îl făcu să se împiedice. Căzu, se rostogoli și rămase pe spate, nemișcat. Korok se aruncă asupra lui.

Era sub mașinărie, prins între cele opt labe și privea sferoidul cu niște ochi holbați de groază. Tije lungi și subțiri, terminate prin bulbi și electrozi ieșiră din mașină. Acesta e sfîrșitul, se gîndi Harry. Se simți examinat, atins pe piept, pe gît, pe frunte. O sondă cu două ramuri i se așeză pe tîmple. Închise ochii așteptînd sfîrșitul. Era o spaimă zadarnică. Korok își retrase tijele și sonda și dădu înapoi. Harry, neîncrezător îl privi depărtîndu-se și dispărînd la capătul luminișului, lăsînd în urmă un nor de praf. Fusese cruțat. De neînțeles, Korok hotărîse să nu îl captureze.

Asudînd și gîfîind, intră în capsulă și se întoarse la astronava care aștepta pe orbită. Cînd își redactă raportul, scrise alături de numele planetei : L.P.I., Lume Primejdioasă și Inospitalieră. Luă harta galactică și trase un mic cerc roșu în jurul lui Deneb IV.

Harry nu află niciodată ceea ce îl salvase în realitate. Nu avea de unde să știe că tehnicienii de pe Anakee îl construiseră pe Korok astfel încît să nu captureze decît animale înzestrate cu un coeficient intelectual depășind media. Și, mai ales, Harry nu știa că, la examenul electronic al lui Korok, el, exploratorul cel mai înzestrat, poate, din toată echipa, se dovedise de o inteligență redusă, puțin interesant și nedemn de a face parte din grădina zoologică pe care oamenii de pe Anakee tocmai o alcătuiau.

În românește de
Dan ALEXE

Redacția : Iași, str. Gh. Dimitrov nr. 1, telefon (981) 16242 ● Administrația : București, Calea Victoriei nr. 115, tel. (90) 506618.

Colegiul de redacție
Redactor șef : Corneliu Sturzu
Secretar responsabil de redacție : HORIA ZILIERU
Andi Andrieș, Daniel Dimitriu, Ioanid Romanescu

Apare pe 20 ale lunii
● Prețul unui exemplar, lei 5.
Abonamente : 6 luni, 30 lei ; 1 an, 60 lei

Pentru străinătate abonamentele prin ILEXIM — departamentul export-import presă, București, str. 13 Decembrie nr. 3.
P. O. BOX 136 — 137, telex 11226.